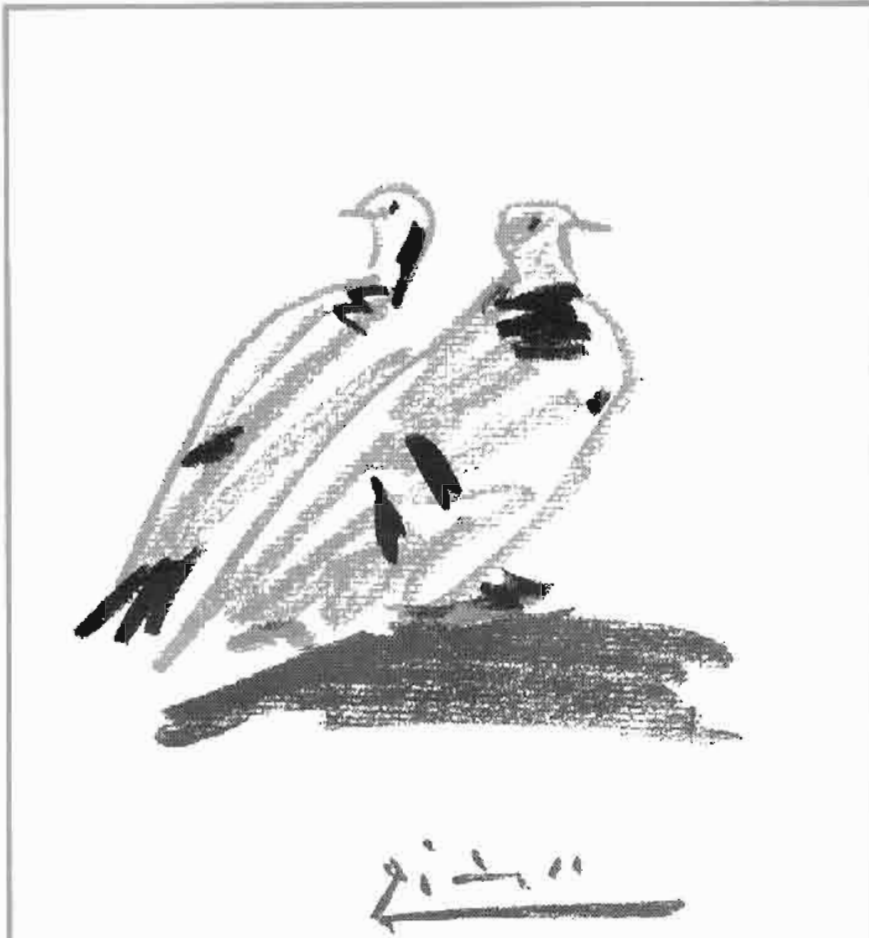

vrede

TIJDSCHRIFT VOOR INTERNATIONALE POLITIEK

1945 - 1995
50 jaar einde Tweede Wereldoorlog
50 jaar Hiroshima - Nagasaki

verschijnt tweemaandelijks
37ste jaargang - nr. 311 - januari-februari 1995
afgiftekantoor Gent X
Vrede - Knokkestraat 44 - 9000 Gent
Tel. (09) 221 18 39
Fax (09) 220 87 20

- ▼ Atoomwapens
- ▽ Nieuwe Minister B.Z.
- Tsjetsjenië
- Rwanda
- Burundi
- Verenigde Staten
- Verkiezingen
- Polen
- NAVO
- Europalia Turkije
- Treuhand
- Debat - Interventie
- Joegoslavië
- Haïti
- Bhopall
- Terugblik racisme
- Wapenhandel en mensenrechten

Schandelijk...

De Franse krant "Le Parisien" publiceerde op dinsdag 22 november jl. op zijn frontpagina twee foto's: de eerste foto, deze van drie jongeren Djebiens, Mamid en Rahled, drie Noordafrikanen, wonende in de cité des Biscottes in Zuid-Rijsel.

Deze drie jongeren hadden in juni 1993 aanvaard tijdens een T.V.-reportage te getuigen over de moeilijkheden in deze probleemwijk.

Gezeten op een blok beton, voor de verlaten huizen, vertelden zij over de dagelijkse moeilijkheden in deze wijk waar dikwijls drugs verhandeld worden.

Niets anders. De reportage werd uitgezonden op 23 juni '93 op France 3 in de uitzending van Jean-Marie Cavada "Hoogdringendheid". De tweede foto, dezelfde voorkomende uit de eerste reportage, maar geretoucheerd werd uitgezonden op 12 oktober 1994 tijdens de magazine "La Marche du Siècle" met als thema "Muzelman zijn in Frankrijk".

J.-M. Cavada bracht hierin een overzicht van een opiniepeiling betreffende de houding van de Muzelmanse bevolking in Frankrijk t.o.v. het fundamentalisme van het Algerijnse FIS. De eerste gegevens verschenen met op de achtergrond een foto van een vrouw met een hoofdoek. De andere verschenen met op de achtergrond de foto van de drie Noordafrikaanse jongens uit de cité Les Biscottes te Rijsel.

Met dit verschil echter dat de foto gemanipuleerd was!

Mamid en Rahled droegen een baard, model FIS. Djebien een grote snor maar verder ongeschoren om er nog wat verdachter uit te zien. De jongeren waren zodoende, dank zij een fotografische techniek, omgevormd tot gevaarlijke fundamentalisten.

De drie "integranten", een Algerijn en twee Marokkanen konden vanzelfsprekend met dit soort manipulatie niet lachen en legden klacht neer.

Jean-Marie Cavada, een bekend journalist en lid van het Nationaal Komitee voor de Ethiek, die door "Le Parisien" ter verantwoording werd geroepen, had het vervolgens drie maal over een "vergissing". Natuurlijk beloofde hij een onderzoek in te stellen.

Ik ga niet beweren dat dit soort manipulaties dagelijkse kost is in de T.V. Het is echter niet de eerste maal dat dergelijke zaken aan het licht komen. Het komt er dus op aan ook de T.V.-informatie kritisch te bekijken.

A.D.S.

Redactie en beheer van Vrede wenst de lezers een goede gezondheid, welvaart en vrede in 1995.

INHOUD

EDITORIAAL	Actie tegen atoomwapens	3
UITKLUK	De nieuwe minister en z'n beslissende keuzes	4
RUSLAND	Krutvat Tsjetsjenië - Stabiliteit boven alles	5
AFRIKA	Er waren eens wolven, . . . Burundi: een ongemakkelijk compromis	6 8
VERKIEZINGEN	Vergeet Bill Clinton Op maat gesneden	9 10
EERLIJKHEIDSHALVE		12-23
POLEN	De metaalvechters	13
BEWAPENING & ONTWAPENING	Nog een toekomst voor de NAVO	16
BOEKEN		16-25-34-35-38
TURKIJE	Europalia 1996: kom kijken hoe mooi Turkije is	17
NAGELS MET KOPPEN	Mediagroepen in Vlaanderen	18
DOSSIER	Het non-proliferatieverdrag	19
DUITSLAND	Treuhand sloot haar deuren	24
TRIBUNE	Het recht op interventie in ex-Joegoslavië Interventie	26 27
JOEGOSLAVIË	Pyromaan of brandweerman in de Joegoslavische crisis?	31
CARAIBEN	Haiti	32
INDIA	De gebroken levens van Bhopal	33
TERUGBLIK	De zondebokken	34
25 JAAR GELEDEN IN VREDE - VREDESFONDS		35
PERSONALIA	Afscheid van Jan Verwest - Rudi Van Vlaanderen	36
VREDESINITIATIEVEN		37
VOOR DE VUIST	Wapenhandel en mensenrechten	39

Verleenden hun medewerking aan dit nummer.

Georges Spriet - Willy Courteaux - André De Smet - Eric Todts - Marc Van Acker - Ludo Abicht - Yvan Grosjean - Victor Stuyck - Jef Deloof - Antoine Uytterhaeghe - William Denayer - Lucien Bollaert - René Van Nerum - Albert De Coninck - Jeanne Provost

vrede

Tijdschrift -
6 nummers per jaar
"Vrede"
Studia- en informatiecentrum voor
vredes- en
ontwikkelingsproblematiek v.z.w.

REDACTIE-BEHEER PUBLICITEIT:
Knokestraat 44 - 9000 Gent
Prk 000-0956015-80
Vrede v.z.w. - 9000 Gent -
Tel. (09) 221 18 39
Fax (09) 220 87 20

LEESGELD:
110 Fr. los nummer
600 Fr. per jaar
700 Fr. instellingen met faktuur
800 Fr. Nederland

STEUNABONNEMENT: 1.000 Fr.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:
Michel Vanderborcht
Beukendreef 15,
9401 POLLARE - NINOVE

ABONNEMENTENDIENST:
Lotty Verwest.

Overname van artikels en tekeningen is slechts
toegelaten mits bronvermelding en toezending
van een presentexemplaar

EINDREDAKTIE:
Lucien Bollaert, Wouter De Raes, André De
Smet, Jan Olsen, Georges Spriet, Victor
Stuyck, René Van Nerum, Dirk Vonckx

REDAKTIESECRETARIS:
Lucien Bollaert

HOOFDREDAKTEUR:
André De Smet

De ondertekende artikels beantwoorden niet
noodzakelijkerwijze aan het standpunt van de
redactie.

OFFSET DRUK:
"Neveland", B.W.
9840 Nevele (Landegem)

Actie tegen atoomwapens

Dit jaar zal het vijftig jaar geleden zijn dat een bevriende supermogendheid een atoombom gooide op een Japanse stad. Ondanks het feit dat men vrij snel de werkelijke uitwerking kon vaststellen van dit nieuwe wapen werd de beslissing genomen om een paar dagen nadien een tweede bom op een andere stad te gooien: Hiroshima 6 augustus 1945. Nagasaki 9 augustus 1945.

Vandaag blijft de atoombom de kern en de basis vormen van de militaire macht van een aantal landen. In de politieke redevoeringen spreken onze bewindslui over kernafschrikking, maar toch is er vandaag geen atoommogendheid die van zichzelf zegt niet als eerste de bom te zullen gebruiken. Afschrikking moeten we dus begrijpen als dreiging.

De officiële kernmogendheden zijn de vijf permanente leden van de veiligheidsraad. Iedere eenvoudige waarnemer moet hierbij dan ook vaststellen dat het bezit van het atoomwapen een land tot een hogere politieke status stuwt. Wie de bom heeft behoort tot de selecte groep landen die echt macht hebben.

Dat zien we vandaag ook nog maar 's in het Midden-Oosten. De wijze waarop Israël de Palestijnen de woestijn instuurt getuigt van een ongehooflijke arrogantie en machtsbewustzijn. Van Israël is geweten dat het zeker over 300 kernbommen beschikt. Het nam daarbij het (internationaal) recht in eigen handen als het de Iraakse nucleaire instellingen ging bombarderen. Dat doet Israël vandaag opnieuw als het Iran bedreigt met dezelfde 'straf'. En de wereld .. draait voort.

Ach, we weten dat zoveel beleidsmensen niet geloven in het gebruik van de atoomwapens, omdat de gevolgen niet te overzien zouden zijn, ook niet voor de eigen mensen. Maar intussen zitten we in een ver gevorderd stadium van geminiaturiseerde atoomwapens, m.a.w. een fundamentele stap naar een beter bruikbaarheidsniveau. Vergeten we toch niet dat de vloot van de "geallieerden" tijdens de Golfoorlog naar alle waarschijnlijkheid meer dan 400 atoomtuigen aan boord had, klaar om te gebruiken in geval dat dit nodig zou worden geacht. Dit was .. amper vier jaar geleden.

Hoe belangrijk het bezit van het atoomwapen wel wordt geacht kan het best geïllustreerd worden met een stemming in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 15 december 1994.

Die dag werd met name een resolutie goedgekeurd die het Hooggerechts Hof van Den Haag vraagt na te willen gaan of de dreiging met of het gebruik van atoomwapens niet strijdig is met het internationaal recht. Deze resolutie werd goedgekeurd met 78 stemmen tegen 43. Er waren 38 onthoudingen.

Uiteraard stemden de VS, Frankrijk, Groot-Brittannië en Rusland tegen deze resolutie. China onthield zich. Indië en Pakistan stemden voor. Israël tegen, tezamen met zowat de gans Europese Unie en de vele landen van het voormalige Warschau-pact. De economisch machtigen menen dat hun atoomwapens nodig zijn dus. En zij die azen op 'vriendschap' menen dat ook. De volkswijsheid spreekt in dergelijke verband over 'diens brood men eet .. diens woord men spreekt'.

Half april gaat in New York een belangrijke internationale conferentie van start. De verlenging van het Non-proliferatieverdrag staat daar op de agenda.

De standpunten zijn min of meer gekend. De atoommogendheden en de Natolanden willen een onvoorwaardelijke en onbeperkte verlenging van dit verdrag. Een reeks staten uit de Beweging van Niet-Gebonden Landen wil slechts een verlenging als er ijzersterke garanties zijn dat de bestaande atoommogendheden hun engagement volgens het verdrag (substantiële vermindering in functie van een totaal atoomwapenverbod) in praktijk zullen brengen. Als tussenoplossing wordt gedacht aan een verlenging van beperkte

duur. Om de druk op de ketel te kunnen houden.

Ik denk dat we als vredesbeweging de komende maanden inderdaad de druk moeten trachten te verhogen op onze bewindslui. De publieke opinie in het algemeen ligt minder wakker van het atoomwapen. Bush en Jeltsin gooien hun atoomraketten toch weg? Sommigen zijn wel bevreesd dat 'terroristen' het atoomwapen in handen zouden krijgen.

Het antwoord van de vredesbeweging ligt in het streven naar een totale nucleaire ontwapening. De enige manier om zeker te zijn dat dit afschuwelijk wapen van massavernietiging niet zal worden gebruikt. De enige manier waarop een belangrijk wapen ter bescherming van de dominantie en uitbuiting vanwege de economisch sterken zou kunnen worden weggewerkt.

Georges Spriet

De nieuwe minister en z'n beslissende keuzes

Frank Vandenbroucke hoelt bij zijn overname van het Ministerie van Buitenlandse Zaken een "Verklaring over het regeringsbeleid" van vijftig pagina's geschreven onder de titel "Beslissende keuzes voor ons buitenlands beleid". Dit kan alleen maar een lastig karwei zijn geweest. Een eigen partijgenoot opvolgen minder dan één jaar voor de parlementaire verkiezingen kan bezwaarlijk aanleiding zijn tot vernieuwende ideeën - nog afgezien van de omstandigheid dat het weer enkele decennia geleden is dat België in deze materie nog nieuwe ideeën heeft ontwikkeld.

De tekst is dan ook weinig meer dan een serie situatieschetsen, algemeenheden en voorzichtigheden.

Het "Joegoslavisch drama" mag daarvan als voorbeeld gelden. Vandenbroucke wijdt twee pagina's aan het verloop van de vredespogingen in het gebied, komt tot de conclusie dat "na verloop van tijd de Unie wellicht als eerste tot de juiste analyse van de situatie kwam" (hoera! hoera!), maar zinspeelt zelfs niet op de verantwoordelijkheid van sommige Europese landen (Duitsland op de eerste plaats) in het uitlokken van het conflict. De conclusie die voor Vandenbroucke "voorop staat" behoort tot de duidelijkste stellingnamen van de Minister van Buitenlandse Zaken: "De Europese defensie-identiteit en de operationele capaciteiten van de Westeuropese Unie moeten snel uitgebouwd worden. Indien de Europese Unie aan conflictpreventie wil doen, of een crisis wil helpen indijken, moet zij een beroep kunnen doen op een parate en autonome WEU, die immers geroepen is om de militaire component van de Unie te zijn". Hoe een conflictsituatie zoals die in ex-Joegoslavië met militaire middelen kan beëindigd worden (nadat ze met politieke middelen is aangewakkerd) wordt niet verduidelijkt. Maar het klinkt alsof men gelooft de vrede te kunnen herstellen door het conflict uit te breiden.

Dat Vandenbroucke als socialist niet helemaal gelukkig kan zijn met de afwezigheid van een sociaal luik in het Verdrag van Maastricht ligt voor de hand, al drukt hij zijn oordeel over dat verdrag wel erg voorzichtig uit: "De tekst van Maastricht is wellicht (sic) niet perfect...". Over het democratisch - naast het sociaal - deficit van Maastricht is er in de nota geen spoor te vinden.

Over de problemen van de Europese economie moeten we het met de opmerking stellen dat "de grote eengemaakte markt (...) de competitiviteit van de hele Europese industrie moet opdrijven tegenover de wereldwijde concurrentie". Over de sociale gevolgen daarvan wordt in dat verband niet gerept. Maar ook de competitiviteit BINNEN de Europese markt moet volgens Vandenbroucke gestimuleerd worden. Hij houdt dan ook een voorzichtig pleidooi voor "versoepeling van de reglementeringen die de competitiviteit van de ondernemingen kunnen hinderen, of van de flexibiliteit die nodig is om de arbeidsmarkt goed te doen werken...". Maar tegelijk moet de Unie "garanties bieden inzake sociale rechtvaardigheid en vooruitgang".

Dit zijn maar enkele voorbeelden van de wijze waarop de Belgische buitenlandse politiek één lange poging is om de kool en de geit te sparen, heen en weer te laveren tussen tegenstrijdigheden en de weigering om op enig punt tegen de stroom in te varen.

Wat er in deze tekst niet staat, zegt echter wellicht meer dan wat er wel in staat. In de loop van de laatste jaren is het Zaire-beleid ontegenzeggelijk één van de belangrijkste thema's van onze buitenlandse politiek. De bocht die de regering een tijd geleden heeft genomen en die op de eerste plaats de socialistische partij tot verkrampte argumentaties heeft gedreven, was één van de zeldzame spectaculaire acties van het buitenlandse beleid. De nota van Vandenbroucke wijdt een heel hoofdstuk aan "onze verantwoordelijkheid in Afrika" en een ander hoofdstuk over "mensenrechten en democratie". Welnu, het probleem Zaire en Mobaotoe blijft volledig onbesproken. Zaire wordt eventjes en terloops vermeld in één enkele zin: "Om historische en humanitaire redenen is het onze plicht, is het onze verantwoordelijkheid de noodlijdende bevolking in Rwanda, Burundi en Zaire in de mate van onze mogelijkheden bij te staan". Over de aard van deze bijstand, de politieke context waarin deze moet worden verleend, niets. Het zou dus net zo goed kunnen betekenen, dat Frank Vandenbroucke liefdadige verenigingen aan het werk wil zetten om broekjes te breien voor de kleine negertjes.

Toch is juist deze weglating één van de zeldzame positieve elementen in de hele tekst. De veronachtzaming van het Zaire-probleem kan moeilijk iets anders betekenen dan dat Vandenbroucke ermee verveeld zit en het vertikt het huidige Zaire-beleid - na de bocht - te verdedigen. Dat zou dan ook kunnen betekenen, dat Frank Vandenbroucke het beu is, dat België in zijn Afrika-beleid de neiging vertoont om steeds maar de Franse Afrika-politiek achterna te rennen.

Hiermee raken we het zwakke punt van het Belgisch buitenlandse beleid aan.

Frank Vandenbroucke laat in zijn tekst duidelijk doorschemeren dat er van een eensgezind buitenlands beleid van de Europese Unie geen sprake is, en natuurlijk betreurt hij dat. De grote landen van de Unie, met Duitsland, Frankrijk en Engeland vooraan, voeren een buitenlands beleid dat de belangen van de eigen natie dient. Voor hen bestaat in dat opzicht de Europese Unie eenvoudigweg niet. Ex-Joegoslavië is daar het dramatische gevolg van. België leidt, als klein land, aan een minderwaardigheidscomplex, gaat ervan uit dat het te onbeduidend is om enig gewicht te hebben in het Europees debat. Het gevolg is, dat het zich laat meedrijven met de grote stroom, en de richting van die stroom wordt bepaald door de belangen van de grote landen of van één van die grote landen.

Wat het Afrika-beleid betreft draaft het achter, de opportunistische politiek van Frankrijk aan dat Afrika tot wingewest wil maken, zonder er rekening mee te houden dat opportunisme op korte termijn wel eens negatief zou kunnen uitdraaien in een verdere toekomst.

In dit verband moet Vandenbroucke wel beseft hebben, dat zijn roep om "verantwoordelijkheid" ten opzichte van de bevolking van ondermeer Zaire, moeilijk te rijmen valt met een verdediging van de huidige Zaire-politiek. Het wachten is nu op een signaal, dat Vandenbroucke een ander Zaire-beleid voorstaat. Alleen dan kunnen we het ontwijken van het hete hangijzer Zaire als een positief element in zijn nota beschouwen.

Anders is het vaandelvlucht

Willy Courteaux

En Boris, hij bombardeerde voort

Kruitvat Tsjetsjenië

Bevolkt door een miljoen tweehonderd-duizend inwoners, in meerderheid moslims (met een sterke Russische minderheid) betekent Tsjetsjenië amper een peulschil (13.000 km²) in verhouding tot het Russisch territorium.

Deze republiek was tot de herfst van 1991, een autonome republiek zoals er 89 zijn in de Russische Federatie. Bij het uiteenspatten van de Sovjetunie, op initiatief van Boris Jeltsin, en onder invloed van het nationalistisch fenomeen, verklaart Tsjetsjenië zich op 1 november 1991 onafhankelijk, onder het impuls van de luchtmachtgeneraal Djokhar Doudaïev.

Maar Jeltsin, bedreigd door afscheidingsneigingen van andere volkeren (Yakoutie, Tatarstan, Vladivostok e.a.) wenst niet langer dit spelletje te dulden. Het geval van deze Kaukasische republiek is des te erger voor Moskou omdat er in de ondergrond belangrijke reserves petroleum aanwezig zijn. Ook de olieleidingen die van Bakou naar de havens aan de Zwarte Zee lopen doorkruisen Tsjetsjenië. Jeltsin trachtte reeds in 1992 Doudaïev met geweld naar de oude stal terug te brengen. Daarna volgde een economische blokkade en werd een oppositie door de Russen bewapend om het land te destabiliseren.

Zonder succes echter. Tsjetsjenië hield het been stijf en weigerde zelf deel te nemen aan de Russische parlementsverkiezingen.

Maar nu worden de grote middelen ingezet. Op 11 december trokken Russische tanks en duizenden soldaten het land binnen en omsingelden de hoofdstad.

De door Doudaïev aangeboden onderhandelingen werden door Jeltsin afgewezen.

Na zijn economische en politieke mislukkingen staat Jeltsin steeds meer geïsoleerd en wil hij, door een militaire "overwinning" zijn blazen oppoetsen. Maar zelfs zijn "demokratische" vrienden zoals Gaidar e.a. laten hem in de steek.

Een van de weinigen die Jeltsin in zijn militair avontuur nog ondersteunt is de extreem-rechtse fascist Vladimir Zjirinovsky.

Clinton en de Westerse politieke leiders, bezorgd om de toekomst van hun "bondgenoot" Jeltsin wachten om maar enige kritiek uit te brengen.

Het wordt een gevaarlijk avontuur dat het Russische volk, met al de ellende die het reeds meemaakt, zeker kan missen. Het is te vrezen dat Jeltsin, dank zij zijn ontzaglijke militaire overmacht zijn doel bereikt. Maar hoeveel mensen gaan hierbij opnieuw het leven laten?

Het blijft echter gevaarlijk omdat niets uitsluit dat Rusland, zoals in Afghanis-

tan, in deze bergachtige streek een nieuw gevaarlijk avontuur tegemoet gaat. Gevaarlijk omdat door het vuur dat hier aan de lont van het kruitvat wordt gestoken, in de ganse Kaukasische regio de reactie kan losbarsten maar ook dat in andere gewesten nieuwe nationalistische conflicten niet uitgesloten zijn.

A.D.S.

Stabiliteit boven alles

Het blijft verwonderen hoe de westerse wereld president Jeltsin koestert. Hij heeft de laatste jaren vriend en vijand verbaasd met de manier waarop hij het parlement buiten spel zette. In een vroege fase zocht hij steun bij de tweede kamer, die samengesteld wordt op regionale basis, om de volksvertegenwoordiging in een tang te krijgen. Hij beloofde heel wat regionalisten armslag en steun voor hun elgen politiek.

Als de strijd om de macht te lang duurde onderwierp hij gewapenderhand het parlement. Hierbij vielen minstens honderd doden. Bij de daaropvolgende verkiezingen werd hij door de kiezers helemaal niet als de redder van het vaderland gezien, maar de westerse pers jubelde toch maar dat het referendum over de nieuwe grondwet een succes was. Hiermee kreeg de president namelijk meer macht en mogelijkheden om tegen het parlement in te regeren.

Al die tijd komt er geen woord van kritiek uit de westerse politieke kringen. Nu de bombardementen op de bevolking van de Tsjetsjeense hoofdstad blijven duren plaatsen pers en (sommige) politici wel een reeks vraagtekens.

Het westen kiest voor stabiliteit in Rusland. Het is er daarbij van overtuigd dat de tandem Jeltsin-Gratsjev de grootste zekerheid biedt.

Stabiliteit is voor het westen van belang om een minimum aan gunstige investeringsvoorwaarden te creëren. Het is inderdaad precies omwille van de politieke, juridische en economische chaos dat de investeringen in Rusland zich beperken tot enkel een deel in de dienstensector. Als Jeltsin via een snelle en stevige regeling in een afgelegen gebied als Tsjetsjenië samen met z'n vrienden uit het leger aan autoriteit kan winnen dan is dat een goeie zaak.

Nu het wat te lang begint te duren spreken bepaalde stemmen in de VS en Europa over hun bezorgdheid voor het onredelijk geweld. Dit Tsjetsjeens avontuur lijkt niet bij te zullen dragen tot Jeltsin's machtsvergroting.

Voor Moskou speelt ook natuurlijk de specifieke Kaukasische agenda een rol.

Tsjetsjenië heeft wel enig belang in de oliebalans van Rusland. De groepen die de oliesector controleren zijn absolute tegenstanders van de wilde privatiseringscowboys die in de beginne rond Jeltsin hingen. Politieke onenigheid dus. Dit oliebelang van Tsjetsjenië moet niet overdreven worden maar het heeft toch raffinaderijen, bevoorradingslijnen voor het leger, en ook wel olie in de grond.

Dit gebied heeft ook z'n strategisch belang voor Rusland. Het ligt in de eerste lijn tegenover Turkije en Iran die in de Kaukasus naar uitbreiding van hun invloed zoeken.

Maar niet iedereen in het leger vindt dit voldoende en is daarom bereid tegen het volk op te treden.

Het zijn diegenen in het leger die Jeltsin hielpen het parlement met de wapens in te nemen die nu ook voor het sterk autoritaire optreden kiezen.

Dat Jeltsin's optreden andere autonome republieken af zal houden van separatisme is op korte termijn misschien wel te verwachten. Maar deze hebben nu wel duidelijk begrepen van Jeltsin niets te kunnen verwachten.

Deze oorlog tegen Tsjetsjenië biedt niet de minste vooruitzichten op een politiek van samenwerking tussen de verschillende gebieden, maar eerder een beleid dat gestoeld is op de dominantie van het centrum Moskou. Moskou dat zelf ten prooi is van chaos en van maffia.

G.S.

Er waren eens wolven, een dinosaurus en gifslangen. Een visie op de genocide in Rwanda.

Colette Braeckman (journaliste bij *Le Soir* en *Le Monde Diplomatique*) is in Vlaanderen geen onbekende meer, al is het maar vanwege haar ontmaskerend werk rond het Zaïre van Mobutu, overigens neergelegd in een boek dat ook in het Nederlands werd uitgegeven (1). Braeckman behoort tot de relatief beperkte groep van "grands reporters" die ons land telt. Dat bewijst ze niet enkel door haar indrukwekkend palmares van reisbestemmingen en reportages tijdens de voorbije 20 jaar, maar eveneens door de deontologische waardigheid waarmee ze die titel draagt. Denken we in dit verband aan haar getuigenis, enkele dagen na de Roemeense "revolutie", waarmee ze publiek afstand nam van de media-manipulatie rond het fameuze massagraf van Timisoara.

In oktober 1993 volgde Braeckman de Frans-Afrikaanse Top op Mauritius toen president Ndadaye van Burundi werd vermoord; daags nadien stond ze in Bujumbura. In mei 1994 was ze één van de eerste westerse journalisten om via een bezoek aan RPF-gebied een verslag te maken van de toestand in dat andere Rwanda, enkele weken na het uitbarsten van "de derde genocide van deze eeuw" (pg. 221) (2).

Zaïre, Burundi, Rwanda: meteen ligt het regionale kader bloot waarbinnen Colette Braeckman in een nieuw boek (3) haar visie geeft op de dramatische gebeurtenissen van de voorbije maanden in Rwanda. Een boek, omdat ze als dagbladjournaliste, die het zag aankomen en die het heeft beschreven, toch haar bescheidenheid en machteloosheid moet bekennen (4). En "voor alle Rwandese vrienden die mij al gerume tijd hadden gevraagd de geschiedenis van hun land te schrijven, maar die dood waren alvorens ik het kon doen" (Opdracht, pg. 7).

Bij de "beesten" af...

Het boek begint als een sprookje: "*Il était une fois*", er was eens... Voor velen die Rwanda gekend hebben is er inderdaad vaak heimwee naar een sprookje dat enkele decennia heeft geduurd. Trekken we de beeldspraak van haar vorig boek over Zaïre door en hebben we het dus over **wolven, gifslangen en een dinosaurus**.

Dinosaurius Mobutu is meer dan ooit springlevend. In één van haar laatste hoofdstukken zet Braeckman de man op zijn plaats in de visie die zij zich gevormd heeft van het recente gebeuren: "*Na in eigen land en in de hele regio het bewijs te hebben geleverd van zijn kwaliteiten als pyromaan, heeft Mobutu zich, dankzij de welwillendheid van Frankrijk, kunnen doen erkennen als kapitein van de brandweer! Mobutu wordt vandaag beschouwd als onvermijdelijke (incontournable) garant van de regionale stabiliteit, genesteld in het centrum van Afrika, terwijl hij daarentegen de kern van het probleem uitmaakt. Hij heeft met succes in de buurlanden bewezen wat hij niet in eigen land tot het uiterste kon doorduwen: ik of de chaos*" (pg 322)

In eigen land ging het om het aanwakken van etnisch gekleurde rellen in Shaba of in Kivu, teneinde Tshisekedi te kunnen dwarsbomen. Aan de grenzen gaat het om steun aan Savimbi en gemorrel in Cabinda en Congo-Brazzaville. Bij de aanslag op de Burundese president Ndadaye is zijn aanwezigheid eveneens voelbaar (pg 309), ook al zijn de uitvoerders van de staatsgreep volgens eensluidende rapporten leden van de Burundese strijdkrachten. En voor wat Rwanda betreft leiden vele pistes naar

Mobutu, naar zijn clan en zijn trafiek, naar zijn privé-domein (waar Habyarimana uiteindelijk ook werd begraven). En als honderdduizenden Rwandese vluchtelingen, miliciens en soldaten in juli en augustus de Kivu overrompelen, is het Zaïrese regime één van de weinigen dat profijt weet te trekken uit deze immense ellende.

Mobutu en zijn clan zijn gevaarlijke **vuurkeokers** in heel de regio teneinde hun privileges en overlevingskansen veilig te stellen: een centrale stelling van Braeckman, oorspronkelijk allicht intuïtief, maar onderbouwd door vele feiten

Maar er zijn ook de gifslangen...

Toen het boek in oktober op de markt kwam, onthielden de meeste commentatoren daaruit de aantijging dat twee Franse militairen (wellicht als *mercenaires* voor de extremistische clan rond de president en zijn schoonfamilie) op 6 april het vliegtuig van de twee presidenten hebben neergehaald. Voordien, d.w.z. in januari 1994, had *Human Rights Watch* al Franse (en andere) wapenleveringen aan het Rwandese regime aangeklaagd, ondanks het wapenembargo. Colette Braeckman geeft in haar boek tal van andere voorbeelden van bekende en minder bekende inmengingen vanwege de Franse Republiek, van haar strijdkrachten, geheime diensten of van de zoon van de President in de interne aangelegenheden van Rwanda. Tot en met wapenleveringen via Zaïre aan de FAR (voormalig regeringsleger), nog voortgezet tijdens de op zich zeer controversiële operatie Turquoise, en recenter nog het blijven blokkeren van Europese en internationale hulp en erkenning voor het nieuwe regime.

De geopolitieke beweegredenen voor al

dat **gifspuiten** zijn ook voor de auteur niet helemaal duidelijk. Vooreerst is er Zaïre, met zijn onmetelijke bodemrijkdommen en geostrategische aspecten; een ander spoor leidt naar Soedan, de guerrilla in het zuiden (gesteund door Oeganda) maar ook naar de ruimere islamitische wereld (cfr. de ontvoering van Carlos), het jachtterrein van Minister Pasqua; Frankrijk heeft er behoefte aan om geloofwaardig te blijven voor al die andere Franse (vaak autoritaire) bondgenoten in Afrika; tenslotte citeert men geregeld de bescherming van de "francophonie", maar dit laatste lijkt eerder op een alibi dan op een heuse reden. Feit is echter dat Mitterrand maarschalk Mobutu in Biarritz met de rode loper opnieuw binnenhaalde.

Er zijn uiteraard de wolven. Tenminste dertigduizend Rwandezers (32.000, pg 230) hebben bloed aan hun handen. Niet in het kader van een ont-aard etnisch konflikt, maar als een logisch gevolg van de racistische ideologie en cynische strategie van een regime, jarenlang opgebouwd en tot in de details voorbereid.

Horden van vooraf bewapende, gedrogeerde, dronkengemaakte maar georganiseerde jongeren, opgezweept door een radiostation dat niemand wil sluiten, omkaderd door militairen, gendarmes en burgerlijke overheden, trekken wekenlang doorheen het hele land om hun dodenlijsten af te werken (5). De uiteindelijke omvang kan verbijsteren, maar alles was er op voorhand op gericht "de verraders met wortel en al uit te roeien, het ras te zuiveren" (pg 232).

Geen revisionisme...

De hier gebruikte beeldspraak heeft in-

middels allicht bij alerte lezers de vraag doen rijzen of we het ook over de zogenaamde **"wolven in schaapsvacht"** gaan hebben?!

Braeckman is niet blind voor de realiteit van het RPF, zijn ontstaansgeschiedenis, bewapening, samenstelling of financiering. Het boek geeft weliswaar weinig inzicht in het politiek en maatschappelijk project van het Front, behalve misschien in deze paragraaf: *"Het is waar dat de leiders van het RPF (...) school gelopen hebben in de guerrilla, de oudsten onder hen werden geïnspireerd door het model van het Tanzania van Nyerere, het Oeganda van Museveni, geloofd door de Wereldbank voor zijn economische gestrengheid. Zij zijn het niet gewoon om te gaan met het zo vertrouwde kltëntelisme van de francophonie. Daarenboven doet de herinnering aan het ongeluk van hun volk hen vijandig staan tegenover de invloed van de kerk, wantrouwig zijn t.g.o. de machten die de toekomst van hun land hebben bepaald en voorzichtig tot de niet-gouvernementele en humanitaire organisaties die lange tijd Rwanda doortrokken als was het veroverd gebied."* (pg 75)

De auteur zoekt zich echter nergens "neutraal" te plaatsen tussen beide kampen, zoals dat maandenlang in België gebruikelijk was, ze weigert daarentegen van *beulen martelaars te maken* (pg 293), een beeld waartoe de tragedie in Goma aanleiding heeft gegeven.

Geeft het boek het RPF krediet? Ja en neen. Ze tracht te begrijpen, brengt uiteindelijk ook begrip op en geeft het **het voordeel van de twijfel**, een konklusie waar wijzelf ook toe gekomen waren in juni, na een missie in het Rwandese binnenland. *"Omdat, zei Colette Braeckman tijdens de persvoorstelling op 26 oktober, er op 6 april een vuurlijn door de geschiedenis van Rwanda is getrokken. Niks daarna is nog zoals tevoren. Als dit boek partijdig genoemd zou worden, dan neem ik daarvoor de verantwoordelijkheid. Wat sommigen ons vandaag nog proberen te doen slikken is puur revisionisme."*

Deze stellingname, voelbaar doorheen de talrijke artikels van de voorbije maanden in haar krant en duidelijk leesbaar in haar boek, wordt ook onderbouwd. De eerste honderd bladzijden over de geschiedenis van Rwanda tonen immers aan hoe decennia lang Duitsers, Belgen, de Kerk, het Rwandese regime en hun buitenlandse sponsors de ideologie en het apparaat hebben opgebouwd dat uiteindelijk moest leiden tot de epuratie die we gekend hebben. De Belgische kolonisatie legde niet alleen eertijds de grondslagen voor het racisme in de Rwandese samenleving, maar tilde deze vanaf 1959 op een institutioneel niveau:

een diktatuur van de (Hutu)-meerderheid met (typische Belgische) quota voor de minderheden is nog geen democratie. Interessant detail in dit verband is dat de machtswissel van Tutsi naar Hutu voor Braeckman (pg. 39) niet vreemd is aan het groeiend overwicht na WO II van Vlaamse missionarissen, die de tegenstellingen en identifikaties uit hun

vaderland projekteerden op Rwanda (en dus kozen voor de "kleine boeren" tegen de "feodale kaste", een klassenanalyse die overigens lijnrecht staat tegenover deze van de marxisten van de PvdA).

Andere Belgen die het moeten ontgelden zijn de vertegenwoordigers van de Internationale Christen-Democratie (IDC), waaronder Rika De Backer (voorzitter ACT), André Louis (ex-sekretaris-generaal van CNCD/NCOS) of senator Van Erps (ex-AzG) (6) en indirect ook ex-minister Delcroix. Feit is dat deze krachtige lobby het tot op vandaag schaamteloos blijft opnemen voor *de goed georganiseerde jongeren en vluchtelingen in Zaire*. En ook wij kennen collega's in NGO's die de woorden *"wederopbouw van Rwanda"* niet door de keel krijgen, omdat dit een impliciete erkenning zou kunnen betekenen van het nieuwe regime...

Aan het einde besluit Braeckman met een andere stelling dat dit alles behalve een primitieve afrekening is, maar wel een moderne oorlog, bedacht door intellectuelen, planmatig voorbereid en uitgevoerd met gesofistikeerde manipulatie- en communicatietechnieken, waarin het "barbarisme" perfect werd ingepast. *"De regeringstroepen (...) die de methode van de verbrande aarde toepasten*

en bovenal burgers meenamen op hun terugtocht, zetten hiermee één van de grote principes van de moderne oorlogvoering in de praktijk, namelijk dat het belangrijker kan zijn de bevolking te controleren dan het territorium." (pg 287)

Welke toekomst voor het nieuwe Rwanda?

In een soort epiloog (*"Survivre ensemble"*, Samen overleven) gaat de auteur kort in op mogelijke perspectieven. Geen recepten, enkel een paar pistes... Er is het Oegandese model, inmiddels al 8 jaar oud, dat het alsmat beter lijkt te doen, ook zonder echte meerpartijverkiezingen. Er zijn de Arusha-akkoorden, toegepast naar de geest eerder dan naar de letter, *"na WO II was het bij ons ook ondenkbaar de nazi's in een nieuwe Duitse regering op te nemen"* (CB, perskonferentie).

Er is vooral de radikale breuklijn met een koloniaal en neo-koloniaal verleden, pijnlijk en hoopgevend tegelijkertijd (7). *"Samenstelling en discours van de regering, zoals van het land zelf, getuigen inmiddels van de voorbije omwenteling: de omslag is dezelfde, maar de inhoud is gewijzigd."* (pg. 331)

En deze slotzinnen: *"President Bizimungu, zonder vrees om op de gevoelige tenen te trappen van de donors of van de vluchtelingen, is van mening dat de noodzakelijke verzoening moet voorafgegaan worden door het straffen van de schuldigen, dat de cirkel van straffeloosheid moet doorbroken worden. Alvorens hulp te vragen, eist de nieuwe regering gerechtigheid. Rwanda, gebroken en vernietigd, laat een eeuw van kolonisatie en neo-kolonisatie achter zich. Zal het haar worden toegestaan?"*

De auteur zegt luidop en meer dan 300 bladzijden lang, wat steeds meer mensen denken: **dat het Rwandese volk een mobilisatie verdient van de internationale gemeenschap om zichzelf weer op te bouwen. Anders. Want niks is nog zoals voorheen...**

En dan maar wachten op een uitver die deze verhelderende visie op de Vlaamse markt gooit.

Erik Todts, 9 11 94

- (1) Colette Braeckman, **Le Dinosaur: le Zaire de Mobutu**. Fayard, 1992. Colette Braeckman, **De dinosaur**. NCOS.
- (2) Deze en vrijwel alle volgende referenties komen uit het hierna besproken boek. Er wordt allusie gemaakt op de genocide op de Armeniërs en de uitroeiingspolitiek van de nazi's. Van de Rode Khmerterreur spreekt echter niemand meer...
- (3) Colette Braeckman, **Rwanda. Historie d'un génocide**. Fayard, 1994. 340 pg. Zie ook het uitstekend artikel Vrede nr.

Burundi: een ongemakkelijk compromis

In de marge van de Rwandese genocide werd relatief weinig aandacht besteed aan de Burundese buurstaat. Dat was om verschillende redenen eigenlijk onbegrijpelijk.

De gelijkenissen tussen beide dwergstaatjes zijn zo treffend dat er weinig verbeelding nodig is om voor Burundi een even desastreuze toekomst als die van zijn noorderbuur te voorspellen. Zeker als je in aanmerking neemt dat de twee landen steeds erg gevoelig geweest zijn voor de (meestal betreurenswaardige) gebeurtenissen over de grens. De overeenkomsten op het vlak van de bevolkingssamenstelling (88% Hutu, 12% Tutsi), gekoppeld aan een omgekeerde politieke verhouding (waar de Hutu-meerderheid met de Rwandese onafhankelijkheid de macht naar zich toehaalde, bleven in Burundi de Tutsi de lakens uitdelen) verklaarden waarom Rwanda en Burundi zich nogal ongemakkelijk verhielden. Maar wellicht even belangrijk of belangrijker dan de vaak eenzijdig beklemtoonde etnische factor, is de al even uitzichtloze economische situatie van Burundi: hoge bevolkingsdruk, onbestaande economische troeven en quasi volledige afhankelijkheid van de (in prijs gekelderde) koffie-monocultuur.

Explosief

Burundi bevindt zich in een explosieve situatie maar tot op heden is het spookbeeld van een tweede Rwandees drama niet bewaarheid geworden. Sinds de eerste democratisch verkozen president Melchior Ndadaye (tevens de eerste Burundese Hutu-president ooit) in een poging tot staatsgreep door onderdelen van het door Tutsi bevolkte leger, vermoord werd, is Burundi steeds verder in het etnische moeras afgegleden. De legertop nam gas terug toen de moord op Ndadaye aanleiding gaf tot bloedige afrekeningen waarbij naar schatting 50.000 Burundezers de dood vonden (oktober '93) maar de aanstelling van de Hutu Cyprien Ntaryamira (partijgenoot van Ndadaye) tot president

kon de gemiddelen slechts weinig bedaren. De kersverse president kwam na amper twee maanden aan het hoofd van het land om in de aanslag die ook zijn Rwandese ambtsgenoot Habyarimana de nek kostte. Zijn opvolger Sylvestre Ntibantuganya werd pas op 30 september 1994 door de Nationale Vergadering bevestigd in zijn ambt van president, hoewel het einde van zijn interim-presidentschap oorspronkelijk voor 12 juli voorzien was.

Precair evenwicht

Dit uitstel had alles te maken met de moeilijke onderhandelingen tussen het Front pour la Démocratie au Burundi (FRODEBU) - de partij van Ndadaye, Ntaryamira en Ntibantuganya die in 1993 met grote meerderheid de verkiezingen won - en de oppositiepartijen, over een machtsdeling die moet verhinderen dat het land de weg van Rwanda opgaat. Zowel binnen het FRODEBU, waar bij een aantal mensen onvrede heerst over het feit dat men van de overweldigende verkiezingsoverwinning van 1993 moet afstand doen, als binnen de intern verdeelde oppositie (negen partijen) dienden nogal wat obstakels uit de weg geruimd. Uiteindelijk heeft de leiding van het land zich noodgewongen - o.a. onder druk van de westerse donoren - in een erg precair evenwicht gewurmd. FRODEBU levert met Ntibantuganya de president terwijl de eerste minister, Anatole Kanyenkiko, werd gerecruteerd uit de grootste oppositiepartij UPRONA (de voormalige Tutsi-geleide eenheidspartij). De regering is samengesteld uit 23 ministers en 2 staatssecretarissen. De presidentiële meerderheid vult 12 ministerposten in, de oppositie 11 en de gevoelige departementen justitie en defensie gaan naar twee neutrale personaliteiten.*

Verdere polarisatie

Het is zeer de vraag of deze evenwichtsoefening tot een goed eind kan gebracht worden. De situatie in het land raakt steeds meer gepolariseerd. De vaak bloedige incidenten tussen Hutu en Tutsi(-leger) volgen elkaar in wisselend tempo op. Bujumbura is zowat een belegerde stad geworden waarin hele wijken tot exclusief Hutu- of Tutsi-gebied uitgezuiverd werden. Het interne vluchtelingenprobleem en de aanwezigheid van de Rwandese vluchtelingen laten weinig ruimte voor een politiek van verzoening.

Toch lijkt het bereikte compromis zowat de enige kans voor een geweldloze ontknoping in Burundi. Je vraagt je alleen af hoe deze regering er in zal slagen tot een werkbare constructieve politiek te komen. De machtsdeling tussen de bevolkingsgroepen is op bestuurlijk en administratief vlak weinig evident. Het Burundese leger blijft immers hoedanook een sleutelpositie innemen en bestaat voor 95% uit Tutsi. In de ambtenarij vallen gelijkaardige cijfers te noteren. De FRODEBU-meerderheid heeft binnen deze context weinig of geen manoeuvreerruimte.

Dat de toestand in Burundi voorlopig onder controle blijft (tenminste als je onder 'controle' alles vat wat geen Rwandese afmetingen aanneemt) heeft alles te maken met naakte machtsfactoren. Waar in Rwanda het regeringsleger het monopolie op het geweld verloren had aan het RPF en dat jammerlijk probeerde te corrigeren door de bewapening van burgers, blijft dat monopolie in Burundi in handen van het door Tutsi gedomineerd leger.

Marc Van Acker

(* African News Bulletin - Bulletin d'Information Africaine, nr. 266, 15 oktober 1994, p. 20; nr. 268, 15 november 1994, p. IV-V)

(Voetnoten van artikel Rwanda blz. 6 & 7)

310. **Rwanda: regionale inzet.**
- (4) Tussenkoms in de mediawerkgroep tijdens de Internationale Rwandakonferentie van september in Den Haag
- (5) Zie in dit verband ook het indrukwekkende relaas van tientallen ooggetuigen (vrijwel allen katholieke geestelijken) over het verloop van de massamoord op de meest verscheiden plaatsen in Rwanda (april-juni), in **Dialogue**, nr. 177: *Les événements d'avril-juillet 1994*.
- (6) Het ontgaat overigens niemand dat Artsen zonder Grenzen zich sedert maanden

- publiekelijk distancieert van de uitlatingen van haar oud-afgevaardigd beheerder, zoals het niemand kan ontgaan dat de politieke standpunten van de organisatie *de facto* niet veraf liggen van hetgeen bijvoorbeeld AIB bepleit. Meteen zitten we bij de kern van de polarisatie van het Rwanda-debat in de Vlaanse NGO-wereld, een verhaal dat onvermijdelijk doet terugdenken aan de memorabele Salvador-strijd binnen het NCOS in de jaren '80.
- (7) **Michel Chossudovsky** bepleit in *Le Monde Diplomatique*, november 1994,

"*Les empoisonnés de l'ajustement structurel*" voor een aantal krachtlijnen die eveneens als een breuk met het verleden kunnen gezien worden, een alternatief economisch programma gebaseerd op interetnische solidariteit zonder buitenlandse inmenging; een volledige schuldkwijtschelding; onvoorwaardelijke internationale hulp; het loslaten van de structurele aanpassingsmaatregelen; bescherming van de voedselproductie en van het platteland.

Vergeet Bill Clinton, maar hou de V.S.A. scherp in het oog

Enkele bedenkingen rond de Amerikaanse verkiezingen van 8 november 1994

Op vrijdag, 28 augustus, bezochten we in Washington het nieuwe, indrukwekkende "Holocaust Museum". De bezoekers worden er rondgeleid door de angstwekkende geschiedenis van de twintigste eeuw in Europa, van de opkomst van het fascisme en het snel groeiende antisemitisme tot de lynchmoorden in enkele Poolse dorpen, waar joodse concentratiekampoverlevenden door hun vroegere burens en kennissen worden afgemaakt. De tentoonstelling die, zoals verwacht, afsluit met een pleidooi voor Israël, verrast door de openheid, waarmee ook over de moorden op kommunistische, socialistische en christelijke verzetsstrijders en de zigeuners gesproken wordt. Zwarte en Indiaanse activisten erkennen het belang van dit museum van de onmenselijkheid, maar wijzen erop, dat er nu heel vlug ook een "museum van de slavernij" en een over de volkerenmoord op de Indianen naast moeten gebouwd worden. Bij het buitenkomen kopen we de *Washington Post*, met de veelzeggende kop: "SENATE GIVES UP ON HEALTH CARE, PASSES CRIME BILL". En we weten meteen, dat de strijd tegen de onmenselijkheid niet is opgehouden met de militaire overwinning op de Nazi's. We weten ook, dat het zo beloftevol begonnen presidentschap van de vroegere anti-Viëtnambetoger en democraat William Clinton in feite reeds voorbij is, zo ongeveer tien weken voor die nederlaag ook door de verkiezingen bevestigd werd.

Van de ene toegeving tot de andere

In theorie leek het twee jaar geleden allemaal anders: een presidentskandidaat met een uitgesproken sociaal en progressief programma wordt niet alleen verkozen, maar krijgt ook de meerderheid in kamer en senaat. Er was een einde gekomen aan de onzalige periode van Reagan en Bush, die het land sociaal en economisch geruïneerd hadden. Zelfs de hysterisch toegejuichte overwinning in de Golfoorlog, als het ware een bekroning van de opvallende zege op het wereldkommunisme en de uitroeping van de Nieuwe Amerikaanse Wereldorde, hadden moeten wijken voor de ernstige economische problemen, waarop Clinton terecht zijn campagne had gebouwd. Maar de realiteit zag er anders uit: de president moest namelijk

vanaf het begin rekening houden met een groep conservatieve vertegenwoordigers in de eigen democratische rangen, die keer op keer met de republikeinse tegenpartij stemden en elke fundamentele verandering onmogelijk maakten. Clinton moest bakzeil halen in de affaire van de rechten van de homoseksuelen in het leger en zijn parapadepaard, de zorgvuldig geplande hervorming van de nationale gezondheidszorg, de zogenaamde "Health Care Bill", wordt in de commissies zodanig

Clinton verdwijnt, maar de problemen blijven

Want wat is vandaag, na twee jaar Clinton, de realiteit? Het inkomensniveau van het gemiddelde gezin is met 7 procent gedaald tegenover 1989; vandaag bezitten de 20% rijkste Amerikanen 48,5% van de nationale rijkdom, terwijl de 20% armsten slechts over 3,6% beschikken. En het minimumloon van \$ 4,25 per uur (BF 127,5) is

uitgehouden, dat er tenslotte niets wezenlijks van overblijft.

Nu zou men kunnen denken, dat de kiezers, van wie Clinton toch een duidelijk mandaat had gekregen, die conservatieve democraten in november 1994 zouden afstraffen, maar net het omgekeerde is gebeurd. Het zou al te eenvoudig zijn, deze bittere nederlaag te wijten aan de onduidelijkheden en schandaaltjes rond Clintons financiële tribulaties en zijn privéleven, want dat zijn slechts de uiterlijke tekens. Men had ook kunnen hopen, dat de heropleving van de Amerikaanse economie en de zichtbare vooruitgang van de tewerkstelling zijn positie zouden versterkt hebben, maar ook dat heeft niet gebaat. Zodat het nu wel lijkt, alsof de conservatieve stroming, waarop zijn voorgangers zo comfortabel gedreven hadden, opnieuw de koers van de Amerikaanse politiek is gaan bepalen, met alle gevolgen vandien.

lager dan in 1968.

Deze stagnatie heeft de reële economische en sociale situatie van de armen, onder meer de zwarten en Hispano's in de binnensteden, nog erger gemaakt dan voordien. Dit leidde tot een verontrustende toename in misdaad en geweld en een stijgend gevoel van onveiligheid bij die burgers die nog geïnteresseerd genoeg zijn om te gaan stemmen. Het aantal schoolkinderen met dodelijke wapens (vooral revolvers en knipmessen) neemt hallucinante proporties aan - men spreekt officieel al van een jongere op vier - en die wapens worden ook gebruikt. Het probleem van de drugsverslaving is, ondanks de spectaculaire acties in Colombia en Latijns-Amerika, geenszins verminderd en het aantal tiener zwangerschappen is rechtsreeks evenredig aan het percentage functionele analfabeten op de middelbare scholen. In plaats van de problemen aan de wortel aan te pakken, geeft men steeds meer macht aan

politieke demagogen die pleiten voor een drastische uitbreiding van het aantal doodvonnissen, voor de uitsluiting van de illegale vreemdelingen uit scholen en klinieken en voor de versterking van het politieapparaat. De nieuwe meerderheid is van plan, de magere sociale voorzieningen voor de armen radicaal af te bouwen en het militaire budget even drastisch te verhogen, tegelijkertijd de belastingen op vermogens en meerwaarde te verminderen en het dagelijkse gebed in de scholen en het openbare leven opnieuw in te voeren. De president heeft de wettelijke macht om een aantal van deze maatregelen tegen te houden, maar welke garantie heeft men, dat hij het nu, in een veel zwakkere positie, inderdaad ook zal doen? Sommige commentatoren wijzen erop, dat Clinton, die toch niets meer te winnen heeft, zich tijdens de tweede helft van zijn ambts-

termijn wellicht moediger zal opstellen, maar ook dat is verre van zeker. Tenslotte is hij niet veel meer dan de exponent van een meerderheidsfractie binnen de democratische partij, die in wezen heel weinig verschilt van de republikeinse rivaal.

Het ontbreken van een links alternatief

In tegenstelling tot zijn voorgangers probeerde Clinton een "kapitalisme met een menselijk gelaat" op te bouwen, zonder aan de kern van het systeem te kunnen of willen raken. Zelfs indien hij inderdaad oprecht in zijn opdracht geloofd had, was hij machteloos zonder de steun van een brede progressieve stroming in het publieke leven, maar een dergelijke stroming bestaat in de VSA

niet meer sinds de New Deal van Roosevelt en de uitholling van de arbeidersbeweging tijdens de McCarthy-periode.

En ook de "nieuwe sociale bewegingen" die uit de strijd voor de burgerrechten en de vredesbeweging ontstaan zijn, zijn grotendeels uit het politieke landschap verdwenen of hebben zich, op de campussen, vastgeklampt aan een humorloze, vaak opportunistische interne strijd voor "political correctness" (pc) die met leedvermaak en succes door de conservatieven wordt misbruikt om de legitieme eisen van vrouwen' en etnische minderheden in vraag te stellen. Daarom heeft het weinig zin, de arme Bill Clinton met alle zonden van Amerika te beladen, zolang de voorlopig marginale linkerzijde niet in staat is, een geloofwaardig tegenprogramma uit te werken en geargumenteerd te verdedigen.

Ludo Abicht

Op maat gesneden

Als men sommige politici en de media moet geloven zijn "vrije" verkiezingen synoniem van democratie. Eerste bemerking terzake: uit onze ervaringen blijkt dat "vrije" verkiezingen geenszins een garantie zijn voor een meer rechtvaardige, sociale en economische politiek. De voorbeelden zijn legio om dit aan te tonen. Het aantal werklozen, armen en daklozen neemt overal toe en ieder is het er over eens dat de rijken steeds rijker en de armen steeds armer worden.

Tweede bemerking: eigenlijk bestaat er geen model van "vrije" verkiezingen.

Bijna overal zijn de kiessystemen en kiesdistrikten door de machthebbers op maat gesneden. Als de financiële en economische machten zich bedreigd voelen aarzelen ze niet, zoals b.v. in Italië of Japan, het kiessysteem nieuwe normen aan te passen. We spreken hier dan nog niet over het bezit van de controle op de media en de onzaglijke bronnen die sommigen kunnen aanboren (zie verder de commentaar over de V.S.) waardoor de kansen van de burger of de volksbewegingen tot een minimum herleid worden.

Na de recente Europese - en gemeenteraadsverkiezingen gaan in ons land ook stemmen op om de kieswet te wijzigen. Na de VLD-er Guy Verhofstadt verheffen ook topfiguren van de C.V.P. zoals Johan Van Hecke, J.L. Dehaene en H. Van Rompuy hun stem om de naar hun mening nodige wijzigingen aan te brengen.

Ze hebben het dan over het afschaffen van de kiesplicht, het invoeren van een kiesdrempel of de mogelijkheid het aantal voorkeurstemmen uit te breiden.

Over het afschaffen van de stemplicht kan men kort zijn. Het volstaat om vast te stellen dat, zoals in de V.S., een president

met amper iets meer dan een kwart van de ingeschreven kiezers verkozen wordt. Met weet ook dat tijdens de Euro-parlementsverkiezingen slechts een derde van de kiezers kwam opdagen, of bij de Franse gemeenteraadsverkiezingen praktisch nooit de helft van het aantal kiezers wordt bereikt. Het afschaffen van de kiesplicht zet meteen de meest benadeligden uit onze samenleving op een zijspoor. Wat de kiesdrempel betreft is het duidelijk dat men meteen alle nieuwe initiatieven de kans wil ontnemen om aan bod te komen.

Voor wat de uitbreiding van de voorkeurstemmen betreft zal men, nog meer dan vandaag, iedere uitspraak over het verkiezingsprogramma uitschakelen.

Verkiezingen zullen dan, nog meer dan nu, een mediashow worden, een circus waarbij diegene die er het meeste geld kunnen tegenaan gooien de meeste kansen hebben.

Maar hebben we niet in ons land kunnen vaststellen zoals in al onze buurlanden hoe dit naar corruptie leidt? Hoe heel wat kandidaten bij machtige financiële groepen gaan aankloppen met de belofte, eens verkozen, tot een wederdienst bereid te zijn?

De vooropgestelde wijzigingen van de kieswet zijn dus zeker geen stap vooruit naar meer democratie. Integendeel!

"Vrije" verkiezingen zijn dus slechts verkiezingen waarin iedereen met gelijke kansen aan bod kan komen. Is dit voorlopig een utopie?

Intussen dienen we de verkiezingsuitslagen als een momentopname te bekijken voor wat betreft de bestaande politieke krachtsverhoudingen in een land, waarbij niet uit het oog mag verloren worden dat een belangrijk deel van de bevolking niet aan bod komt.

André De Smet

Macedonië - President - 16/10/94

Kirov Gligorev, de uittrede president won de verkiezingen tijdens de eerste ronde in deze gewezen Joegoslavische republiek. Kandidaat van de linkse coalitie behaalde hij 52,44 % van de stemmen (713 529) tegen 14,47 % (196.936 stemmen) voor de rechts nationalistische kandidaat Georgijevski. Er waren 130.133 blanco of vernietigde stemmen.

Mozambique - President 27-28-29/10/94

Bij de eerste verkiezingen behaalde de regerende president Joaquim Chissano van het Frelimo 53,3 %. Zijn tegenstander Alfonso Dhlakama, de leider van de Renamo rebellen, 33,7 %. Bij de parlementsverkiezingen kreeg het Frelimo 44,3 % (129 van de 250 zetels). Renamo 37,7 % (112 zetels) en een kleine coalitie: de Democratische Unie 2 zetels.

Dhlakama, die meermaals dreigde de verkiezingen te boycotten, heeft de uitslag erkend. Ook de V.N. keurde de uitslag goed.

Verenigde Staten - Parlement 8/11/94

Honderddriënnegentig miljoen Amerikanen boven de achttien jaar waren ingeschreven voor de verkiezingen die op 8 november jl. doorgingen. Slechts 38,7 % (36,5 % in 1990) namen aan de verkiezingen deel.

Dit betekent dat 112 miljoen kiezers verstek gaven. Hieruit kan men besluiten dat de meeste verkozenen slechts amper 20 % van de ingeschreven kiezers vertegenwoordigen. Over het democratisch karakter van dit soort verkiezingen moet men zich dan ook ernstige vragen stellen.

Deze verkiezingen worden "midterm" genoemd omdat ze halweg van het mandaat van de president plaats hebben. Alle kongresleden worden herkozen, een derde van de Senaat en 36 van de 50 gouverneurs. Gelijktijdig gaan ook een aantal lokale verkiezingen door (herverkiezing in de staten, gemeenten, schooldistrikten, enz.) zoals tevens een aantal referenda.

De autoriteiten hadden deze maal hun initiatieven vermenigvuldigd om de burgers tot deelname aan de verkiezingen over te halen. De mogelijkheid tot stemming per correspondentie werd hiervoor aanzienlijk uitgebreid o.m. in de staten Californië, Oregon, Oklahoma, enz. In twee streken van de staat Washington is deze methode zelfs verplicht geworden gezien er geen stembureaus meer bestaan. In 7 staten konden de kiezers zelfs reeds enkele dagen vooraf gaan stemmen in camions of autobussen die nabij markten, kerken of stations waren geplaatst. Grote nieuwsgierigheid in de T.V.-propaganda was het gebruik vanwege de Republikeinen van het "morphing" procédé. Dank zij een video trucage werden de gezichten van de kandidaten hierbij vervormd tot een grijnslachende Bill Clinton. Zoals gewoonlijk werden in deze campagne ontzaglijke bedragen uitgegeven. Half oktober had Michael Huffington, de republikeinse kandidaat voor de post van senator in Californië, reeds 25,2 miljoen dollar uitgegeven.

Zijn democratische tegenstander had op dat ogenblik zijn kiesfonds van 11,3 miljoen dollar reeds uitgeput. In Virginia beschikte de rechtse sinistere figuur Oliver North, bekend uit het Watergate schandaal, over een budget van 20 miljoen dollar (± 500 miljoen frank).

Er bestaat in de V.S. geen enkele beperking voor wat de verkiezingsuitgaven betreft.

Het vorig rekord van de verkiezingsuitgaven, 504 miljoen dollar (± 1,5 miljard B.fr.) werd dit jaar aanzienlijk overschreden. Hoe kan men in dergelijke omstandigheden nog spreken over democratische verkiezingen?

Uitslagen		
HUIS VAN AFGEVAARDIGDEN		(435 zetels)
Demokraten	204	(256)
Republikeinen	230	(178)
Onafhankelijken	1	(1)

SENAAT		(100 zetels)
Demokraten	47	(56)
Republikeinen	53	(44)

GOUVERNEURS		(50 zetels)
Demokraten	17	(29)
Republikeinen	32	(20)
Onafhankelijken	1	1

Sri Lanka - President - 9/11/94

Chandrika Kamargtunga Bandaranaike, die recent de parlementsverkiezingen won, behaalde 60 % van de stemmen bij de presidentsverkiezingen. Ze kreeg 2 miljoen stemmen meer dan haar tegenkandidaat Srma Dissanyaka. Beiden zijn weduwen wiens echtgenoot door tegenstanders vermoord werd. Ongeveer 65 % van de kiezers bracht zijn stem uit wat aanzienlijk lager is dan bij de parlementsverkiezingen in augustus 11. waar de opkomst 81 % bedroeg.

Nepal - Parlement - 15/11/94

In het koninkrijk Nepal gingen voor de eerste maal sinds dertig jaar verkiezingen door waaraan verschillende partijen konden deelnemen.

De koning die tot 1991 over de absolute macht beschikte werd toen door een bloedige coup gedwongen een grondwet en meer partijen te aanvaarden.

Van de 205 te verdelen zetels behaalde de kommunistische Verenigde Marxistisch Leninistische partij (VML) 88 zetels.

De kongresp partij van de uittrede regering bewam er 83 maar wordt nog van fraude beschuldigd. De monarchistische Rastriga Prajanta Partij (RPP) heeft twintig verkozenen terwijl drie kleine formaties de rest verdelen.

Hiervan gaan 4 zetels naar een dissidente groep van de kommunistische partij die echter met de VML samenwerkt. In de hoofdstad Katmandou behaalde de K.P. de zeven beschikbare zetels wat eveneens het geval is in de vallei van Katmandou waar ze de meerderheid behaalde in het geheel van de twaalf distrikten.

De voorzitter van de kommunisten Man Mohan Adhikary, die destijds wegens zijn anti-monarchistische activiteiten, vijftien jaar in de gevangenis opgesloten bleef, zal een minderheidsregering vormen.

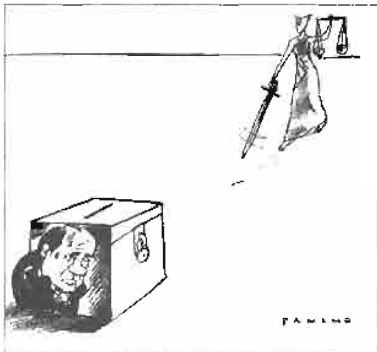
Nepal bevindt zich langs het Noord-Westen van India en heeft in het Noorden China als buur. Met een bevolking van 22 miljoen is het een van de armste landen in de wereld met een jaarinkomen van 4.800 fr. per inwoner. De kindersterfte loopt op tot 10 % van de geboorten terwijl de levensverwachting slechts 54 jaar bedraagt.

73 % van de bevolking van Nepal is analfabeet, in bijzonder op het platteland waar dit oploopt tot 90 %.

Noorwegen - Referendum - 29/11/94

Ondanks de meerderheid van de politieke partijen, de economische en financiële wereld, de vakbonden en de media hadden opgeroepen om ja te stemmen, spraken zich 52,5 % zich uit tegen de aansluiting bij de Europese Unie. Slechts 47,5 % stemde voor. Totaal opkomstpercentage 88,8 % (+ 9,7 %)

Italië - Gemeenteraad - 4/12/94

Bij de gedeeltelijke gemeenteraadsverkiezingen, waarvan de tweede ronde doorging op 4/12, kwamen 85,3 % van de 2,5 miljoen kiezers opdagen. Deze werden gekenmerkt door een nederlaag van het Forza Italia van Berlusconi. Ze behaalde slechts 8,6 % tegen 21 % bij de

parlementsverkiezingen en 30,6 % in de Europese verkiezingen. De P.D.S. (ex-K.P.) werd met 13,5 % (20,4 % in de parlementsverkiezingen) de sterkste partij. De Kristen-Democraten 12,5 % (11,1 %), de Nationale Alliantie (fascisten) 12,1 % (13,4 %), de Refondatione Comunista 5,6 % (6 %), de Lega Nord 5,1 % (8,4 %), de Groenen 1,7 % (2,7 %) en de Socialistische Partij 1,1 % (2,7 %).

Van de zes middelgrote steden ging de meerderheid in vier (Brescia, Sandrio, Mami en Brindisi) naar linkse of centrum linkse allianties, één naar de Lega Nord (Tivisie) en één naar Forza Italia.

Zwitserland - Referendum - 4/12/94

Met 72,8 % werd door de kiezers een wet goedgekeurd op de immigratie, waarvan zeker mag gezegd worden dat ze racistische trekjes heeft.

Met de strijd tegen drugs als voorwendsel, waarvoor de "illegalen" verantwoordelijk worden gesteld, wordt ieder vreemdeling zowat als een dealer aan de kaak gesteld. Zwitserland telt 18 % legale vreemdelingen. De voorlopige hechtenis zal nu op een arbitraire wijze kunnen verlengd worden. Aanleiding tot dit referendum is de bestaande

uigebreide "drugsmarkt" in de Lettenwijk in Zürich waaraan de regering denkt met een wet paal en perk te kunnen stellen. Tegen de door het Parlement aanvaarde wet hadden mensenrechtenorganisaties, caritatieve - en linkse politieke partijen 50.000 handtekeningen verzameld om deze wet in een referendum te verwerpen. Zij zijn hierin niet geslaagd. Tegen deze wet, die in geen enkel Europees land zijn gelijkheid heeft, zal nu een klacht ingediend worden bij het Europees Hof voor mensenrechten.

Anderzijds keurden de Zwitsers met 51,8 % tegen 48,2 % een wet goed tergunste van de ziekteverzekering.

Namibië - President - 7-8/12/94

Het SWAPO (Organisatie voor het volk van Zuid-West-Afrika) dat onder de leiding staat van de huidige president Sam Nujoma heeft voor de tweede maal, sinds de onafhankelijkheid van Namibië, de presidents en parlementsverkiezingen gewonnen.

Sam Nujoma werd met 76,3 % van de stemmen herkozen als president en het SWAPO bewam 53 van de 72 parlementszetels.

Zijn rivaal Mishaka Muajongo van de Democratische Unie van Turnhall (DTA) kreeg 23,6 % van de stemmen en 15 zetels in het parlement.

Het Democratisch Eenheidsfront (DDF) behaalde twee zetels en twee kleine partijen elk een.

De opkomst bedroeg 76 %. Het SWAPO dat over de tweede meerderheid in het parlement beschikt kan nu de grondwet wijzigen waardoor Sam Nujoma zich later kan kandidaat stellen voor een derde ambtstermijn.

Bulgarije - Parlement - 18/12/94

Bij de derde verkiezing sinds de wijziging van het regime heeft de Bulgaarse Socialistische Partij (BSP) (ex-kommunisten) 43,7 % van de stemmen en 124 (+ 25) van de 240 parlementszetels behaald, dus de absolute meerderheid.

De Verenigde Democratische krachten (V.D.K.) (antikommunisten) kregen 23,8 % en 68 (-10) parlementszetels.

De partij van de Turkse minderheid bewam 5 % en 16 (-3) zetels. Een afsplitsing van de V.K.D. (de Volksunie) en de Agrarische Partij behaalde 6,5 % en 19 zetels.

Het blok van de zakenwereld 13 zetels meer, het Democratische Alternatief bleef onder de kiesdrempel van 4 %.

Uit deze linkse overwinning moet men de conclusie trekken dat, zoals in andere gewezen socialistische landen, de kiezers, gekonfronteerd met het "wilde kapitalisme" met weemoed terug denken aan de positieve aspecten van het vroegere regime.

Eerlijkheidshalve

Aids neemt toe

Door de Wereldgezondheidsorganisatie werd bekend gemaakt dat het aantal personen besmet met het aidsvirus per regio geschat wordt op 1 miljoen in Noord-Amerika, 2 miljoen in Latijns-Amerika en de Caraïben, 500.000 in West-Europa, 50.000 in Oost-Europa en Centraal-Azië, 2,5 miljoen in Zuid-Oost-Azië, 50.000 in Australië, 100.000 in Noord-Afrika en het Midden-Oosten en 10 miljoen in zwart-Afrika. Van het geld dat terbeschikking is om Aids te bestrijden gaat 92 % naar de 8 % zieken in de ontwikkelde landen en 8 % naar de overige regio's. Vanwege de internationale conferentie die begin december in Parijs doorging moet dus meer komen dan mooie intentieverklaringen om de ziekte de pas af te snijden.

Martelingen in Israël

Het Israelisch informatiecentrum voor mensenrechten in de bezette gebieden (Betsalem) vestigde er op 16/11 de aandacht op dat Israël verder gaat met het regelmatig martelen van voor haar verdachte Palestijnen o.m. deze die zich verzetten tegen de autonomie akkoorden. Het rapport verscheen terzelfdertijd in de pers als de regeringsverklaring om de brutale ondervragingsmethoden verdat te zetten.

Betsalem voegt hier een lange lijst aan toe van gevallen waarbij Palestijnen geslagen werden, de nachtrust en de voeding onthouden, opgesloten werden in toiletten of voor een lange tijd gekluisterd aan stoelen, radiatoren of muren. Meestel ook geblinddoekt. Yuval Ginbar, medewerker van Betsalem, roept de regering op niet te vervallen in terroristische praktijken. (ads)

De metaalvechters

De langdurigste staking die Polen in de tweede helft van deze eeuw gekend heeft greep deze zomer plaats: meer dan drie maand lang bezetten de arbeiders van het Warschause staalbedrijf *Huta Lucchini* hun bedrijf om het van de ondergang te redden. Het bedrijf heette vroeger *Huta Warszawa*, maar zoals nog andere instellingen is het "internationaler" geworden, via de overname door de sterk anti-vakbondsgezinde Italiaanse werkgever Lucchini (die in eigen land ook al op eigen houtje de Indexaanpassingen voor zijn personeel weigerde uit te betalen).

Huta Warszawa was nochtans al sinds het begin van de 80er jaren een bolwerk geweest van de *Solidarno*-beweging, een "vakbond" die onder leiding van de huidige president Lech Walesa voor het invoeren van kapitalistische verhoudingen ijverde. Dat soort "bolwerk"-bedrijven kwam overigens al snel in moeilijkheden: volgens de klassieke kapitalistische filosofie moesten ze allemaal dicht, maar zo kwamen de aanhangers zonder werk op straat terecht. Het Warschause tractorenbedrijf *Ursus* en de Gdanskse Leninscheepswerf (later *Stocznia Gdanska*) kwamen ook voor zo'n "blok" te staan; *Ursus* ging failliet, en de scheepswerf zieltoogt nog altijd door de zogenaamde "giften" van de Amerikaans-Poolse "filantrope" Barbara Johnson-Piasecki (die er voor zichzelf nog de beste stukjes aan het afkluiven is).

Uit de laatste parlementsverkiezingen was al gebleken dat de katholieke rechterzijde het vertrouwen van arbeiders én boeren onder de kiezers kwijtgeraakt was, zodat een coalitieregering van de boerenpartij *PSL* (Poolse Volksbeweging) en de sociaal-demokratische *SLD* (Partij van Democratisch Links) uit de bus kwam, zeer tegen de zin van de behoudsgezinde Walesa in. Wat bij *Huta Lucchini* gebeurde is alleszins koren op de molen van zijn tegenstanders.

Al twee jaar is het bedrijf, dat in 1955 opgestart werd, door de Italianen overgenomen. In die tijd is de tewerkstelling teruggevallen van 5500 naar 3277 mensen; de productiviteit steeg met 200%, maar de reële lonen zijn gedaald, waarbij slechts een enkeling het maximum van 5 miljoen zloty haalt (± 10.000 B.fr.). Polens "productiefste bedrijf" ligt qua lonen maar op de 9de plaats. De produkten zijn van hoge kwaliteit, en daarom vervult het bedrijf een sleutelrol voor tachtig Poolse fabrieken is het een onontbeerlijke, en voor twaalf Poolse fabrieken (o.m. van kogellagers) de enige leverancier. De staking bij *Huta Lucchini* legde dan ook

een hele sector lam, en dat verzwakte het werkgeversfront danig.

Reeds in maart was er een brede stakingsgolf in de metaalsector, om het werknemersstandpunt inzake de CAO kracht bij te zetten. Eind april eisten de bonden bij de *Huta Lucchini* een verhoging van de loonmassa met 30%, een modernisering van het bedrijf en de oprichting van een sociaal verzekeringsfonds. Kenmerkend is dat het de plaatselijke *Solidarno*-bond is die de spontane staking (97,8% ja-stemmen op de raadpleging van 7 juni) meteen van in mei erkende, terwijl de "linkse" *OPZZ*-bond zich eerst afzijdig hield en pas

niemand nog enig loon uit te betalen. De plaatselijke bonden vroegen zich af of de nieuwe bazen soms niet uit waren op de vernietiging van het bedrijf, waardoor een honderdtal Poolse bedrijven wel verplicht zou worden tot invoer van staal - allicht uit Lucchini's Italiaanse ondernemingen. Uiteindelijk wonnen de werknemers door hun hardnekkigheid toezeggingen op twee eisen (loonfondsen +20% met sociaal zekerheidsfondsen) maar niet op de gevraagde investeringen.

Dat halve succes had gevolgen, met name de vraag om opslag die zich over het hele land uitbreidde. Ook de overheidswerknemers kregen vanaf 1 januari een opslag met 6% (i.p.v. de oorspronkelijke 2%) toegezegd.

De wisselmeerderheid

Het zou verkeerd zijn, de partijen die tegen de katholieke rechterzijde in als overwinnaar uit de stembus kwamen als iets anders te beschouwen dan wat ze beweren te zijn en dan wat ze doen. De *SLD* telt mensen die "vroeger" in de verenigde arbeiderspartij *PZPR* waren, maar ook die telde al (veel) méér sociaal-democraten dan communisten. En de *PSL* is een christelijke boerenpartij, die in een landbouwland als Polen wel succes móest hebben.

De boeren hebben namelijk geweldig geleden onder de invoering van de vrije markt. Honderdduizenden boerengedzinnen kwamen met hun klein bedrijfje plots voor reusachtige schulden te staan, en gingen failliet. Onder het vroegere bewind had de regering de vrijwillige onderlinge samenwerking begunstigd (maar de pastoor was daartegen geweest, want was dat geen communisme?). De twee rechtse regeringen (de eerste van Tadeusz Mazowiecki, de volgende van Hana Suchocka) deden totaal niets, en ontelbare boerderijen gingen overkop. Hierop teerden een aantal beperkte boerenopstanden, aangevuurd door de *Samoobrona* (Zelfverdediging) van de populist Andrzej Lepper, die wel meer succes

later meedeed: ook die tegenstellingen leven nog steeds bij de werkende mensen. Op 9 juni begon de bedrijfsbezetting, in twee ploegen (een vroege en een late). Ook dat verloopt op zijn Pools: wie van de "vroegere" bezettersploeg naar huis komt, zoekt nog wat werk want je moet van iets leven; de (ruime) giften van vakbonden en steunbewegingen dekken slechts de hoogstnoodzakelijke behoeften van de stakersgezinnen.

De Italiaanse kapitalisten staken tot nu toe, buiten de belachelijk lage aankoopssom (die ze overigens nog lang niet afbetaald hebben) nog niet te veel geld in het bedrijf: vooral kleine sommen ter verfraaiing van kantoren. Tijdens de staking dreigden ze maandenlang

heeft bij wegblokkades dan bij verkiesingen

In de armste gedeelten van het land, zoals de Bieszczady in het Zuidoosten, ging het regeringsbeleid nog verder: daar waren alleen maar collectieve - en staatsboerderijen (voor kleine boeren op zich zijn die gebieden te onvruchtbaar), en die zijn in '92 allemaal ontmanteld, wat al twee winters tot hongersnood in de Bieszczady leidde met collectes in 's lands grote steden "voor de hongerende boeren".

Waarom *Solidarno* gewoon van het politiek toneel verdween, is duidelijk. Je kan niet tegelijkertijd ludop de arbeidersbelangen verdedigen en tegelijkertijd, aan de macht, een antisociaal beleid voeren. De beweging is uiteengespat, en slechts drie delen ervan konden zich handhaven: de groep *BBWR* rond de vroeger populaire president Walesa zelf haalde nog net de vijfprocentdrempel, en de *UP* (Unie van de Arbeid) met "linkserichte" mensen als Kuro ook (zij verlenen "kritische steun" aan de *PSL-SLD*-regering), terwijl de vroeger regerende en nu zeer klein geworden *UW* (Vrijheidsunie) van onkunde en corruptie beschuldigd wordt.

Geen wonder ook dat de rechterzijde in Silezie de mist inging: de uittrekkende regering van Suchocka had aangekondigd dat 65 van de 72 steenkoolmijnen dicht moesten, net als praktisch alle staalbedrijven, kortom de economische dood van heel het gewest!

Enkele cijfers ...

Enkele cijfers helpen ons allicht op sociaal-economisch gebied de Poolse ontwikkelingen juist in te schatten. Van '89 tot '92 daalde het Bruto Binnenlands Produkt (BBP) met 17%, en slechts in '93 kende het weer een (lichte) stijging met 3,3%. Het BBP per inwoner lag in '89 op 2115 US\$, in '93 op 2661 US\$: als enige Oostbloklanden gingen Polen en Hongarije terzake licht vooruit, (die groei komt vooral uit consumptie +7% en eigen investeringen, hoewel het investeringsritme van 20% nog erg laag ligt), maar sociaal leidde dit in beide gevallen tot een sterke toename van de officiële armoedecijfers (voor Polen 24,7% in '89, en 43,7% in '93; inkomens onder de 45% van het gemiddeld reëel jaarloon). De reële lonen gingen van een cijfer 100 in '89 naar 70,8. De inflatie wordt nog altijd traag bedwongen maar bedraagt nu toch nog 31%. De werkloosheid bedroeg in '93 15,5% en ze neemt toe.

Zwarte dictatuur?

Wie bij de verkiesingen helemaal de mist inging waren de rechts-katolieke partijen, waarvoor Kerk en pastoors

nochtans massaal geworven hadden. ze haalden niet eens de vijfprocentdrempel. Dat was het gevolg van de moraalridderij die een meerderheid van Polen zwaar moeis, en die onder andere leidde tot het strafbaar maken van abortus, het toelaten van kerkelijke campagnes tegen condoomgebruik, het agressieve opdringen van godsdiensten en -symbolen in het onderwijs, e.a.m. Dat er ontevredenheid heerst m.b.t. de als te verstikkend ervaren rol van de Kerk moge blijken uit de tientallen processen van ouders tegen priesters wegens "geweld jegens schoolkinderen", of nog uit de brandstichtingen en vernielingen in kerken (vroeger ondenkbaar, nu wekelijkse kost).

Er moet gezegd worden dat de Kerk het in de beginperiode wel erg ver dreef. Het Vaticaan sloot met de vorige regering een Concordaat af, waarbij het rooms-katholicisme officieel als staatsgodsdienst erkend werd. Andere godsdiensten mogen ook bestaan, maar het katholicisme is "verbonden met Polens diepste wezen". De Kerk heeft officieel inspraak in onderwijs, cultuur, gezondheidswezen en al wat verder nog *de mens betreft*. Het kerkelijk recht werd dwingend gemaakt: een rechter mag b.v. geen echtscheiding uitspreken wanneer het echtpaar katholiek gehuwd is (wat in een land als Polen uiteraard meestal het geval is). De anti-abortuswet heeft ook al slachtoffers gemaakt door de "harde en onverzoenlijke houding" van vooral een aantal rechters en artsen. Een apotheker met "gewetensproblemen" mag weigeren condooms te verkopen!

Het is vaak op plaatselijk gebied dat de kleinzieligheden van zo'n beleid het schrijnendste uitkomen. Het domste voorbeeld ligt allicht in de nieuwe straatnamen, waarbij de hakbijl gezet werd in namen van communisten, arbeidersleiders, linkse symbolen en wat als "rood" kon beschouwd worden, terwijl namen van katholieke heiligen en martelaars altijd goed scoren. Het kan ook de spuigaten uitlopen: een straf voorbeeld vinden we in de cultuurstad Kraków, waar de vroegere *Ignacy Fikstraat* (een door de Gestapo vermoord communist) nu de *Józef Mackiewiczstraat* heet (een notabene door het rechtse AK-verzet terdoodveroordeelde Hitler-collaborateur).

Media in de uitverkoop

De mediawereld is ook flink in beroering: de Westerse concerns willen ook daar hun slag slaan. Krantentitels en TV-zenders, overal wordt op geaasd. In 1990 begonnen enkele enthousiastelingen met twee videocamera's in Wrocław een privé-TV-zender *Echo*, die

snel regionaal succeskende. Het succes noopte tot uitbreiding, daartoe was kapitaal nodig, en dat kwam van de Italiaan Nicola Grauso; met zijn 33% aandelen (het maximum wat de nieuwe wet buitenlandse aandeelhouders in de audiovisuele sector toestaat) en zijn buitenlandse contacten en ervaring werden snel "regionale zenders" opgezet in Lublin, Szczecin, Poznań en Warschau. Het werd een veritaliaanse blok-constructie onder de naam *Polonia 1*: voor het merendeel dezelfde programma's over het hele land (goedkope feuilletons van *Isaura* tot *Geronymo*, Amerikaanse B-films, Japanse comics, Italiaanse modeshows), en 's nachts en 's morgens dan de "plaatselijke" programma's, meestal dan nog herhalingen. De oorspronkelijke *Echo*-ploeg ging weg, en de hele keten kwam in handen van de maatschappij *Publi-Polska*, eigendom van ... de huidige Italiaanse president Silvio Berlusconi. Sedert januari kregen de buitenlandse mediamagnaten een nationale frekwentie toegewezen voor de *Polsat*-zender. En sedert deze zomer is ook *Canal Plus Polska* als betaal-TV op de markt, als mede-eigendom van de gelijknamige Franse maatschappij en met zowat dezelfde programma's.

Het moet gezegd dat president Walesa volop de Italianen van *Polonia* steunde tegen de vorige leiding van de "staatsomroep", en dat hoewel hij er dit voorjaar nog in geslaagd is een clericale extremist aan het hoofd van TV-Gdańsk te benoemen, in het steekspel tussen president en regering zien we enerzijds de politie zendapparatuur van privé-zenders in beslag nemen, en anderzijds Lech Walesa die die maatregelen weer ongedaan maakt, en die vraaggesprekken toestaat aan "verboden" zenders zoals de plaatselijke *NTW* in de hoofdstad.

In de radiosector heeft de Kerk een sterke positie opgebouwd: reeds in 1990 werden honderden "plaatselijke" zenders met erg populaire en openlijk commerciële programmerie over het hele land aan de Kerk toegewezen, tegen slechts enkele aan "andere ondernemers".

En in de krantensector is het de Franse groep *Hersant* die de overnamegolf geleid heeft, o.m. met de vroegere regeringskrant *Rzeczpospolita* (49%); het beleid van dit concern wil in elke grote stad twee titels opkopen, een "volkse" en een "ernstige", waarmee dan de gedrukte informatieverstrekking zowat helemaal in dezelfde handen moet komen.

Regering en president

De linkse partijen hebben de verkiesingen gewonnen omdat de kiezers

ontgoocheld waren over de niet-ingeloste beloften van *Solidarno* m.b.t. het invoeren van het kapitalisme. De ellende is voor miljoenen mensen torenhoog toegenomen, en geen preek vanop de kansel kon dat verbergen. De vraag is of de huidige regering een wisseloplossing kan en wil mogelijk maken. En zo neen, wat dan op politiek gebied nog allemaal kan gebeuren ... De meerderheid van de kiezers hebben inderdaad gekozen voor een "centrum-linkse" regering, en hebben de rechterzijde afgestraft voor de niet nagekomen verwachtingen: voor de meesten kwam het neer op torenhoge prijsstijgingen en werkloosheid (nu rond de 18%) in plaats van het beloofde consumpteparadijs. De PSL-SD-regering streeft net als de rechterzijde naar het invoeren van een vrijmarkteconomie (daartoe "erkende" premier Pawlak op 19 oktober '94 het *Algemeen Privatiseringsprogram* met uitverkoop van 444 overheidsbedrijven), mét lidmaatschap van de Europese Unie, maar met iets minder meedogenloze methoden t.a.v. de werkende mensen en miljoenen andere slachtoffers van de zogenaamde "vrije markt". In plaats van Silezië's mijnen meteen te sluiten, werkt men eerst - in samenspraak met de EG - aan "vervangende werkgelegenheden" (1), met het oog op afbouw van de mijnen. Maar uitstel is geen afstel. Bovendien strubbelt de president voortdurend tegen en gebruikt daarbij zijn grondwettelijk vetorecht (waartegen dan minstens tweederden van het parlement nodig is). Zo wilde de regeringscoalitie bijvoorbeeld de straffen voor abortus uitschakelen, maar Walesa stelde zijn veto en op dit punt was een tweederde-meerderheid niet te bereiken. Geregeld gaat de president met de regering in de clinch, waarbij hij meestal de kant kiest van de ongeremde concurrentiestrijd, het "wilde" kapitalisme. Kenmerkend was onlangs bijvoorbeeld Walesa's reactie toen de regering de suikerprijs wilde ondersteunen tegen dumpingtarieven uit het buitenland, die de Poolse bietenteelt riskeerden stuk te maken. Voor dit plan vond de regering dan weer wél een tweederde-meerderheid bereid. De les die Walesa uit dit alles trekt is dat Polen nood heeft aan "een sterke president", waarbij hij verwijst naar het voorbeeld van Frankrijk en van de Verenigde Staten. Uiteraard heeft hij hierbij ook een Poolse traditie in gedachten, namelijk van de besnorde populist Pi sudski die in 1926 een machtsgreep pleegde en daarmee voorgoed de rechterzijde aan de macht bracht, tot Hitler het land binnenviel. Of is het toeval dat Walesa's eigen partij, de BBWR, dezelfde afkorting heeft als de toenmalige Pi sudski-club?

Tenslotte zou Polen niet in Europa liggen als ook daar uiterst-rechts zich niet actief voorbereidde op het vertolken van het volksmisnoegen (dat niet anders kan dan stijgen, en zich nu ook tegen centrum-links zal keren). De KPN is een oude en ervaren extreem-nationalistische partij, met wortels in de vooroorlogse Poolse nationaal-socialisten van de *Sanacja*, en met tientallen jaren ervaring in en steun van de *World Anti-Communist League* (2). De partij speelt handig in op de hopeloze toestand van werkloze jongeren (in opiniepeilingen blijken jongere mensen meestal "rechtser" te denken en tegelijkertijd ... méér stakingsbereid te zijn ...) en andere groepen uitgesloten, met een eenvoudig program: weg met corruptie en buitenlanders (bedoeld wordt: joden, zigeuners, Russen e.d.), voor een autoritair bewind en voor uitbreiding van het grondgebied naar het Oosten toe.

's Lands positie nu

Het land wil "zo snel mogelijk" in de Europese Unie, én het wil in de NAVO. In de EG zal het zeker morgen nog niet terechtkomen. Daartoe zijn volgens de Europese Commissie nog tussen de twintig en de vijftig jaar nodig, om de voorwaarden te vervullen. In afwachting zal Polen net als de rest van Oost-Europa vooral interessant blijken als lageloonland, bijvoorbeeld voor auto-assemblage (*General Motors* in Geraniów, *Fiat* in Bielsko-Biala) of elektronica (Philips in Pi a en elders) e.a. De vervoersector biedt ook vooruitzichten: er zijn al verschillende Vlaams-Poolse vervoerfirma's, die naargelang de baan de keuze hebben tussen Belgische werkers aan Belgische lonen en Poolse chauffeurs aan Poolse lonen (tussen 5.000 en 10.000 B.fr.). Voor de arbeidersbeweging komt het

erop neer dat dringend overleg over gezamenlijk optreden nodig is tussen onze vakbonden en de Poolse, waar met name de "linkse" *OPZZ* zo'n driemaal méér leden telt dan het katholieke *Solidarno*. Concreet moet een gezamenlijk optreden ervoor helpen zorgen dat de gelijkschakeling m.b.t. lonen, arbeidsvoorwaarden, veiligheid, sociale zekerheid enz. naar omhoog gebeurt (naar het Westeuropese niveau) en niet naar omlaag, naar het Poolse peil. De Poolse leiders willen "uit angst voor de onvoorspelbare gebeurtenissen bij hun Russische burens" in de NAVO. Toch zijn ze daar niet in opgenomen, maar alleen in het *Partnerschap voor Vrede*. Poolse militairen mogen wel mét het Eurokorps in Frankrijk op manoeuvres, maar voor NAVO-lidmaatschap moet het land eerst "schokvrij" gemaakt worden (d.w.z. een communistisch gerichte ontwikkeling moet absoluut uitgeschakeld kunnen worden). Door deze houding vermijdt het Westen tevens de "Russische beer" te zeer voor het hoofd te stoten: de regering heeft Midden-Europa uitdrukkelijk tot "Russisch invloedsgebied" uitgeroepen, en de nationalistische oppositie heeft heel Midden-Europa (met inbegrip van Polen) al officieel tussen Rusland en Duitsland opgedeeld.

YVAN GROSJEAN,
donderdag 3 november 1994

- (1) Hierover kunnen onze Limburgers allicht méér concreets vertellen . . .
- (2) De WACL werd door Amerikaanse uiterst-rechtse republikeinen opgericht en bundelde wereldwijd Europese fascistische en anticommunisten (w.o. Oekraïeners), Latijns-Amerikaanse moordgeneraals en anti-linkse guerrilla's in de Derde Wereld (van *Unita* en *Renamo* tot Afghanistan); de Brusselse PSC-er Desmaretts is er nog secretaris van geweest, en PRL-kolonel Militis was 'n bekend lid

Top...punt

Voor de achttiende Frans-Afrikaanse top die begin november te Biarritz doorging werden door President Mitterrand en Premier Balladur zeventienentwintig Afrikaanse staatshoofden uitgenodigd. Zelfs een aantal Engelssprekenden.

De President van Rwanda, die destijds kritiek leverde op de Franse interventie - "operatie Turquoise" - mocht er niet bij zijn.

Volgens Mitterrand en Baladur - die het hierover roerend eens zijn - moeten de Rwandese leiders die pas vier maand aan het bewind zijn - vooreerst het "bewijs leveren van hun democratische ingesteldheid". Maar dat een Mobutu van Zaïre, een Eyadima van Togo en een Bongo van Cameroen die sinds drie decennia als diktators heersen, hiervan nog geen enkel bewijs leverden is voor het duo Mitterrand - Balladur geen enkele hinderpaal.

Dit zijn nu eenmaal trouwe vazallen van Frankrijk.

Nog een toekomst voor de NAVO?

Zoals de kaarten nu liggen is er weinig kans dat de V.S. de NAVO nog lang zullen kunnen gebruiken om het leadership van de wereld te blijven uitoefenen. In zekere zin zou dat echt dramatisch kunnen worden. De tegenstrijdige belangen die nu pas goed beginnen los te komen bij de huidige partners en bij de belangrijkste vroegere tegenstander kunnen tot de meest onverwachte allianties en verwarring leiden. De koude oorlog was er verantwoordelijk voor dat de Verenigde Naties noch over een stevige structuur noch over de nodige middelen beschikken om conflicten te beheersen. De spreiding van de nucleaire wapens blijft een reëel risico. Het is trouwens een in principe uitdovende (doch voorlopig nog zeer belangrijke) opdracht voor de NAVO en voor de Russen om deze "ontmijningsplicht" na te komen. Ook in dit verband kan de oprichting van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) een pluspunt betekenen. Daarvoor moet wel de politieke wil bij de lidstaten aanwezig zijn om er iets van te maken dat meer slagkracht heeft dan het huidige comité (CVSE).

De vooruitzichten

Men moet niet direct aan het meest sombere scenario denken. De staatslieden en andere machthebbers zullen heus in dit postnucleaire tijdperk wel beseffen dat Clausewitz geen uitkomst meer biedt. Dit keer ziet het er m.i. nog naar uit dat de Verenigde Staten hun Navoplan wat kalmer zullen laten verlopen zoals hun bondgenoten het wensen. Het is niet nodig Yeltsin tot het uiterste te drijven want de zwakste partij is in dergelijke situatie ook de gevaarlijkste. Wanneer de Russische president

stelt dat het gevaarlijk is te denken dat veiligheidsbeleid vanuit één hoofdstad kan gevoerd worden, mag men aannemen dat dit bittere ernst is en het water hem aan de lippen staat.

Dat Europa en de Verenigde Staten steeds verder uit elkaar zouden drijven zoals Jörgen Oosterweel meent (DS

6.12.94) is misschien wel een onvermijdelijke evolutie doch dit gaat ook allemaal niet zo snel. Bovendien hebben de VS er alle belang bij in Europa een vinger in de pap te houden, zeker indien de Russen zich assertiever gaan opstellen. Men kan er zeker van zijn dat zowel de Amerikanen als de Russen de mogelijkheid om in de OVSE een belangrijke rol te spelen niet zullen laten liggen, zeker indien de NAVO verder

aan belang gaat inboeten

De vrede

is allicht niet direct in gevaar in West-Europa tenzij dan het gevaar van verspreiding van nucleaire wapens. De vredesbeweging heeft m.i. als dwingende plicht bij alle regeringen met grote aandrang te ageren om de algemene afbraak van de atombewapening te eisen en daarvoor is de medewerking van alle leden van de club der atoommachten nodig.

De antagonismen tussen de Amerikanen en de Russen zowel als de touwtrekkerij tussen Fransen, Britten en Duitsers zullen gemakkelijker worden opgelost indien er kan worden samengewerkt in een Europees organisme met de Amerikanen en de Russen erbij als effectieve deelnemers. Hoe meer lidstaten, hoe minder gevaarlijke machtspeletjes een kans krijgen. Redelijkerwijze mag men hopen dat deze denkpiste ook leeft bij de staatslui.

Victor Stuyck (13.12.94)

Een eiland voor jezelf

Tom Neale

De schrijver die twee jaar op het eiland Suwarrow zat, zag slechts twee jachten voorbijkomen, maar uiteindelijk moest hij van het eiland gered worden, daarna verbleef hij terug vier jaar op het eiland en schreef daarover een boek dat een epos van eenzaamheid is. Het is een meesterwerk van zelfgezochte isolatie en onthechting.

Atlas: 700fr

Verboden gebied

Whitley Strieber

Elk dorp heeft wel een speciale plek. Voor de mensen in Oscola is dat de heuvel en die plek is nooit gevaarlijk geweest. Totdat een jonge Amerikaanse natuurkundige, afgrijselijke kreten uit het diepste van de aarde hoort. Kreten die Brian doen denken aan de gewelddadige dood van zijn eerste vrouw en kind. Nu loopt zijn hoogzwangere tweede vrouw eveneens gevaar. Het eens zo rustige leven in Oscola verandert in een nachtmerrie als duidelijk wordt dat het stadje het slachtoffer dreigt te worden van een gruwelijke ramp.

Luitingh-Sijthoff: 600 fr.

Grenzeloze reizen

Rudi Wester

Gelukkig, ook in 1993 trokken Nederlandse en Vlaamse schrijvers weer de hele aardbol over, en kende de wereld voor hen geen grenzen. In de reisverhalen maken we nader kennis met Boedapest, Viëtnam, de Verenigde Staten en Estland.

Contact: 500 fr

De Pasadena moorden

Leon Bing

In dit boek onthult ze het verborgen leven van de goed gesitueerde blanke jongeren in Pasadena, Californië. De tieners Dave en Vinnie houden van feesten. Dave is een populaire jongen, favoriet bij de mooiste meisjes van de school. Vinnie is het buitenbeentje dat alleen getolereerd wordt omdat hij de beste vriend van Dave is. Ze leiden ogenschijnlijk een normaal leven in het keurige Pasadena, totdat duidelijk wordt dat Dave en Vinnie op een feestje drie vriendinnen hebben doodgeschoten.

Luitingh-Sijthoff: 700 fr.

Erratum

Er is in het vorig nummer van VREDE (nr. 310) een en ander misgelopen.

De lezer zal dit zeker wel gemerkt hebben, maar we achten het nuttig hierop toch de nadruk te leggen.

Beide artikels "De jeugdgeheimen van President Mitterrand" en "De vrienden van Mitterrand" dienden naast elkaar te staan. En... Mitterrand werd vanzelfsprekend niet ontvangen door Pierre Péan - de schrijver van het boek "Une jeunesse française" - maar wel door Maarschalk Pétain, de toenmalige leider van het Vichy-regime dat met de Duitse nazis collaboreerde.

Onze excuses!

Europalia 1996: kom kijken hoe mooi Turkije is

Koerdistan ligt in het zuidoosten van Turkije aan de grens met Syrië, Irak en Iran. Voor de Turkse overheden is het een gebied van strategisch belang. Niet alleen omwille van het feit dat het aan voornoemde landen grenst. Maar zeker ook omdat het een belangrijk economisch potentieel biedt dank zij de exploitatie van het water. Krachtcentrales, dammen, kunstmatige meren maken Turkije meester over het debiet van de grote stromen Tigris en Eufraat die Syrië en Irak bevoelen.

In dergelijke Turkse strategie is helemaal geen plaats dus voor zelfstandigheidsstreven van bepaalde regio's of volkeren, zeker niet als die een marxistische maatschappij-analyse hanteren. De strijd tegen de Koerden is meedogenloos. Hierbij zijn meer dan 300.000 veiligheidsagenten (politie, leger, speciale eenheden) betrokken. Het Turkse leger schrikt er ook niet voor terug om guerrillastrijders en -kampen op Iraaks grondgebied te gaan bombarderen. In de 10 jaar dat dit conflict al duurt zijn meer dan 1200 Koerdische dorpen of gehuchten ontvolkt, vooral sedert 1991, toen de PKK (Koerdische Arbeiderspartij) algehele en brede steun verwierf onder de Koerdische bevolking. In 1994 zou het zeker om 570 dorpen gaan, aldus de Turkse mensenrechtenorganisatie. 80% van de niet-stedelijke bevolking zou in de provincie Tuncelli de laatste twee jaar hun dorp hebben verlaten. Recent wees een delegatie uit deze provincie de premier op het feit dat inderdaad legerhelicopters troepen aanbrachten in de brandende dorpen. Maar mevrouw Ciller was niet te vermurwen. Voor haar is de PKK de oorzaak. Ze zei dat de guerrilla misschien heliporters had kunnen kopen in Rusland, Armenië of Afganistan. Schattingen spreken over 13.000 doden totnogtoe in deze oorlog. Mensenrechtenorganisaties rapporteren meer dan 400 doden tijdens de maand november 1994, tengevolge van de strijd tussen leger en PKK. En 55 mensen die stierven in de Turkse gevangenis.

Deze oorlog kost geld. De gevolgen op politiek en economisch vlak doen zich ook met de dag meer gevoelen. In 1994 zou deze oorlog meer dan 250 miljard BF hebben gekost, of zowat 20% van het nationaal budget. Het trekt mogelijke fondsen weg van economische investeringen, de werkloosheid stijgt. De inflatie stijgt tot boven de 100 percent per jaar. Saneringsmaatregelen om de inflatie in te dijken troffen dan weer vooral

de minder bedeelden. De ontvolking van de buiten-stedelijke gebieden brengt een massa behoeftigen naar de steden. Meer dan dertig miljoen mensen wonen intussen in de Turkse steden. Dat is meer dan de helft van de totale bevolking. Zestig procent van de stedelingen leven in de krottenwijken.

De politieke gevolgen van deze oorlog

COMMISSION ON HUMAN RIGHTS

gaan dus veel verder dan het oorlogsgebied zelf. De armoedige levensomstandigheden, de dalende koopkracht, de werkloosheid in de steden drijft heel wat mensen naar het fel verspreide liefdadigheidsnetwerk en de sociale opvangstructuur van de Islamitische Welzijnspartij (Refah). Hoe sterk deze partij zich intussen weten te maken heeft hebben we kunnen vaststellen bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen. Niet alleen een reeks

provinciesteden maar ook Ankara en Istanboel hebben een Refah-bestuur.

Het wordt moeilijker voor het huidige Turks bewind. Premier Ciller kondigde vorig nieuwjaar aan in 1994 een eind te zullen maken met de PKK. Wat dat betekent hebben we in de eerste paragrafen al uiteengezet. De regering vervolgt parlementsleden van de Democratische Partij (DEP) en veroordeelt hen tot vijftien jaar gevangenisstraf, wegens 'contacten met de separatisten'. Ze brengt mensenrechtenactivisten voor de rechtbank. En onlangs verklaarde Tansu Ciller de Islamitische Refah wegens vermeende corruptie in beschuldiging te willen doen stellen.

Een niet zo mooi palmares voor een land dat onlangs nog voorzitter was van de Raad van Europa

Blijkbaar is het ook geen onoverkomelijk probleem om de associatieraad tussen de Europese Unie en Turkije te houden, ondanks de wens van het Europees Parlement om deze uit te stellen omwille van de veroordelingen tegen de DEP-volksvertegenwoordigers. De douaneunie kreeg echter nog geen groen licht. Dat heeft niks van doen met het (on)democratisch niveau van het Turkse bewind maar wel met de ruzie met buurland Griekenland. Athene weigerde namelijk aan de vergadering deel te nemen, zodat er geen beslissingen konden worden genomen. Dit alles zal ook geen invloed hebben op de reusachtige publiciteitscampagne voor Turkije die we op ons zien afkomen: Europalia 1996. De voorbereidingen schieten daarbij goed op. In Turkije zelf wordt het comité gedragen door een groot-industrieel, in België kan het rekenen op de milde fondsen van de Nationale Loterij

In de vredesbeweging liggen daar alvast een aantal organisaties wakker van, en zijn vast besloten het ondemocratisch karakter van de Turkse staat hoog op de agenda van de politici te doen belanden.

MEDIAGROEPEN IN VLAANDEREN: De Vlaamse Berlusconi's?

Persgroep:

Het Laatste Nieuws - De Morgen - Dag Allemaal - Goed Geval - Joepi. Samenwerking met De Vlijt bij reclamewerving. Aandeelhouder in V.T.M.

Roularta:

Knack - Trends - Onze Tijd - Kranten van West-Vlaanderen - Voetbalmagazine - Style en Streekkranten (marktleider voor de huis aan huis reclame).

De afgevaardigde bestuurder Rik Nolf is als grootste aandeelhouder (15,86 %) voorzitter van V.T.M. en heeft belangrijke participaties in verschillende regionale zenders.

Samenwerking met V.U.M. en Concentra bij reclamewerving.

V.U.M.:

De Standaard - Het Nieuwsblad - De Gentenaar - Het Volk - Intermediair - Eos - Zondagblad en T.V. - Gids.

De V.U.M. bereikt ± 44 % van de Vlaamse krantenlezers en heeft ook een participatie van 45 % in de reclameregie van de BRTN - VAR, een optie van 35 % in de commerciële zender V.T. 4 en een aandeel van 7,8 % in V.T.M.

De industrieel André Leysen, voorzitter van Gevaert, is tevens voorzitter van het directiecomité van de V.U.M.

Samenwerking met Roularta en Concentra bij reclamewerving.

De Vlijt:

Gazet van Antwerpen.

Samenwerking bij reclamewerving met de persgroep.

Concentra:

Belang van Limburg - Weekkrant.

Samenwerking bij reclamewerving met Roularta en V.U.M.

Tijd:

Financieel Economische Tijd.

V.N.U.:

Humo - Panorama - De Post - Elga - T.V. - Express - Libelle - Het Rijk der Vrouw - Feeling - T.V. - Story - Teve Blad - Fit en Gezond en Flair.

Het V.U.M. is in Vlaanderen de marktleider van de ontspannings- en T.V.-bladen.

Ze is ondergebracht bij de uitgeverijmaatschappij T.U.M. die 44 % van de aandelen heeft in V.T.M. waarin ze, door de bundeling van alle Vlaamse aandeelhouders in de Vlaamse mediaholding V.M.H., een minderheidspositie heeft.

Door hogergenoemde concentraties evolueren we stilaan naar Franse (met Hersant), Britse (met Murdoch) en Italiaanse (Berlusconi) toestanden.

Met een marktaandeel van 44 % van de geschreven pers en belangrijke participaties in T.V.-zenders gaan we met André Leysen, die ook in andere sectoren van de industriële en financiële wereld een belangrijke plaats inneemt, stilaan naar toestanden à la Berlusconi.

Kan men in die omstandigheden nog spreken van onafhankelijke media?

A D S.

André Leysen, voorzitter van de Raad van Bestuur van de Vlaamse Uitgeversmaatschappij (VUM) zal vanaf 1 januari deel uitmaken van de Raad van Toezicht van het Deutsche Telekom. Leysen was voorheen ook de enige buitenlander in de Treuhandanstalt die de Oostduitse industrie privatiseerde. Maar er is meer. Behalve in de Deutsche Telekom zetelt André Leysen ook in VEBA (energie, transport, handel, chemie en telefoon), in BAYER (chemie), BMW (auto's) en VIAG (energie, aluminium, handel en verkeer). BMW kocht zopas het Britse Rover en produceert nu meer dan een miljoen auto's per jaar.

VIAG nam onlangs Bayerwerke over, de derde grootste Duitse elektriciteitsproducent.

Bij HAPAG-LOLOYD, de grootste Duitse rederij, is Leysen voorzitter van de raad van toezicht. Hij is ook voorzitter van de raad van toezicht van Agfa Gevaert, dat aan Bayer toebehoort, en sinds vele jaren lid van de raad van toezicht van Rhenus, een opslag en transportonderneming uit Dortmund die tot de VEBA-groep behoort.

André Leysen is verder lid van de "Beirat" (adviesorgaan van de directie van de Deutsche Bank) en van AGIV (bouw en elektronica) in Frankfurt en van de Advisory Council van Degussa internationaal in New York.

In Nederland is Leysen ondervoorzitter van Philips, lid van de raad van commissarissen van het verzekeringsconcern Aegon en voorzitter van de grootste familie-onderneming SHV (energie, distributie met de warenhuizen Makro).

Hij is ondervoorzitter van European Round Table of Industrialists, een drukkingsgroep van Europese industriëlen en financiers.

André Leysen is ook voorzitter van de raad van beheer van de Muntscouwburg te Brussel.

■ V.N. DERDE WERELD: RAPPORT:

Treurig Bilan: Uit het zopas voor 1992 gepubliceerde jaarrapport van de Verenigde Naties voor de ontwikkelingslanden blijkt dat de toestand in de Derde Wereld zorgwekkend is. Hierin komen de volgende gegevens voor:

Levensverwachting: 14 miljoen kinderen sterven elk jaar voor hun 5de levensjaar.

Gezondheid: Om en bij de 1,5 miljard mensen hebben geen toegang tot gezondheidsdiensten. 1,3 miljard mensen hebben geen drinkbaar water.

In Zwart-Afrika is 1 volwassene op 40 drager van het Aidsvirus.

Voeding: Meer dan 100 miljoen personen zijn in 1990 omgekomen van de honger.

Meer dan 1/4 van de wereldbevolking heeft niet voldoende voedingsmiddelen en meer dan 1 miljard lijdt honger.

Onderwijs: Meer dan 300 miljoen kinderen gaan niet naar de lagere en middelbare school.

Ongeveer 1 miljard volwassenen, waarvan 600 miljoen vrouwen, zijn analfabeet.

Inkomen: 1,2 miljard personen kunnen amper overleven en leven in een toestand van absolute armoede.

Kinderen: Ongeveer 1 miljoen zijn dragers van het Aidsvirus in zwart-Afrika.

De kindersterfte in de armste landen is gelijk aan 115 op 1 000 kinderen.

Vrouwen: besteden gemiddeld de helft minder tijd aan hogere studies dan de mannen.

De vertegenwoordiging van vrouwen in gekozen instellingen maakt slechts 14 % uit van deze van de mannen.

■ RIJKEN: De achtendertigjarige Bill Gates, stichter en voorzitter van Microsoft, is volgens het tijdschrift "Forbes" nr. 1 in het klassement van de 400 grootste Amerikaanse fortuinen. Dit bedraagt 9,35 miljard dollar (± 300 miljard frank). De volgende op de lijst is de financier Warren Buffet met "slechts" 8,85 miljard dollar. Daarna komt de filmrealisator Steven Spielberg met 600 miljoen dollar dank zij de 250 miljoen dollar die "Jurassic Park" hem opbracht.

Andere figuren uit deze hit-parade zijn de persmagnaat Rupert Murdoch (4 miljard dollar), de ex-presidentskandidaat Ross Perot (2,5 miljard) en de voorzitter van CNN Ted Turner (1,6 miljard dollar). Het magazine "Forbes" wijst er op dat tien jaar geleden de grote fortuinen voorkwamen in de petroleumindustrie, gas en immobiliën maatschappijen terwijl de nieuwe rijken fortuin maken in de financieereld, de media, de ontspannings-industrie, de technologie en de handel.

Het non-proliferatieverdrag

De eerste kernproef in de Nevadawoestijn in juli 1945 en de explosie van een atoombom boven Hiroshima en Nagasaki een maand later hadden het gedemonstreerd: de Verenigde Staten beschikten over een nieuw, ulterst gevaarlijk wapen met een enorme vernietigingskracht, niet te vergelijken met enig bestaand wapen. Hoewel men toen nog dacht dat de andere landen een enorme technische achterstand hadden inzake atoomkracht en het nog vele jaren zou duren vooraleer ze er zouden in slagen ook kernwapens te vervaardigen, voelden de Amerikanen zich toch niet gerust. Ze maakten zich zorgen over een mogelijke nucleaire wapenwedloop in de toekomst. Het charter van de Verenigde Naties was al getekend in juni van dat jaar, zodat het uiteraard nog niet kon verwijzen naar kernwapens. Daarom besloten de Verenigde Staten, samen met het Verenigd Koninkrijk en Canada, de drie landen die betrokken waren in de ontwikkeling van de atoombom, zelf een initiatief te nemen. Ze kwamen op 15 november samen in Washington, waar ze na besprekingen een 'verklaring over de controle en het gebruik van kernenergie', *'The Three Power Declaration on the Control and Use of Atomic Energy'* tekenden.

Op de eerste vergadering van de Verenigde Naties begin 1946, besloot de Algemene Vergadering in haar allereerste resolutie unaniem een Atoomenergiecommissie (**United Nations Atomic Energy Commission**) op te richten. Maatregelen werden voorgesteld om de kernwapens te onttrekken aan de nationale wapenarsenalen en er voor te zorgen dat kernenergie alleen voor vreedzame doeleinden werd gebruikt. Van in het begin was er een zekere tweeslachtigheid: nucleaire energie mocht niet als wapen gebruikt, maar moest gestimuleerd worden voor vreedzame doeleinden. Men zag toen nog in kernenergie het middel bij uitstek om goedkope energie te produceren en de welvaart, zowel in de arme als in de rijke landen snel te verbeteren.

In het begin van de vijftiger jaren, stelde de Verenigde Staten het **'Baruch Plan'** voor ter controle van de kernenergie. Toen dit niet aanvaard werd - wat niet verwonderlijk was omdat het de internationale controle uitsluitend aan de Verenigde Staten toevertrouwde - nam de ongerustheid toe. De Sovjet-Unie (1949) en het Verenigd Koninkrijk (1952) hadden hun eerste kernproeven verricht en begonnen met volle kracht deel te nemen aan de kernwapenwedloop. Op 2 april 1954 deed de Indische premier Nehru een eerste officieel voorstel om de kernproeven te stoppen. Intussen was de Atoomenergiecommissie van de Verenigde Naties vervangen door de 'Ontwapenings Commissie', **'Disarmement Commission'** en had President Eisenhower in de Verenigde Naties de oprichting van 'Atomen voor Vrede', **'Atoms for Peace'** voorgesteld ter bevordering van het vreedzaam gebruik van kernenergie, met voldoende waarborgen om te beletten dat deze atomen voor wapens zouden gebruikt worden. Hieruit groeide de in 1957 opgerichte **'International Atomic Energy Agency (IAEA)'**.

De explosie van de eerste waterstofbom

door de Verenigde Staten (1952), daarin gevolgd door de Sovjet-Unie (1953) en het Verenigd Koninkrijk (1958) versterkte nog de onrust. In 1955 diende de Sovjet-Unie als eerste - en tot nu toe enige - van de kernmachten een voorstel in voor een volledige nucleaire teststop, als middel om de proliferatie van kernwapens te stoppen. Meer en meer stemmen gingen op tegen de kernproeven. Om een teststop te voorkomen trachtte een groep

Amerikaanse wetenschappers onder leiding van Edward Teller, de 'vader' van de atoombom, de idee ingang te doen vinden dat nucleaire explosies zeer interessant waren voor burgerdoeleinden (1957), onder meer voor terreinaanpassing bij grote bouwwerken of onginningen. Vlugg bleek echter dat dit geen zin had omdat een langdurige radioactiviteit van het 'behandelde' gebied de ingebruikname onmogelijk zou maken. Intussen ging de evolutie verder. Ook Frankrijk ontwikkelde een kernbom (1960) en een waterstofbom (1968), waarop China volgde (atoombom in 1964

en waterstofbom in 1967). Begin van de zestiger jaren waren er dus al vijf kernmachten

Ierland was het eerste land dat in de Verenigde Naties een voorstel deed (1958) om de verspreiding van kernwapens tegen te gaan. Een resolutie van Ierland (1960) die alle landen aanspoorde tot een internationaal akkoord om de verdere verspreiding van kernwapens te voorkomen, werd met algemeenheid van stemmen aanvaard. Afzonderlijke besprekingen gingen door over enerzijds een teststop en anderzijds een nucleaire non-proliferatie, maar met voorrang voor de nucleaire teststop. Tussen 1958 tot 1961 schoten de besprekingen vrij goed op. Een ontwapeningscomitee van 18 landen (**Eighteen Nations Disarmement Committee**) kreeg als opdracht een overeenkomst te zoeken die tot een volledige en algemene ontwapening zou leiden. Vlugg zag men echter in dat dit ondoenbaar was en concentreerde de groep zich op het zoeken naar een akkoord voor volledige teststop.

Ook dat bleek een moeilijk te bereiken doel. Grote moeilijkheden ontstonden in verband met de verificatie van de kernbomexplosies. Oost en West verschilden sterk van mening over het aantal inspectieplaatsen dat nodig was om een nucleaire explosie op een absoluut zekere wijze te onderscheiden van een aardbeving.

De akutt gevaarlijke situatie na de plaatsing van sovjetraketten in Cuba, maar vooral de groeiende onrust en het protest in vele landen tegen de milieuvervuiling door de kernproeven, zetten de onderhandelende partijen onder druk. In 1963 verklaarde de Sovjet-Unie zich akkoord met een voorstel van de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk en werd een gedeeltelijk teststopverdrag (**Partial Test Ban Treaty - PTBT**) getekend. Hierbij verklaarden ze te stoppen met kernproeven in de

atmosfeer, in de ruimte en onder water. Hiervoor was geen speciale verificatie ter plaatse nodig. De kernmogendheden haalden hiermee een dubbele slag thuis: de zware nucleaire luchtvervuiling stopte en de ondergrondse kernproeven, die wel wat duurder waren, maar evenveel gegevens opleverden, vervingen de bovengrondse. De kernwapenwedloop kon doorgaan, intensiever dan voorheen. Het protest viel immers stil. De vredesbeweging dacht een overwinning behaald te hebben. Het was echter een Pyrrhusoverwinning. Dat in artikel 1 van het verdrag duidelijk geschreven stond dat de partijen vastbesloten waren de onderhandelingen voort te zetten tot een volledige teststop, werd vlug vergeten. Ondergronds, in den duik, gingen de grootmachten voort met het meest dwaze projekt dat ooit werd uitgevoerd: de productie van een ongeloflijke niet te gebruiken vernietigingskracht. Het gebruik ervan zou zonder twijfel tot een totale escalatie leiden en hen zelf volledig uitschakelen. Het was een enorm veel geld en energie verslindende zelfmoordpoging.

De Verenigde Naties lieten de kernwapenwedloop verder ongemoeid doorgaan. Men ging zich nu liever toeleggen op het probleem van de proliferatie. De eerste Chinese bom was immers getest en de schrik sloeg om het hart toen men vaststelde dat ook andere landen stappen zetten naar een eigen atoomwapen.

Onderhandelingen voor een non-proliferatieverdrag

In 1965, onmiddellijk na China's eerste bom, riep de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties het 'Achtien Landen Ontwapenings Komitee' (ENDC) op tot onderhandelingen voor een non-proliferatieverdrag. Dit moest gebaseerd zijn op een aanvaardbaar evenwicht van verplichtingen tussen de nucleaire en niet-nucleaire landen en op ontmanteling van de kernwapens. Hetzelfde jaar nog hadden de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten elk een voorstel tot verdrag klaar. Beide waren gericht op het verhinderen van de verspreiding van kernwapens naar niet-nucleaire landen. De Sovjets hadden echter problemen met het Amerikaanse voorstel, waarvan ze vonden dat het de mogelijkheid toeliet dat West-Duitsland langs de NAVO om een atoommacht zou worden. Het duurde tot in 1967 eer een akkoord bereikt werd. De Verenigde Staten waren bereid te stoppen met het uitbouwen van een multilaterale kernmacht, terwijl de Sovjet-Unie zich niet langer verzette tegen de vorming van een nucleair planning

komitee in de NAVO. De niet-gebonden landen van het ENDC van hun kant stonden er op dat, als tegenprestatie voor het inbinden van de 'horizontale' proliferatie, de kernmachten ernstige inspanningen zouden doen om de 'vertikale' proliferatie, namelijk de kwalitatieve en kwantitatieve groei van hun kernwapenarsenaal te stoppen en zelfs te keren. Als opeenvolgende stappen vroegen ze in het verdrag te vermelden eerst een teststop, gevolgd door een productiestop van nucleaire grondstof voor wapens, waarna bevestiging en geleidelijke reductie van het kernwapenarsenaal, verbod op het gebruik van deze wapens en veiligheidswaarborg voor de niet-nucleaire landen.

Dit bleek onmogelijk. Als vergelijk tenslotte, nadat een aantal landen van oost en west in hun eigen kamp eveneens druk waren beginnen uit te oefenen, kwam er een inlassing in art. 6 van een tekst die aanstuurde op het stoppen en omkeren van de kernwapenwedloop. Op aandringen van de ongebonden landen werden nog de woorden 'te goeder trouw' en 'zo vlug mogelijk' in de tekst aanvaard. De uiteindelijke tekst van art. VI luidde als volgt:

"Elke tot het Verdrag toegetreden partij verbindt er zich toe te goeder trouw de onderhandelingen voort te zetten, om zo vlug mogelijk een einde te maken aan de kernwapenwedloop, een nucleaire ontwapening aan te vatten, en te komen tot een algemeen en totaal ontwapeningsverdrag onder strikte en effectieve internationale controle".

De twee grootmachten gingen er mee akkoord deze tekst nog verder te verduidelijken. In par. 8, 10 en 11 van art. 6 hebben ze het nogmaals over hun intentie de wapenwedloop te stoppen en effectieve maatregelen te nemen om tot nucleaire ontwapening te komen. Ze herhalen hun bestisheid het partieel teststopverdrag uit te voeren en voort te onderhandelen om tot een totale teststop te komen. Bovendien verklaren ze nogmaals een algemene ontspanning te zullen nastreven om in een klimaat van onderling vertrouwen te komen tot een productiestop van kernwapens, tot ontmanteling van de bestaande wapens samen met de raketinstallaties en andere afleveringssysteem en uiteindelijk een algemeen en volledig ontwapeningsverdrag te sluiten onder internationale controle. Deze teksten laten aan duidelijkheid niets te wensen.

In maart 1968 legden de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie hun definitieve tekst voor aan het 'Achtien Landen Ontwapeningskomitee' van de VN. Op

12 juni 1968 werd het 'Non-Proliferatie Verdrag' (**Non-Proliferation Treaty - NPT**) door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties goedgekeurd. Een teken aan de wand was het feit dat de kernmachten er niet in geslaagd waren tot een overeenkomst te komen in verband met veiligheidsmaatregelen ten opzichte van de niet-nucleaire landen. Noch negatieve maatregelen zoals een verzekering dat kernmachten niet-nucleaire landen nooit met kernwapens zouden aanvallen, noch positieve, zoals de verzekering niet-nucleaire landen ter hulp te komen als ze ooit met kernwapens zouden worden aangevallen. Er kwam wel een vage '**Resolution 255**' over bijstand aan niet-nucleaire landen die bedreigd werden door, of slachtoffer waren van atoomwapens, maar deze was zo nietszeggend dat niemand er in geloofde.

De niet-nucleaire staten beseften wel dat het in het Non-Proliferatie Verdrag vanwege de kernmachten slechts om intentieverklaringen ging en dat dit niet in verhouding stond tot hun eigen concrete verbintenis: stoppen met voorbereidingen of niet beginnen aan het uitbouwen van een kernwapen. Ze wisten echter dat ze op dat ogenblik het maximum bekomen hadden en vonden dat dit toch een stap betekende naar nucleaire ontwapening. Ze aanvaardden het verdrag als een tijdelijke maatregel, die gevolgd zou worden door verdere stappen. Op 5 maart 1970, de dag waarop het non-proliferatieverdrag in voege trad, werden ze nogmaals gerustgesteld (of gestut) door Harold Wilson, de Britse Eerste Minister die zei: "We weten het. Er zijn twee vormen van proliferatie: een horizontale en een verticale. De landen die geen kernwapens bezitten en die nu de verplichting op zich nemen er nooit te verwerven hebben het recht van de kernmogendheden te verwachten dat zij ook hun verplichtingen nakomen".

In 1992 hadden 150 staten het Verdrag geratificeerd, meer dan er ooit enig ander ontwapenings- of wapencontrole-overeenkomst getekend hadden. Toch waren er nog een twintigtal die er niet op ingingen, waaronder landen die op weg waren of in elk geval de mogelijkheid hadden kernwapens te produceren, zoals Argentinië, Brazilië, India, Israël en Pakistan. In 1991 trad ook Zuid-Afrika toe tot het Verdrag. Frankrijk en China wachtten tot in 1992, na de Golf-oorlog. Anderzijds waren er enkele landen, zoals Iran, Irak, Libië en Noord-Korea, die zich wel akkoord hadden verklaard, maar toch voortgingen met het voorbereiden van de productie van een atoomwapen.

De inhoud van het Non-Proliferatie Verdrag

In feite hadden beide partijen voordeel bij het Non-Proliferatie Verdrag. Verdere horizontale proliferatie zou het immers haast onmogelijk maken de kernwapenwedloop ooit te stoppen en zou anderzijds het gevaar voor een kernoorlog, gewild, door misrekening, door paniek of accidenteel, sterk vergroten. Voor de niet-nukleaire landen kwam daar nog bij dat ze toegang zouden krijgen tot het vreedzaam gebruik van kernenergie.

De verplichtingen die de niet-nukleaire landen op zich namen, waren echter veel belangrijker en duidelijker omschreven dan de verplichtingen van de kernwapenlanden, die eigenlijk slechts intentieverklaringen waren.

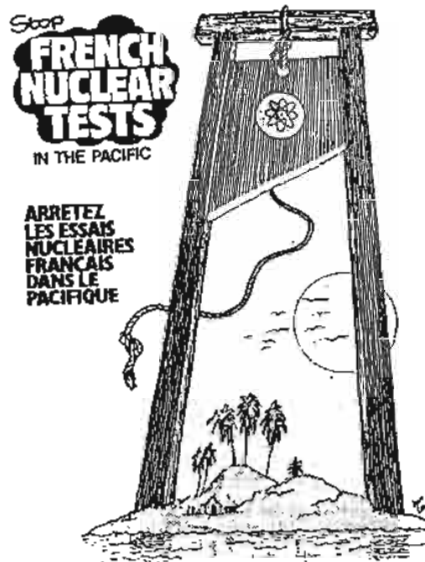
Verplichtingen van de kernwapenlanden

1. Geen kernwapens of ontstekingsmateriaal voor kernwapens overmaken aan landen die geen kernwapens bezitten. Die landen ook niet helpen bij het aanschaffen van deze wapens of ontstekingsmechanismen.
2. Het vreedzaam gebruik van kernenergie in de niet-nukleaire landen bevorderen en vergemakkelijken.
3. De mogelijke voordelen van vreedzame kernexplosies ter beschikking stellen van de niet-nukleaire landen.
4. De onderhandelingen voort te zetten om tot een stoppen en omkeren van de wapenwedloop te komen. Dit werd als de meest belangrijke verplichting gezien.

Verplichtingen van de niet-nukleaire landen

1. Geen kernwapens of ander nucleair explosief materiaal maken of trachten te verwerven.
2. De volledige controle door het Internationaal Agentschap voor Atoomenergie aanvaarden van alle nucleaire installaties en activiteiten. Dit vonden zij een discriminatie, niet alleen tegenover de niet-nukleaire landen die niet ondertekenden, maar vooral ten opzichte van de kernmachten voor wie geen controle was voorzien. Als gevolg van deze klacht hebben de kernmachten vrijwillig aanvaard enkele van hun kernreactors - maar niet alle - onder controle te plaatsen.

De tekst van het Verdrag voorzag geen controle van de wijze waarop de kernmogendheden hun verplichtingen nakwamen. Daarom werden op aanvraag van de niet-nukleaire landen volgende punten aan de tekst toegevoegd:

1. Een conferentie ter amendering van het Verdrag kan doorgaan op aanvraag van minstens één derde van de leden. Om een amendement goed te keuren moet het echter aanvaard zijn door een meerderheid van de leden, door alle kernmogendheden en door alle 35 landen die lid zijn van de Raad van Bestuur van het Internationaal Agentschap voor Atoomenergie. Een omslachtige en haast onmogelijke zaak.
2. Om de vijf jaar kan een herzieningsconferentie samenkomen op aanvraag van de meerderheid der leden om na te gaan of de verplichtingen opgelegd door het verdrag werden gevolgd.
3. Volgens art. X kan elk lid van het Verdrag zich terugtrekken op voorwaarde dat het alle leden en ook de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties drie maanden op voorhand verwittigt. Van deze maatregel is nog geen gebruik gemaakt, maar enkele niet-nukleaire landen hebben er al op gewezen dat zij het Verdrag zouden kunnen opzeggen als de kernmogendheden hun verplichtingen niet nakomen.
4. Nog belangrijker is het feit dat art. X een uitbreidingsconferentie voorziet na 25 jaar. Op die conferentie, die voor de eerste maal doorgaat in 1995, wordt beslist of, en voor welke periode, het Verdrag

wordt voortgezet.

Andere verwezenlijkingen van de Non-Proliferatie idee

Naast het Non-Proliferatie Verdrag werden nog een aantal andere wegen gezocht om een verdere verspreiding van de kernwapens tegen te gaan.

Het Internationaal Agentschap voor Atoomenergie

Deze vereniging met zetel in Wenen werd in 1957 opgericht met het doel het vreedzaam gebruik van kernenergie te bevorderen en te beletten dat nucleair materiaal zou gebruikt worden voor kernwapens. De IAEA heeft 112 staten-leden.

De Beperkte Teststop

Dit verdrag, dat een eerste stap moest zijn naar een totale teststop, wat de verdere proliferatie onmogelijk zou hebben gemaakt, heeft integendeel de verticale proliferatie nog gestimuleerd. Na het afsluiten van het verdrag hebben de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie hun ondergrondse kernproeven in versnelde mate voortgezet.

Het verdrag van Thateloloco

Dit verdrag met de officiële naam van 'Verbod van kernwapens in Latijns-Amerika' dat in 1967 ondertekend werd, maakte van Latijns-Amerika een kernvrije zone. Het verbiedt het testen, produceren, ontplooiën en gebruiken van kernwapens. In 1992 hadden al de landen van dit gebied, uitgezonderd Cuba en Guyana, het verdrag getekend. In 1991 gebeurde dit door Chili, Argentinië en Brazilië. De vijf kernmogendheden hebben in een protocol, bij het verdrag gevoegd, verklaard deze beslissing te erkennen en geen kernwapens tegen Zuid-Amerika te zullen gebruiken of dreigen te gebruiken.

De groep van de nucleaire leveranciers

In 1974 en 1975 kwam in Londen een aantal landen, die nucleaire producten leveren, bijeen om na te gaan hoe zij de proliferatie van kernwapens konden verhinderen en beletten dat kernmateriaal, uitrusting en technologie gebruikt zouden worden voor kernwapens. Deze groep, de 'Nuclear Suppliers Group', waarvan op dit ogenblik 27 landen deel uitmaakten, trachtte een overeenstemming te bereiken voor een volledige controle van alle nucleair exportmateriaal. Alleen

Australië, Canada, Zweden en een paar andere landen waren bereid tot - en drongen zelfs aan op - een volledige controle van al hun eigen nucleair exportmateriaal naar niet-nucleaire landen. Voorschriften werden uitgewerkt, maar ze waren niet wettelijk afdwingbaar.

In 1977, op een bijeenkomst van leveranciers en importeurs van nucleair materiaal, waar 66 landen aan deelnamen, werd de 'International Nuclear Fuel Cycle Evaluation (INFCE)' opgericht. Na twee jaar studie kwam de INFCE tot het besluit dat het onmogelijk was 'realiseerbare technische procedures of regelingen uit te werken die op een waterdichte wijze militair en vreedzaam gebruik van kernenergie konden scheiden of ontkoppelen'. Maatregelen werden voorgesteld om het militair gebruik af te remmen, maar die zouden niet volstaan om een land, dat kerncentrales bezat, te beletten een atoombom of zelfs een waterstofbom te produceren. Horizontale proliferatie was dus niet volledig uit te sluiten.

Het verdrag van Rarotonga

In 1985 besloten elf landen van de zuidelijke Stille Oceaan een kernwapenvrije zone in te stellen, vergelijkbaar met de kernwapenvrije zone uit het verdrag van Tlatelolco. Het protocol vermeldde een verbod op het testen, produceren, plaatsen en gebruik van kernwapens in die zone en voorzag dat de vijf kernwapenmogendheden dit mee zouden ondertekenen en verklaren dat zij in deze zone nooit kernwapens zouden plaatsen of dreigen met plaatsing en er geen kernproeven zouden verrichten. China en de Sovjet-Unie hebben dit verdrag mede geratificeerd. De Verenigde Staten, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk hebben dit tot op heden nog niet gedaan.

Evaluatie van het Non-Proliferatie Verdrag

Het NPT heeft een internationaal politiek klimaat geschapen waarbij de verdere uitbreiding van kernwapens in een ongunstig daglicht werd gesteld. Het geeft echter geen absolute garantie dat een of ander land op een zeker moment niet zou kunnen beslissen op de nucleaire wapenroer te gaan.

Als een land over één nucleaire centrale beschikt is het in staat voldoende plutonium te sparen om dit te doen. Het NPT kan niet verhinderen dat een niet-nucleair land dat het verdrag niet geratificeerd heeft er mee zou beginnen. Het kan zelfs niet beletten dat een van

de NPT-partners alles in gereedheid zou brengen om dit te doen. Alleen het vervaardigen van een atoombom is verboden. Als alles in gereedheid is gebracht kan een land zich terugtrekken uit het verdrag en hoeft het slechts drie maanden te wachten om een kernproef uit te voeren.

Een twaalftal landen die het verdrag hebben ondertekend, bezitten voldoende plutonium of hoog-verrijkt uranium en hebben dus de mogelijkheid onmiddellijk een kernwapen te vervaardigen. Vijftien à twintig landen zijn in staat dit te doen binnen de twee jaar. Nog tien andere landen kunnen het tegen het einde van de eeuw.

Zolang de kernmogendheden, na het einde van de koude oorlog, hun kernwapens blijven behouden omdat ze, naar ze beweren, die nodig hebben voor hun veiligheid, is het moeilijk de andere landen er van te overtuigen dat ook zij zich niet meer veilig en onafhankelijk zouden voelen met eigen wapens. Zij ook weten dat het een dubieuze zaak is als ze voor hun veiligheid moeten betrouwen op de steun en bescherming van de kernmachten. Dit is zeker het geval voor de neutrale niet-nucleaire landen die niet verbonden zijn met een kernmogendheid en zich dus niet onder de 'nucleair umbrella' van die mogendheid bevinden.

Bovendien geeft het bezitten van atoomwapens een status van macht en prestige. Het is een teken van politieke en economische zelfstandigheid. Het getuigt bovendien van durf zich te verzetten tegen de wensen van grootmachten.

Komt daarbij nog de druk die het militair-industrieel complex, samen met de wetenschappelijk-technologische elite uitoefent, zeker in die landen waar militairen de macht uitmaken of een dikke vinger in de pap hebben. Voor velen is het veeleer een kwestie van geluk, dan wel van goed beheer, als we vandaag nog niet de nachtmerrie kennen van een wereld met 15 of 20 kernmachten, wat president Kennedy in 1963 vreesde voor 1975.

Het verband tussen een Comprehensive Test Ban Treaty (CTBT) en het NPT

In de preambule van het Non-Proliferatie Verdrag verklaarden de kernmogendheden te zullen zorgen voor een totale teststop als middel om een einde te maken aan de kernwapenwedloop. De niet-nucleaire landen hebben er herhaal-

de malen op gewezen dat zonder teststop de wapenwedloop niet kan stoppen. Zonder teststop hebben zelfs belangrijke reducties van de kernwapens geen zin. De oude wapens kunnen vervangen worden door nieuwe, 'gemoderniseerd'. De nieuwe kunnen zelfs gevaarlijker zijn dan de oude, vermits het 'verbeteringen' betreft.

In 1966 verklaarde zelfs president Johnson in een boodschap tot het 'Achtien Landen Ontwapeningscomitee'. "Mijn land blijft getoven dat het gevaar voor proliferatie gevoelig zal afnemen als het beperkt kernstopverdrag kan uitgebreid worden tot de ondergrondse kernproeven. Voor die uitbreiding vragen de Verenigde Staten alleen een voldoende aantal inspectieplaatsen, zoveel als er volgens de moderne wetenschap nodig is om te verzekeren dat het verdrag door iedereen wordt gerespecteerd".

De beëindiging van de kernwapenwedloop, de eerste stap die we volgens art. VI van het NPT moeten nemen, is slechts mogelijk na een verbod op het ontwikkelen van nieuwe wapens. Pas dan heeft de reductie en eventueel de eliminatie van de bestaande voorraden zin. Ontwikkelen van nieuwe wapens is zelfs de motor van de wapenwedloop. Die ontwikkeling kan niet zonder ze uit te testen. Een totale teststop zou de wapenwedloop stoppen. Een groep deskundigen, door de Verenigde Naties om advies gevraagd, besloot zijn verslag als volgt: "Een totale teststop zou een belangrijke maatregel zijn waardoor vertikale en horizontale proliferatie onmogelijk zou worden".

Een topconferentie van niet-gebonden landen, die plaatsgreep in 1989 in Belgrado, en waaraan 100 staatshoofden en ministers van Buitenlandse Zaken deelnamen, kwam tot eenzelfde besluit: "Een totale teststop is een essentiële voorwaarde voor het behoud van de non-proliferatie, voorzien in het NPT". Niettegenstaande de vele uitspraken bleven de Verenigde Staten in het begin van de negentiger jaren het verband tussen een CTBT en het NPT ontkennen. Ze ontkenden zelfs de prioriteit van een beëindigen van de kernwapenwedloop, zoals geest in art. VI.

(wordt vervolgd)

Frankrijk en Rwanda

Het Frankrijk van Mitterrand en Balladur dat met het vorige Rwandees regime de beste betrekkingen onderhield, draagt de nieuwe regering van Kigali geen warm hart toe. Men kende reeds de operatie "Turquoise" waarmee de Franse regering zijn vroegere inzet wilde doen vergeten. De nieuwe regering van Rwanda mocht dus voor zijn straf niet aan de Frans-Afrikaanse top te Biarritz deelnemen. Op een internationale conferentie over Aids die op 1 december te Parijs doorging werd Rwanda op het laatste nippertje uitgenodigd. Nochtans gaat het hier om een van deze landen dat het meest getroffen is door de epidemie.

Volgens Hiroshi Anakijima, directeur-generaal van de Wereldgezondheidsorganisatie, waren voor de genocide in de eerste helft van dit jaar 60 % van de soldaten van het Rwandees leger seropositief zoals tevens 33 % van de vrouwen uit de hoofdstad die in verwachting zijn en 5 % van alle inwoners van Kigali.

De houding van Frankrijk bevestigt dus eens te meer dat de grootmachten zich weinig bekommeren om de werkelijke noden van de volkeren maar slechts hun eigen belangen nastreven. (ads)

Japan: totaal verbod atoomwapens

Door Japan werd voor de eerste maal een initiatief genomen in het kader van de Verenigde Naties voor het volledig verbod van de atoomwapens.

Japan, dat zich tot heden liet opmerken door zijn suïvisme ten opzichte van de Verenigde Staten, heeft op 18/11/94 in de eerste commissie van de Algemene Vergadering van de V.N. een resolutie ingediend waarin het alle niet ondertekenaars oproept het non-proliferatie verdrag (T.N.P.) te onderschrijven en de nucleaire mogelijkheden verzoekt van de totale afschaffing van atoomwapens hun belangrijkste politiek objectief te maken. Deze resolutie werd goedgekeurd door 148 landen maar acht, o.w. de Verenigde Staten, Frankrijk en Groot-Brittannië, onthielden zich.

Vanwege Tokyo, dat zich tijdens de koude oorlog in de jaren 60 in de V.N. onthield bij de stemming over resoluties tegen het gebruik van kernwapens, betekent dit ongetwijfeld een koersverandering die, hoe bescheiden ook, in het perspectief van de internationale conferentie over de verlenging van het non-proliferatieverdrag die in 1995 plaats heeft, een niet te miskennen bijdrage. (ads)

Investeren in Pakistan

Tijdens het bezoek van de Pakistaanse premier Banazir Buttho aan Frankrijk verscheen in de Franse krant "Le Monde" een grote advertentie onder de titel "Waarom investeren in Pakistan?". Het voorbeeld werd hierbij gegeven van Shell, Coca Cola, Toyota, ICI, Crédit Lyonnais, Kodak e.a.

Investeren worden aangeprezen onder de volgende voorwaarden: beschermd door de wet, vreemde kapitalen aan 100 %, geen monetaire beperkingen, geen belastingen tot het jaar 2000, goede lonen en werkingskosten...

Kortom een paradijs voor de multi-nationals.

Oorlogsmisdadigers in de V.S.

Het Joods Wereldkongres heeft er de aandacht op gevestigd dat de in 1986 overleden Dr. Hubertus Strughold, die in de Verenigde Staten beschouwd wordt als de "vader van de ruimtegeneeskunde", een nazi en oorlogsmisdadiger was.

De organisatie wijst er op dat de Amerikaanse administratie perfect op de hoogte was dat Strughold in het concentratiekamp van Dachau proeven had uitgevoerd op politieke - en krijgsgesvangenen die de weerstand moesten testen over de mogelijke duur van een verblijf in ijskoud water en op de absorptie van zeewater. Beide proeven moesten uitwijzen hoelang achter in zee gevallen Duitse piloten moest gezocht worden.

Strughold, die eerst dokter was in Texas, werd, zoals andere gewezen nazis, o.a. Werner Braun, na de tweede wereldoorlog ingeschakeld in het Amerikaans nucleair - en ruimte onderzoek.

Economische druk

In ons vorig nummer publiceerden we de uitslag van de stemming in de algemene vergadering van de Verenigde Naties op 26 oktober waarin het Amerikaans embargo van Cuba werd veroordeeld. Van de aanwezige leden stemden 101 landen voor, 48 onthielden zich en twee, de Verenigde Staten en zijn vazal Israël, stemden tegen.

Ondertussen ontvingen we de lijst met het stemgedrag van ieder land en het loont zeker de moeite deze even te overlopen. Onder de landen die zich onthielden merkten we o.m.: Albanië, Armenië, Bulgarije, Ivoorkust, Tsjechië, El Salvador, Eritrea, Estonië, Georgië, Duitsland, Guatemala, Hongarije, IJsland, Ierland, Italië, Japan, Kazakstan, Koeweit, Kirghistan, Letland, Litauwen, Marokko, Nepal, Nederland, Polen, Moldavië, Rwanda, Slovaakije, Slovenië, Swasiland, Macedonië en Groot-Brittannië.

Onder de afwezigen citeren we o.m.: Azerbeidjan, Bosnië-Herzegovina, Kroatië, Djibouti, de Dominikaanse republiek, Grenada, Libanon, Lesotho, Liberia, Mozambique, Oman, Senegal, Somalië, Turkmenistan, de Verenigde Emiraten, en Usbekistan.

Bij het nader bekijken merkt men dat het hier meestal om landen gaat die trouwe bondgenoten zijn van de V.S. (Duitsland, Italië, Japan, Nederland, Turkije, enz.) of landen die, als gevolg van hun rampzalige economische situatie, naar de V.S. opzien in de hoop er hulp van te krijgen (Albanië, Armenië, Bulgarije, Georgië, Kirghistan, Letland, Litauwen, Moldavië, Roemenië, Eritrea, Rwanda, Slovaakije, Slovenië, Macedonië, Tsjechië, Usbekistan, enz.).

Treuhand sloot haar deuren

In 1991 werd de Treuhand door de Duitse regering in Bonn na de hereniging van de beide Duitse staten in het leven geroepen. Ze had als opdracht de deuren van de Volkeigene Betrieben te sluiten en het ganse economische apparaat op het territorium van de gewezen D.D.R. zogezegd te privatiseren en te laten opgaan in de "vrije, sociale markt".

Wanneer we de voorbije vier jaar van de Treuhand bekijken kunnen we ons de vraag stellen of het niet haar taak was om op economisch gebied de sociale verworvenheden van de DDR-burgers te ontmantelen en zo alle eventueel mogelijke veranderingen in het door Bonn opgedrongen maatschappijbeeld te voorkomen.

Gedurende de voorbije vier jaar zien we hoe de media en in de uittalingen van Kohl en zijn ministers, steeds hun lezers of toehoorders om de oren hebben geklapt met de miserabele uitrusting en technologie van de Oostduitse bedrijven. Bijgevolg waren ze moeilijk te privatiseren waarmee het westen zich meteen een afibi bezorgde voor het niet nakomen van hun beloften, met name dat niemand het slechter zou hebben na de hereniging.

Wanneer we de samenstelling van de leiding van de Treuhand bekijken, dan vinden we er uitsluitend mensen die uit de bank-, de investerings- en de industriewereld van West-Duitsland en E.U.-landen komen, waaronder de Belg André Leysen. Mensen die zeer begaan zijn met de verdediging van hun belangengroepen en zeer weinig met de sociale behoeften van de werknemers. Op dit vlak kunnen deze vertegenwoordigers van het kapitaal hun adellijken voorleggen.

Het bilan van de Treuhand op het einde van haar bestaan moest ons in staat stellen beter haar "weldaden" voor de Oostduitse bevolking te appreciëren. Van de 14.000 ondernemingen die ze moest privatiseren of sluiten, die een gezamenlijke geschatte waarde vertegenwoordigden van 1.400 miljard mark, werden 52 % geprivatiseerd. Hier van 40% als management-buy-out, en slechts 6% aan Oost Duitsers. 13% werden geherprivatiseerd, d.w.z. kwamen terug in de handen van de vroegere eigenaars. 23% zouden bij de opvolgers van de Treuhand blijven. Het grootste deel van het bodembezit is nog niet geprivatiseerd. De tegenprestatie van de investeerders bestaat uit de overeengekomen verkoopprijs ter waarde van 50 miljard DM, 1,5 miljoen werkplaatsen en 200 miljard DM investeringsbeloften waarvan slechts 50% contractueel vastliggen. (in zoverre zoiets echt afdwingbaar is)

Bij de belofte voor arbeidsplaatsen zijn er 250.000 intentieverklaringen.

De totale uitgaven van de Treuhand bedragen 344 miljard DM, tegenover slechts 74 miljard DM inkomsten, zodat er een deficit is van 270 miljard DM. Hiervan zal 40 miljard DM overgaan op de opvolger van de Treuhand. De resterende 230 miljard DM zal door de Duitse belastingbetaler gedragen worden.

Van de 4 miljoen jobs in het Treuhand-imperium aanvang 1990 zijn er praktisch maar 1,1 miljoen overgebleven. Vooral in de industrie is de toestand zeer zorgwekkend. Daar waren in 1989 circa 3,2 miljoen werknemers, eind 1994 waren ze nog met ongeveer 620.000 in bedrijven van meer dan 20 werknemers, en met nog misschien een half miljoen mensen in de kleinere bedrijfjes.

Het aantal jobs in de industrie per 1000 inwoners is in de gewezen D D R maar de helft van het cijfer in West-Duitsland. De nog voorhanden industriële productie in Oost-Duitsland bedient vooral de lokale markt, slechts 20% gaat naar uitvoer.

De Treuhand was de grootste houdstermaatschappij. Ze is ook de duurste geworden met een ondoorzichtig financieel beleid. Om vlug te kunnen privatiseren aanvaardde ze belachelijke verkoopprijzen. Ze moest steeds meer geld op tafel leggen door de schulden van de te koop geboden bedrijven, of door bodemsaneringskosten voor haar rekening te nemen. Dat is privatiseren door subsidiëring.

Het valt moeilijk te controleren waarvoor en aan wie de miljardenstroom DM uit de staatskas voor deze subsidiëring is gegaan.

Van bij de aanvang van de Treuhand heeft men een gewild valse strategie gevolgd. In een tekst uitgegeven door het Bundeswirtschaftsministerium (Bundestagdrucksache 12/8404-S782) staat letterlijk dat "das Mängel der Qualität der Privatisierungs-Verträge bewust in Kauf genommen worden sind". Er was dus geen enkele beperking voor het bijbetalen voor de verkoop van een bedrijf aan een kandidaat-koper. En in

veel gevallen werd de kwaliteit van de investeerder-koper niet eens nagekeken. Wanneer er toch bepalingen in het verkoopcontract werden opgenomen werden deze in de praktijk niet toegepast.

Een gulden regel bij de Treuhand was wie "veel geprivatiseerde" ook meer financieel vergoed werd. Ondertussen zijn ondanks de "heroplevende economie" in het Oosten van de B.R.D. vele van de geprivatiseerde bedrijven terug in financiële ademnood. Men kan zich in dit kostelijk privatiseringsproces de vraag stellen, waarom er zo weinig zelfstandige Oostduitse ondernemingen ontstaan.

Treuhand was een instelling met veel macht en geld en zeer weinig democratische controle vanwege parlements en gevestigde staatsorganen. De regering in Bonn heeft deze toestand van bij de start zo gewild. Op die manier kwam de misnoegdheid van de bevolking die in het sociale moeras terecht kwam van de "vrije, sociale markt", uitsluitend op de rug van de Treuhand. De Westduitse politici waren zich immers goed bewust dat hun belofte, dat niemand het na de hereniging slechter zou hebben, een leugen was.

Met de Treuhand verdwijnt ook een van de grootste zondebokken van het hedendaagse Duitsland. Men kan haar voor meer verantwoordelijk maken dan datgene waarvoor ze in feite verantwoordelijkheid moest afleggen.

Zoals reeds gezegd zal de erfenis - een enorm financieel gat in het Treuhand-nalatenschap - betaald moeten worden door de gepensioneerde, de zieke, de belastingbetaler in Duitsland.

Treuhand, oorzaak van sociale onzekerheid

Reeds van bij de start schiep deze instelling een gevoel van onbehagen en sociale onzekerheid bij de meeste ex-D D R.-gezinnen die zich plots minderwaardig voelden tegenover de West Duitsers. Voor de meeste burgers in de "neue Länder" gaat het om een afbraak van de economische structuur die hen in het verleden tal van sociale zekerheden gaf in naam van de bij ons zo geprezen

vrije sociale markt. Ze gingen er financieel op achteruit, kregen niet meer dezelfde gezondheidszorg etc. Met het sluiten en het braderen van de bedrijven verdween ook de ganse sociale en maatschappelijke structuur die eigendom waren van de Volkseigene Betrieben zoals kinderkribbe, poliklinieken, woningen, bedrijfsrestaurants, vakantiehuizen enz.. Ook verdween de financiële bijdrage van de ondernemingen voor de kindervakantie voor de lokale scholen, voor cultuur in de regio. Zoals we reeds aantoonde verloren de D.D.R.-burgers niet alleen hun job, maar moeten ze nu ook het hoofd bieden aan de lawine van prijsstijgingen. Zij die nog werken doen dat aan lonen die veel lager liggen dan deze in de B.R.D..

In de D.D.R.-tijd waren de huurprijzen, de kosten voor energie zoals water en elektriciteit, voor het openbaar vervoer zeer laag. Van zodra ze onder de hoede werden genomen van de familie uit Bonn, konden de mensen over deze gunstige voorwaarden een kruis maken. Wonen en levenskosten worden voor vele gezinnen echt onbetaalbaar en ze zakken onder de armoedegrens.

De Treuhand heeft ook de politiek toegepast om de leidinggevende functies in de bedrijven die ze onder haar hoede had toe te vertrouwen aan Westduitsers. Op die manier kon Treuhand de "Ossis" wegzuiveren, want ze zouden de overgang naar de nieuwe economische structuren bemoeilijken. Zo kregen de "Wessis" de kans om in de "neue Länder" aan de slag te gaan, aangezien velen van hen toch beschikbaar waren op de B.R.D.-arbeidsmarkt. Ze waren uiteraard blij dat ze in het oosten aan de slag konden en bijgevolg waren ze de politiek van de Treuhand, hun broodheren, zeer genegen. Zo kon men getuige zijn van een grote concurrentie onder de Duitsers voor de jobs die vrijkwamen in de grote schoonmaak. Oostduitsers worden echter systematisch ondergewaardeerd tegenover hun confraters uit het westen. De omschakelingen van de laatste vier jaar worden door de Oostduitsers meer en meer ervaren als pleegouders die weigeren hun kinderen te laste te nemen.

De Treuhand sluit haar deur. Vele van haar mensen hebben er een aardige stuiver aan verdiend. Nu gaan ze terug naar het nest waaruit ze kwamen, en waar ze welkom zullen zijn als dank voor bewezen diensten.

De helft van de Treuhandmedewerkers blijft actief in de instellingen die de Treuhand zullen opvolgen om de klus verder af te maken. Volgens persbe-

richten heeft de andere helft een goed betaalde baan gevonden in de privé, velen in de bedrijven die ze zelf tijdens hun Treuhandperiode aan hun nieuwe bazen aan zeer voordelige voorwaarden hebben verkocht.

Alleen de miljoenen mensen zonder job of inkomen zijn blijven in de kou staan. Dat is de harde realiteit waar men niet aan voorbij kan gaan. Bepaalde kranten gaven in dit verband schoorvoetend toe dat de mensen het in de ex-D.D.R. beter

hadden.

Maar ja, ze kunnen zich troosten met de woorden van Helmut Kohl: "in de vrije-, sociale-markteconomie van het herenigde Duitsland zal het geen enkele burger slechter gaan". Hopelijk hebben we toch iets geleerd. De zogenaamde liberale markt heeft niets sociaals. Wanneer onze politici deze termen in hun mond nemen, wezen we er dan van overtuigd dat ze ons een rad voor de ogen draaien.

A.V.

Boeken

DE JODEN VAN BELGIE

Ludo Abicht

In dit boek wordt een overzicht van de joodse geschiedenis gegeven en ruim aandacht geschonken aan de eigenheid van de godsdienstige en culturele traditie. De grotere chassidische gemeente van Antwerpen, tegenwoordig een van de belangrijkste centra van deze mystiek-religieuze stroming wordt in detail beschreven. In dit boek wordt ook de verhouding tot de staat Israël en de relaties tussen joodse en niet-joodse landgenoten belicht.

Atlas: 800fr

WALLONIE

Guido Fonteyn

In dit min of meer encyclopedisch opgezet werk neemt de schrijver een schat van zeer diverse en curieuze feiten onder de loep van Wallonië.

Atlas: 700fr

WEERZIEN MET CHILI

Aalke Steenhuis en Jan Theunissen

In dit boek beschrijven zij hoe zij twintig jaar later samen met hun kinderen terugkeren naar hun vrienden. Weerzien met Chili is het verhaal van de Mapuche-indianen tijdens de dictatuur van Pinochet, het beschrijft hun geschiedenis, rituelen en gewoonten.

Contact: 740fr

RINA

Sus van Elzen

De roman speelt zich af in Beirut, waar de oorlog is stilgevallen bij gebrek aan brandstof en waar vrienden samen komen in een café voor het aperitief en waar ze praten over de afwezige Rina en wat hem is overkomen. Het had Sarajevo kunnen zijn, maar Beirut was nu eenmaal eerst, in het Midden-Oosten heeft menig moderne moordenaar per slot zijn stiel geleerd.

Atlas: 800fr

PAUS JOHANNES PAULUS II - OVER DE DREMPEL VAN DE HOOP

Het boek handelt hier over een interview met de paus die hij door omstandigheden niet mondeling kon laten afnemen. Daar de gestelde vragen ver buiten de gebruikelijke kerkelijke en politieke onderwerpen gaan werd de paus verplicht zich uit te spreken over de basis van zijn leven en van de kerk, het geloof.

Veen uitgevergroep: 700fr

HET GEVANGEN BEELD

Ivan Wolffers

Het boek is een roman over onze hoop, onze idealen, over de strijd van een schrijver om zijn versie van de werkelijkheid, zijn kijk op de wereld tegen alle cliché's en vooroordelen in op papier te zetten. Het is ook een gepassioneerde liefdesgeschiedenis, die begint in Cannes om uiteindelijk in het broeierige oerwoud van Vietnam tot een dramatisch hoogtepunt te komen.

Contact.

HET KILLER VIRUS

Richard Preston

Huiveringwekkend verhaal over een dodelijk virus uit het regenwoud. Nu steeds meer tropische wildernissen in de wereld vernietigd worden, raken de virussen die daar altijd leefden verspreid onder de mensheid. Het killervirus is veel besmettelijker dan HIV en het doodt op een bijzonder gruwelijke manier. Het verhaal is verweven met een uiteenzetting over de oorsprong van zulke virussen en hun botsingen met de menselijke omgeving.

L.J. Veen.

Tribune wordt de naam van een nieuwe rubriek in het tijdschrift *Vrede, Discussie en debat* is er de bedoeling van. Rond een bepaald onderwerp zullen twee verschillende meningen naar voor worden gebracht. De reeks wordt geopend met het onderwerp "interventie", een heet hangijzer in vredes- en derdewereldmiddens.

Het recht op interventie in ex-Joegoslavië

Sommige mensen zijn principieel tegen elk gebruik van geweld. Velen van ons hebben, ongeacht de omstandigheden, de grootste moeite met militaire interventies.

Vele daarvan hebben immers geenszins het ledigen van de nood van de bevolking tot reëel doel. Economische belangen dienend, kaderen zij in de machtsstrijd om de geopolitieke hegemonie. We kiezen vanzelfsprekend een oplossing van een conflict door middel van diplomatie en onderhandelingen boven wapengekletter waarin onveranderlijk onschuldigen sterven. Maar wat moet er gebeuren wanneer duidelijk blijkt dat met bepaalde regimes niet te onderhandelen valt? We kunnen ons niet veroorloven deze cruciale vraag te negeren. Karadzic's regime schendt stelselmatig alle akkoorden. De veroveringsoorlog en de ethnische verhuis gaan gewoon door. Niet alleen Karadzic is daarvoor verantwoordelijk. Alle in het Bosnische conflict betrokken partijen hebben zich bezondigd aan wrede daden en provocaties. Toch is het vooral Karadzic die een oplossing in de weg staat. De onderhandelingen over de inkleuring van de kaart leveren niets op. De Bosnische Serviërs willen méér. Een duurzaam bestand blijkt onmogelijk. De *peace keeping forces* moeten machteloos toezien. Maar ondanks al de menselijke ellende wint de mogelijkheid van een militaire interventie bij de militairen noch bij de bevolking noch bij de meeste progressieven ook maar enig veld. Het is interessant om na te gaan waaraan dat te wijten is.

De ganse wereld leefde de voorbije decennia onder het zwaard van de nucleaire apocalyps. Het gevaar dat een crisis tussen de grootmachten of anders een ongeluk tot een wereldbrand zou hebben geleid, was niet denkbeeldig. Nu de Koude Oorlog voorbij is, kijkt de wereld machteloos toe hoe overal regionale conflicten uit de hand lopen. Dat komt doordat er momenteel geen echte supermachten meer zijn. De evolutie die dat bewerkstelligde, was reeds werkzaam tijdens de oorlog van de VS met Vietnam. Ze bereikte een hoogtepunt met de Golfoorlog. Die oorlog werd gevoerd om de wereld te tonen wie de baas is van de nieuwe wereldorde (wie meent dat de oorlog uitgevochten werd om de oliebevoorrading veilig te stellen, moet zich afvragen of de invasie van Koeweit en de mogelijke invasie van Saoedi-Arabië deze bevoorrading sterk in het gevaar (had) (ge)bracht). De Golf-

oorlog werd geen succes. De meest opzichtige valse doelstelling het, onder het mom van de democratie, terug installeren van de feodaliteit in Koeweit, werd weliswaar verwezenlijkt. Overtuigd van de westerse militaire suprematie is de wereld daarentegen geenszins. Het probleem kwam het duidelijkst tot uiting in het Amerikaanse debacle in Somalië. De Amerikanen trokken weg nadat achttien beroepsmilitairen gesneuveld wa-

ren. De reden daarvoor is dat het politiek relevante deel van de Amerikaanse publieke opinie geen Amerikaanse slachtoffers wil (dat in de VS zelf om de veertien minuten iemand door een kogel omkomt, laat diezelfde publieke opinie buiten beschouwing). De bevolkingen van de rijke landen willen niet langer dat landgenoten in oorlogen sneuvelen. Daarom denken de VS, Groot-Brittannië en Duitsland niet aan het inzetten van grondtroepen in Bosnië. De afschrikking van de grote mogendheden wordt zo volkomen ongeloofwaardig. Karadzic en compagnie kunnen hun gang gaan doordat van het Westen momenteel geen reële militaire dreiging uitgaat. Niet het gezond verstand, de diplomatie of het einde van de Koude Oorlog, maar de angst voor de lijkenzakken veranderde het karakter van de wereldpolitiek. Het geweldsvacuüm stelt kleine afscheidingsbewegingen van allerlei ras en plumeau, in praktijk ordinaire haveloze bendes, in de gelegenheid om bevolkingen te terroriseren en op grote schaal moorden roofpartijen te organiseren. Vroeger was het uiteenvallen van Joegoslavië voor de grootmachten niet zozeer een reden tot bezorgdheid geweest, dan wel een kans die te baat moest worden genomen. De bescherming van de burgerbevolking zou als dekmantel gebruikt zijn voor een interventie die de uitbreiding van de invloedssfeer als werkelijk

doel had. De fascistische oorlog van Karadzic maakte toen geen kans. Intussen hebben de fanatici overal ter wereld de Achillespees van de grote mogendheden ontdekt, die van de Amerikanen evengoed als die van de Russen.

Edward Luttwak wijst op de demografische opbouw van de huidige welvaartsstaten en van Rusland om die verandering te verklaren (1). Vroeger bestonden de meeste gezinnen uit vier, vijf of zes kinderen. Een gezin met twee kinderen kwam minder voor dan een gezin met zeven of acht kinderen. De kindersterfte was toen hoog, wat meebracht dat meer mensen vertrouwd waren met de dood van een familielid. Het verlies van een zoon aan het front had voor een gezin emotioneel een andere betekenis dan thans. Nu steunen patriotistische ouders hun kind in zijn keuze voor een carrière in het leger; maar wanneer dat kind iets overkomt, wordt dat ervaren als een schandelijk tekortschieten van overheidsszijde. Men aanvaardt niet meer dat gewond raken of sneuvelen voor een beroepsmilitair in feite een beroepsrisico is. De dreiging van de lijkenzakken verlamt de politici. Luttwak's verrijkende conclusie luidt dat geen enkel land met een laag geboortecijfer nog de rol van klassieke grootmacht op zich zal kunnen nemen. Dit geldt voor de VS, Rusland, Groot-Brittannië, Duitsland en Japan. Die economisch sterke landen en Rusland zijn in feite maar nauwelijks meer in staat oorlog te voeren. De middenklassen accepteren de slachtoffers niet. Ook vele progressieven wijzen, al dan niet uit principiële overwegingen, militaire interventies radicaal af. Kruijthof wijst er op dat, in de huidige geopolitieke constellatie, achter interventies steeds westerse belangen schuilgaan. Het humanitaire aspect van de interventie wordt gebruikt als camouflage om machtsaanspraken en neo-koloniale strategieën te verdoezelen. Wie ten gronde iets aan de ongelijkheid wil veranderen, moet ijveren voor eerlijke mondiale krachtsverhoudingen (schuldenlast, ongelijke ruil, vrijhandel, transnationale ondernemingen). De westerse elites willen door interventies komaf maken met de onaanstastbare principes van nationale soevereiniteit en niet-inmenging. De progressieve pleidooien voor "humanitaire interventies" leveren volgens Kruijthof de

elites prima voorwendsels voor een militaire interventie. Zo'n intussen welbekende analyse biedt geen antwoord op de vraag welke houding tegenover Karadicz kan worden aangenomen. Kruithofs verwijt is trouwens om te keren en klinkt dan even plausibel: niemand dient op hegemonisch vlak beter de heersende krachten achter de geopolitieke constellatie dan een met gezag bekleed hoogleraar die oproept tot niets minder dan het veranderen van de mondiale krachtsverhoudingen. In redelijke omstandigheden zouden mensen zich niet hoeven te moeien met de zaken van anderen, die zelf moeten uitmaken hoe zij hun maatschappij uitbouwen. Dat maken de Bosnische Serviërs aan anderen precies onmogelijk. Het is mager om te wijzen op de onaantastbare soevereiniteit en de niet-inmenging in binnenlandse aangelegenheden om een interventie van de hand te wijzen tegen een staat die die principes naar de prullenmand verwijst en wiens regime een lichte voorbeeld is voor het internationale terrorisme en het expansionistische "nationalisme" van volkeren waar tot gisteren niemand van gehoord had. De vraag of een land het recht heeft om in te grijpen in de zaken van een ander land, wanneer zich grove schendingen van de rechten van de mens voordoen, wordt door het internationaal recht trouwens positief beantwoord (2). Dat staten elkaars soevereiniteit dienen en respecteren en zich daarom niet inmengen in elkaars binnenlandse aangelegenheden, is een fundamenteel maar *niet onwrikbaar* beginsel van de internationale

rechtsorde. De principes van niet-inmenging en zelfbeschikking werden in theorie fel benadrukt, precies omdat zij in praktijk zo vaak met de voeten werden (en worden) getreden. Zo achtte Kant het vanzelfsprekend dat staten niet het recht hadden om de rechtsorde in een andere staat te herstellen, zolang van de wetteloosheid in die andere staat geen reële bedreiging uitging voor de eigen veiligheid. Maar ook Kant stelt dat wanneer binnen een staat een burgeroorlog woedt, het te hulp komen van bepaalde bevolkingsgroepen *geens* schending van de soevereiniteit vormt. Volgens het internationaal recht is er recht op inmenging wanneer het niet alleen om burgeroorlog, maar tevens om systematische schendingen van elementaire mensenrechten gaat. De staatssoevereiniteit gaat niet zover dat de wijze waarop een staat zijn onderdanen behandelt *louter* een zaak van hemzelf en zijn eigen rechtsorde is (denk aan Nazi-Duitsland). De bepalingen van Neurenberg over de genocide gelden voor alle staten, ongeacht of zij het Verdrag over de genocide (1948) ondertekenden of niet. De soevereiniteit van staten is intrinsiek begrensd door de fundamentele rechten van de mens omdat die soevereiniteit zelf gefundeerd is op ideeën van volkssoevereiniteit, zelfbeschikking, vrijheid, waardigheid en autonomie van de persoon. Deze overwegingen worden vaak schatplichtig aan de verlichting en dus typisch westers genoemd, wat hen, geheel ten onrechte, de slechte bijmaak van imperialisme, acculturatie en gebrek aan respect voor andersmans waar-

den oplevert.

Ik hoop dat die aanduiding in praktijk niet te veel relativisering opwekt en dat deze beginselen de universele erkenning krijgen waarop zij in zich aanspraak maken. Zij die een humane samenleving willen uitbouwen, moeten daartoe bijdragen. De invulling van wat mensenrechten zijn, verschilt van cultuur tot cultuur, maar het elementaire recht om niet tot een geloof gedwongen te worden, het recht om vreedzaam op de geboortegrond te wonen en tot de gemeenschap te behoren, het recht om niet beschoten en uitgehongerd te worden, zijn geen uitvindingen van het maligne westen. Enkele van deze zogezegd typisch westerse rechten staan opgesomd in het uit 2250 voor onze tijdrekening daterende wetboek van Hammoerabi. De afwezigheid van andere rechten in dat boek is waarschijnlijk te verklaren door het feit dat deze "wrede Oosterse heerser" zich van de schending ervan geen voorstelling kon maken. Ik bepleit, uit solidariteit met de slachtoffers, een harde opstelling tegen Karadicz. Het feit dat achter die solidariteit, gezien de geopolitieke constellatie, onvermijdelijk belangen schuilgaan, moet maar eens afgewogen worden in plaats van als dooddoener gebruikt te worden.

William Denayer

- (1) Edward Luttwak, "De grote mogelijkheden blijven liever thuis bij de kinderen", de Volkskrant, 20 augustus 1994, p. 18
 (2) Herman Van erp: *Het politieke belang*, Boom, Amsterdam, 1994, pp. 211-251.

Interventie en vrede

Sinds het verdwijnen van het ijzeren gordijn en de implosie van het bestaand socialisme zijn ook heel wat politiek-ideologische zekerheden weggevalen. En dat niet enkel onder de vredesmilitanten. De bedenkingen van William Denayer bleven dan ook een welgekomen aanleiding om de discussie over al dan niet interventie uit te diepen.

Geweld en kontekst

Terecht stelt de schrijver het vraagstuk rond interventie, vrede en mensenrechten in een maatschappelijke kontekst, zowel op nationaal als internationaal niveau. Kruithof noemt het de "geopolitieke constellatie", anderen de "mondiale krachtsverhoudingen" en Denayer heeft het over "de nieuwe wereldorde" en het zelf uitbouwen van "hun maatschappij".

In zijn jongste basistekst (1) stelt Vrede **vzw** in het eerste hoofdstuk dat **vrede meer is dan de afwezigheid van oorlog**. "Oorlog en geweld komen niet uit het luchtledige, maar zijn steeds het gevolg

van (maatschappelijke) tegenstellingen". Laten we dus het dromerige idealisme dat zich keert tegen elke vorm van geweld achterwege, en laten we naar de diepere oorzaken van oorlog en geweld zoeken en een vredespolitiek en/of veiligheidsconcept formuleren dat uitgaat van die dieper gelegen realiteit.

Het tijdperk na de Koude Oorlog

Wanneer Denayer wil nagaan waaraan de interventie-impasse te wijten is, observeert hij terecht: "Nu de Koude Oorlog voorbij is, kijkt de wereld

machteloos toe hoe overal regionale conflicten uit de hand lopen." De reden daarvoor lijkt hem simpel: "Dat komt doordat er momenteel geen echte supermachten meer zijn."

De vraag is of dat inderdaad de ware reden is. Het staat onomstootbaar vast dat het toenmalig bestaan van de nucleaire afschrikking een drempel inhield om in "regionale" conflicten tussenbeide te komen en op die manier de conflicten op te blazen tot een wereldoorlog tussen nucleair overbepende blokken.

Maar botweg beweren dat die conflicten momenteel uit de hand lopen, omdat er

geen supermachten meer bestaan, is een redenering die erop neerkomt het vroegere bestaan van tot de landen bewapende atoommachten als een vredesfactor te beschouwen. Alle vredesorganisaties waren er destijds echter over eens dat de atoombewapening een aanslag op een vredesvolle wereld was. Het feit dat er zich toen minder conflicten doorzetten kan m.i. meer verklaard worden door het toenmalig bestaan van een politiek-(economisch) tegengesteld blok dat elke ronde in de bewapeningswaanzin van de tegenstander met gelijke munt beantwoordde.

De vraag waarom er momenteel meer regionale conflicten zijn ligt dus eerder in het ontbreken van een tegenpolitiek op wereldschaal, dan op het feit dat er geen supermacht meer zou bestaan. Het is trouwens niet door het ineensstorten van één supermacht dat de ander ook van het wereldtoneel verdwijnt. De Golfoorlog heeft precies bewezen dat de VSA momenteel de internationale gemeenschap meestuurt in de nieuwe wereldorde die zij als enige supermacht wil instellen: de Pax Americana. En dat is de kontekst van het huidige, in hoofdzaak eng nationalisme wapengekletter, die Denayer trouwens erkent.

De Pax Americana en de nieuwe tegenstellingen

Die Pax Americana is trouwens niet zomaar een zwevende buitenlandse politiek, maar is gegrondvest op een economische realiteit. Het is niet toevallig dat men precies met de implosie van het socialisme over mundialisering, globalisering en delokalisering op economisch vlak begon te praten.

Het is een feit dat de industrie zich op wereldschaal aan het reorganiseren is. Hierbij blijft het financieelkapitaal westers, maar ageert het op de internationale beurzen en financiert het overal waar de produktiekosten, en dus de lonen, laag zijn en nieuwe afzetmarkten lonken (China bijvoorbeeld).

In deze nieuwe, economische wereldconstellatie is het geen geheim dat het Amerikaans kapitaal de bovenhand heeft. Anderzijds wordt het meer en meer duidelijk dat zich op wereldschaal nieuwe, economische tegenstellingen manifesteren. Zo is er de economische wedijver tussen de VSA, Europa, Zuid-Oostazië, Japan en de nieuwe Latijns-amerikaanse industriëlen die zich allemaal in het internationale, economische netwerk nestelen. Onder die omstandigheden is de Pax Americana inderdaad een politiek om de Amerikaanse wereldheerschappij te versterken.

Het succes van het nationalisme

Een tweede, natuurlijke reactie in deze kontekst van globalisering is een opkomend nationalisme. De mensen (en de politici) voelen terecht aan dat hun macht en zeggenschap over hun eigen land, economie en politiek, constant afneemt ten voordele van het internationaal financieelkapitaal. Is het dan verwonderlijk dat zich een nationalisme manifesteert? De Scandinavische referenda rond Europa wijzen duidelijk in die richting.

Dat hierbij ook een eng, racistisch geladen nationalisme opkomt, is, gezien de politiek-ideologische verwarring én het verleden, al evenmin verbaasd.

Deze "kleine afscheidingsbewegingen van allerlei ras en plumeau", zoals Denayer ze veralgemenend karakterizeert, terroriseren inderdaad bevolkingen en organiseren op grote schaal-roofpartijen. De vraag is echter hoe deze "in praktijk ordinaire haveloze bendes" zulk een aanhang krijgen dat ze niet meer maatschappelijk geïsoleerd opereren, maar door een deel van de bevolkingen erkend worden.

Men kan toch moeilijk beweren dat Karadzic' leger niet door een meerderheid van de Bosnische Serviërs gelegitimeerd wordt. Hetzelfde geldt voor bijvoorbeeld de afscheidingsbeweging in Tsjetsjenië of het Vlaams Blok in Antwerpen. Het antwoord op de vraag naar de maatschappelijke erkenning ligt m.i. zowel in de richting van de afnemende zelfbeschikking als het ongelof in de beloften van corrupte, burgerlijke politici en een verstarde bureaucratie.

Een reus op lemen voeten?

We zijn dus ver verwijderd van het simplistisch stellen dat de verdwijning van de supermachten als de oorzaak van de toenemende regionale conflicten moet zijn. Die manier wordt echter duidelijk dat men een verschil moet maken tussen dieper gelegen oorzaken van maatschappelijke fenomenen en hoe de mensen zich van diezelfde fenomenen bewust zijn en/of worden en daarop politiek reageren.

Zo betreft Denayer het feit dat de mogelijkheid van een militaire interventie geen veld wint. Om deze impasse te verklaren verwijst hij naar Edward Luttwak. Die meent dat de "angst voor de lijkenzakken" veroorzaakt wordt door de demografische opbouw van de huidige welvaartstaten en van Rusland. Denayer noemt ze zelf "de middenklassen".

Ik vraag me af of die "angst voor

lijkenzakken" zomaar als kleinburgerlijk kan omschreven worden. Dat de gezinnen vroeger vaker en gewelddadiger met de dood geconfronteerd werden lijkt geen twijfel. Maar ook de arbeidersgezinnen zagen hun kinderen toch niet graag als kanonnenvlees opgeofferd op de Europese slagvelden. Zo is hun eis tot stopzetting van de oorlogsdeelname een niet onbelangrijke reden van de bolsjewistische winst in de Oktoberrevolutie. En die kan toch bezwaarlijk als "kleinburgerlijk" bestempeld worden.

Wel is het zo dat de politiek van de middenklassen waarschijnlijk meer gehoor vindt in de Clinton-administratie, dan bijvoorbeeld de wensen van het militair-industrieel complex, het op korte termijn denkende en in high-tech investierend grootkapitaal, ten tijde van Reagan.

Zomaar stellen dat "de angst voor de lijkenzakken" "het karakter van de wereldpolitiek" veranderde lijkt mij een verkeerde en oversimplificerende stelling.

Het ene conflict is het andere niet

Deze lange omweg over de politieke bewustwording van de globalisering van de economische en politieke macht was precies nodig om enerzijds het onderscheid te maken tussen diepere en bewuste oorzaken, en anderzijds de complexiteit aan te duiden. Net zoals er een onderscheid gemaakt dient te worden tussen een gezond en verantwoord nationalisme in de richting van zelfbeschikking, en een eng, rechts en racistisch nationalisme, moet er een verschil gemaakt worden tussen de conflicten.

In zijn nieuwe basistekst (1) erkent Vrede vzw in de post-Koude-Oorlogperiode verschillende tegenstellingen. Naast de bijna verdwenen tegenstelling tussen kapitalisme en socialisme, waarover we het hier niet zullen hebben, formuleert het 2de hoofdstuk een mogelijke politiek tegenover de nationale en internationale tegenstellingen binnen de kapitalistische wereld en tegenover de tegenstelling tussen imperialisme en ontwikkeling. Een dergelijke niet-militair interveniërende vredespolitiek lijkt Denayer trouwens te onderschrijven waar hij stelt dat "een oplossing van een conflict door middel van diplomatie en onderhandelingen boven wapengekletter" verkozen wordt. Vrede maakt echter duidelijk het onderscheid tussen conflicten tussen verschillende landen en binnenlandse conflicten. Denayers verwijzing naar Nazi-Duitsland noopt ons een gebeurlijk ander optreden te verduidelijken.

Conflicten tussen verschillende landen

Er bestaat geen twijfel over een verantwoord, internationaal optreden indien een land een ander land gewelddadig aanvalt en bezet, zoals tijdens W.O.II. Vrede vzw stelt: "In geen geval mag een land, of een landsdeel, via oorlog of gewapende inval bezet worden. Indien wel, heeft een land uiteraard het recht zich te verdedigen en dus wilens nillens zich met wapens opnieuw te bevrijden. Het kan daartoe ook de hulp vragen van (een) bevriende natie(s), maar dan strikt bepaald tijdelijk en met als enig doel de agressor te verdrijven. (1) En verder: "Indien de vechtende partijen een onwil vertonen tot stopzetting van de gevechten, moet de internationale gemeenschap die eisen, eerst politiek, later eventueel economisch. De tussenkomst van een internationaal samengestelde, gewapende of ongewapende strijd- of politiemacht, mag enkel tot doel hebben de gevechten te beëindigen en de vechtende partijen te scheiden. (...) Elk internationaal optreden moet dan ook gekoppeld worden aan de eis tot onmiddellijk staakt-het-vuren en het beginnen van gesprekken tussen de vechtende partijen."

Welke burgeroorlog?

Het probleem stelt zich bij aanhoudende,

binnenlandse gewapende conflicten, waarbij een partij duidelijk van geen vrede wil weten. Ook hier moet m.i. naar de maatschappelijke aard van het conflict gekeken worden. Ik kan mij moeilijk indenken dat een vredesbeweging en/of Denayer een internationale tussenkomst, zeker binnen de huidige wereldverhoudingen, zou goedkeuren tijdens de Latijnsamerikaanse revolutionaire of burgeroorlogen. De rol die de VSA speelde en speelt dient veroordeeld te worden.

Wanneer het dus om een sociaal en politiek verantwoorde strijd gaat ten dienste van een meerderheid van de bevolking en haar nationale onafhankelijkheid en zelfbeschikkingsrecht, een strijd die meestal slechts gewapend is als vorm van defensief tegengeweld, kan een internationale, militaire interventie slechts een negatieve rol spelen, die niet de vrede in haar vaandel draagt. Denken we maar aan de interventieoorlog van de westerse mogendheden t.o.v. de jonge Sovjetstaat na W.O.I of recenter de oorlog in Vietnam. Wanneer we de kaart van VN-interventies bekijken blijkt toch een aantal haarden met zelfbeschikking te maken te hebben, Israël en de Westelijke Sahara bijvoorbeeld. (zie kaart)

De meest problematische situatie is wanneer een land(sgedeelte) geteisterd wordt door een burgeroorlog, gevoerd door partijen die een eng nationalistische politiek voorstaan, en die dus niet naar

een vredesvolle samenleving leidt, maar naar een racistische onderdrukking. Ex-Joegoslavië is duidelijk in dit geval.

Brengt een militaire interventie vrede?

In dit geval zijn er twee mogelijke verantwoordingen voor een militaire interventie, ten eerste om het gewelddadig conflict te stoppen en (gewapend) vrede op te leggen, ten tweede om humanitaire redenen naar de burgerbevolking toe.

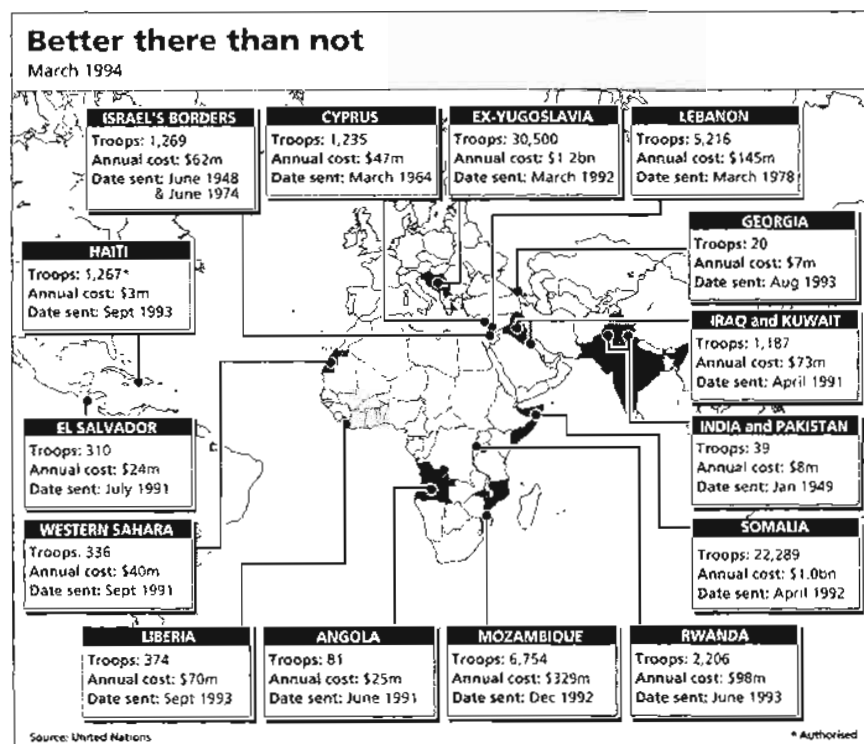
Laten we dieper ingaan op de eerste reden. Iedereen is het erover eens dat een halfslachtige interventie zoals die momenteel gebeurt, geen aarde aan de dijk brengt. De vechtende partijen kan niets militair, want dat is de enige taal die ze blijkbaar te begrijpen, opgelegd worden. Daarenboven lopen de opgeroepen interventiesoldaten gevaar. Zowel Rorea (in positieve zin), als Somalië, Angola en Cambodja (in negatieve zin) hebben aangetoond dat de buitenlandse interventie zich in dit geval militair tegen de agressieve partij moet smijten en een gedemilitariseerde bufferzone installeren. Dat betekent echter een uitbreiding van het conflict, waarbij de interventie dan nog zo krachtig moet zijn om de strijd op korte termijn te beslechten.

Een zo bevochten, bewapende vrede is echter zo broos en een voortdurende conflicthaard dat ze nauwelijks die naam verdient. Daarenboven is aan de grond van het probleem op die manier niets verholpen. De recente voorbeelden hiervan zijn talrijk.

Het duidelijkste voorbeeld in dit opzicht is Noord-Ierland. Alhoewel daar een neokoloniaal of zelfbeschikkingsaspect meespeelt, werden de Britten toentertijd binnengehaald om de bewapende antagonisten te scheiden. Dit was precies de aanleiding voor het IRA om haar aanhang te vergroten en te bundelen tegen de bezettende strijdkrachten. Men kan zich afvragen of, ook in Noord-Ierland, de burgerbevolking niet veel vlugger als vrede-eisende partij zou gaan meegespeeld hebben, indien er geen Brits leger ter plaatse zou geweest zijn. De vraag naar het aantal slachtoffers kan hierbij niet beantwoord worden, omdat het vergelijkend alternatief zich niet in de realiteit voorgedaan heeft. Precies dezelfde vraag kan men in ex-Joegoslavië en Somalië stellen.

Verdedigt een militaire interventie de mensenrechten?

Hiermee zijn we bij de humanitaire verantwoordelijkheid van een militaire interventie beland. Denayer stelt terecht

uit The Economist van 30 april 1994

dat de fundamentele mensenrechten ook "volkssoevereiniteit, zelfbeschikking, vrijheid, waardigheid en autonomie van de persoon" omvatten. En alhoewel hij ook wijst op de culturele verschillen en de historische oorsprong in de verlichting, meent hij dat "het elementaire recht om niet tot een geloof gedwongen te worden, het recht om vreedzaam op de geboortegrond te wonen en tot de gemeenschap te behoren, het recht om niet beschoten en uitgehonderd te worden" altijd geldende rechten zijn. Volgens mij gaat de discussie niet daarover, maar wel over hoe die inderdaad fundamentele mensenrechten kunnen gegarandeerd en gevrijwaard worden. **De vraag is dus of in geval van een louter binnenlandse burgeroorlog, veroorzaakt door een duidelijk onwillige en met genocide dreigende partij, een buitenlandse militaire interventie om humanitaire redenen verantwoord is?**

Ook hier gelden enkele algemene principes:

- de agressieve partij moet eerst politiek en economisch internationaal geïsoleerd worden,
- alle defensieve hulp moet aan de bedreigde partij gegeven worden voor er internationaal geïnterveneerd wordt,
- in geen geval mag de nationale onafhankelijkheid en het zelfbeschikkingsrecht aangetast worden, wel integendeel, moeten deze rechten

van het bedreigde deel van de bevolking verdedigd worden,

- dat betekent dat andere landen of internationale organisaties in geen enkel geval ongewenst en/of ongevraagd mogen tussenkomen,
- de internationale tussenkomst mag geen uitbreiding van het oorlogsgebeuren inhouden. Zij kan dus enkel tot doel hebben de gevechten/genocide te beëindigen.
- de stopzetting van het gewapend conflict moet verbonden zijn met de onmiddellijke start van gesprekken, minstens tussen de strijdende partijen, met het oog op een vreedzame oplossing via een wederzijdse, gelijkmatige en gekontroleerde afbouw van de wapens tot een louter defensief niveau.

Rekening houdend met bovenstaande voorwaarden tot vreedzame conflict-oplossing en met de hoger geschetste geopolitieke kontekst en aard van de verschillende soorten conflicten is het duidelijk dat in één van de gevallen reeds tot een militaire tussenkomst mocht overgegaan zijn. Dit geldt ook voor ex-Joegoslavië, waar de Servische Bosniërs ook recht hebben op hun geboorte- en woongrond en alle moslims ook niet vrij te pleiten zijn van genocide neigingen. Het lijkt mij trouwens dat Denayer bovenstaande condities zou onderschrijven. Op die manier strikt voorwaardelijk gesteld en beperkt kan inderdaad een militaire tussenkomst overwogen

worden. **Een dergelijke tussenkomst mag enkel de vrede en de bestaansrechten tot doel hebben. Het is aan de vredesbewegingen om op die basis een tussenkomstrecht uit te werken en aan de internationale organisaties voor te leggen.**

Het is eveneens aan de vredesbeweging om hun strikte voorwaarden juist te doen interpreteren en "vrede" en "mensenrechten" niet te laten uithollen tot bedrieglijke verantwoordingen om de macht van financienkapitaal en het MJK te verstevigen. Laten we immers niet vergeten dat de economische zettingen op het schaakbord van de wereld om immense bedragen gaan. De buitenlandse politiek zal dan ook niet vies zijn van provocaties en intriges om kunstmatige vijandsbeelden te creëren en incidenten te escaleren tegen politiek-economische tegenstanders. Hoezeer deze generatie politici ook moge beïnvloed zijn door de woordenschat en denkbeelden van de middenklassen, economisch, en dus financieel-budgettair, zijn ze met handen en voeten gebonden aan het grootkapitaal waarin de wapenproducenten en dito handelaars vertegenwoordigd zijn.

Lucien Bollaert
29.12.94

(1) De basistekst is uitgegeven in een brochure te verkrijgen bij Vrede vzw.

Wapenembargo

Met zijn inspanningen in de Verenigde Naties - en de daarbij horende bedreigingen - om het wapenembargo tegen Bosnië op te heffen, heeft de Verenigde Staten het zoeken naar een politieke oplossing van het conflict in ex-Joegoslavië niet vergemakkelijkt. Integendeel. Het is deze houding die de Bosniërs er hebben toe aangespoord het staakt het vuren te verbreken en hun aanval in te zetten rond de enclave van Bihac. In de media blijkt men dit te vergeten.

Met de tegenaanval van de Serviërs is de oorlog met al zijn gruwelen opnieuw op gang gekomen.

Niemand kan het ontkennen. In het huidige conflict in ex-Joegoslavië hebben alle betrokken partijen: Serviërs, Bosniërs en Kroaten boter op het hoofd.

Alle landen en partijen die hun wapens blijven leveren dragen hierbij een grote verantwoordelijkheid. Zo wijzen het

weekblad "The European" en de krant "Le Monde" er op dat de Amerikanen ook militaire betrekkingen onderhouden met de Bosniërs. Zo werden destijds, bij het droppen van levensmiddelen voor de bevolking, ook wapens gevoegd. Luchtfoto's met de positie van de Servische troepen werden eveneens door de V.S. aan de Bosniërs doorgegeven. Kleine ploegen van de C.I.A. zouden zich eveneens reeds in Bosnië bevinden om soldaten op te leiden. Hoge V.S.-militairen, geleid door generaal Charles Boyd, ontmoetten eveneens de moslim generaal Filip Alegrije in Goivyl Vakuze om een plan over wapenleveringen te bespreken.

De kranten wijzen er eveneens op dat in de vallei tussen Viscko en Kakuny (Centraal-Bosnië), een geheime landingsbaan zou zijn aangelegd. Iran, Saoedi-Arabië, Pakistan, Turkije en Indonesië doen ook hun duit in 't zakje. Op 17 januari 1993, tijdens de vredesonderhandelingen in Genève, voerden de Bosnische leiders in dezelfde stad

gesprekken met acht ministers van Buitenlandse Zaken van de bovengenoemde e.a. Arabische landen

Zo wijst de "Washington Post" van 13 mei 1994 er op dat, onder het mom van een humanitaire zending op 4 mei een Boeing 737 op de luchthaven van Zagreb landde met 60 ton wapens voortkomende van hogergenoemde landen.

Het is ook bekend dat sinds de Bosnische President Alija Izetbegovic in mei j.l. op bedevaart ging naar Mekka - waar hij tevens ontvangen werd door koning Fahd van Saoedi-Arabië -, uitzonderlijke relaties onderhoudt met dit integristisch regime. De kardinaal, aartsbisschop van Sarajevo Mgr. Nino Puljic, onderstreepte in een interview aan de Italiaanse krant "Corriere della Serra" dat: "Daar waar vroeger het basisprincipe en de Bosnische tradities steeds de diversiteit van de religie en de cultuur eerbiedigden werden, men vandaag merkt dat naarmate de oorlog duurt het extremisme zich versterkt". (ads)

Pyromaan of brandweerman in de Joegoslavische crisis?

De Joegoslavische crisis toont zeer goed het onsamenhangend buitenlands beleid van de Europese Unie. Ze toont hoe bepaalde staten in deze crisis pyromaan waren en zijn, hoe andere staten wegkeken toen bepaalde regeringen het vuur aan de lont staken of hun verantwoordelijkheid in het Joegoslavisch drama verdoezelden en zich de rol van de brandweerman toeëigenden.

Bekijk de feiten sedert 1991 om ons een juist beeld te vormen van de acteurs die de kaarten mee hebben geschud en getrokken in het Joegoslavisch pokerspel met als resultaat het waanzinnige oorlogsdrama en de volkerenmoord waarvan we getuige zijn.

Getouwtrek rond erkenning

Op de Europese top van 29 en 30 juni te Brussel, vier dagen nadat Slovenië en Kroatië zich afscheidden van de Joegoslavische federatie, vroeg de Duitse kanselier Kohl de onmiddellijke erkenning van de twee republieken (Slovenië en Kroatië) door de E.G.. Dit punt stond toen zelf niet op de agenda van die Europese ministerraad.

Deze houding van Duitsland was beslist niet ingegeven om de bekommernis voor de komende gewelddadige botsingen tussen de verschillende etnische groepen. Het was de duidelijke wil van Bonn om de Joegoslavische federatie te doen uiteenvallen.

Op voornoemde ministerraad verzette Frankrijk zich in de persoon van Mitterrand tegen het Duitse standpunt. Het zenden van een EG-missie naar Joegoslavië was alleen maar bedoeld om de onenigheid te verdoezelen. De VS en Groot-Brittannië stonden toen op de Franse lijn, die opteerde voor een nieuwe Joegoslavische federatie. Maar deze drie regeringen namen ook geen enkel initiatief in deze richting. De Duitse politiek bleef bij haar voornemen om de twee afgescheurde staten zo vlug mogelijk te erkennen.

In de herfst van 1991 was de toestand behoorlijk verscherpt en discussieerde men over de grenzen van de nieuwe staten die zouden voortkomen uit ex-Joegoslavië. Duitsland verdedigde het principe dat de grenzen van de deelstaten tijdens de federatie als internationale landsgrenzen voor de nieuwe zelfstandige republieken erkend zouden worden.

Frankrijk was de mening toegedaan dat deze binnengrenzen artificieel waren, en dat de nieuwe landsgrenzen beter moesten beantwoorden aan de wensen van de bevolking die deze gebieden bewoont. Terwijl men over dit zeer belangrijk en delicaat probleem discussieerde werd de Duitse druk voor de erkenning van deze staten als maar groter. De verklaringen in die richting van Kohl en zijn minister van buitenlandse zaken, Genscher, werden steeds veelvuldiger. In september 1991 gaat Kohl nog niet in op een suggestie van Paus Johannes Paulus II om gelijktijdig Slovenië en Kroatië te erkennen door Duitsland en het Vaticaan. Maar op de Frans-Duitse top van november waar schuwt de Duitse kanselier Mitterrand dat hij niet langer kan wachten met de erkenning.

Op de Europese ministerraad van 15 december 1991 is men het volkomen oneens over dit probleem. De Italiaanse

minister M. Gianni De Michelis laat door de vergadering een compromis aanvaarden, dat men de republieken uit de ex-Joegoslavische federatie die erom zouden vragen inderdaad zou erkennen, en dat men hun grondwet zou beoordelen om na te gaan of hij beantwoordt aan de principes opgelegd door de commissie Badinter. De definitieve erkenning van deze staten zou dan gebeuren op 15 januari 1992. Dit betekent het afvoeren van het Franse standpunt.

De grondwet van Kroatië is niet conform met de principes van de commissie Badinter zoals ze door de E.G. is opgelegd, desondanks zal ze niet zoals deze van Slovenië erkend worden.

Wat Bosnië betreft stelde men voor dat de afscheiding het resultaat zou zijn van een volksraadpleging waaraan "alle burgers zouden kunnen deelnemen" zonder discriminatie en onder internationale controle. Deze raadpleging werd doorgevoerd als een coalitie tussen Kroaten en Moslims, de Serviërs, d.w.z. een derde van de bevolking, nam niet deel aan het referendum.

Twee jaar later

De grenzen van de staten zouden niet kunnen gewijzigd worden zonder wederzijds akkoord.

Zonder de vooropgestelde termijn van 15 januari 1992 te eerbiedigen, gaat Duitsland op 19 december over tot een eenzijdige erkenning van de nieuwe staten.

Na twee jaar bloedige crisis, die onvermijdelijk geworden was door het ontstaan van deze nieuwe staten en waarvan een deel van de bevolking de autoriteit en de grenzen niet erkent. De Franse minister Alain Juppé verzoekt uit de impasse te komen en stelde aan zijn Europese partners en de V.S. voor om een dubbele druk uit te oefenen. Op de Serviërs een militaire opdat deze de ingestelde veiligheidszones rond de belangrijkste moslimsteden zouden aanvaarden, een politieke op de Bosnische regering van Izetbegovic voor een institutionele politieke oplossing die voor de Serviërs aanvaardbaar zou zijn. De V.S. waren bij de aanvang zeer afwijzend tegenover het Franse voorstel, nadien stemden ze toe.

Men stelde aan de Serviërs een ultimatum voor om hun instemming te krijgen. Deze aanvaardden pas nadat een Russisch contingent in Sarajevo was aangekomen. Onmiddellijk daarop werd het Franse scenario verlaten.

De V.S. verplichtten de Bosnische Kroaten en Moslims om een federatie te vormen, die op zijn beurt zou worden

gefedereerd met de republiek Kroatië, waardoor het politieke en militaire schaakbord grondig gewijzigd werd en de oplossing die men de Serviërs voorstelt totaal afwijkt van datgene dat door de Fransen bij het begin van de crisis naar voren was gebracht.

Om het desondanks door de Serviërs van Bosnië te laten aanvaarden, liet Juppé hen verstaan dat ze zich eventueel konden federeren met Servië, zoals de Bosnische Kroaten en Moslims dat konden met de republiek Kroatië. Maar zelfs dit initiatief van de Fransen werd niet weerhouden door de contactgroep, het werd door Duitsland en de VS afgeschoten.

De beslissing van de V.S. niet langer deel te nemen aan de controle op zee om het wapenembargo te doen naleven is een lachertje.

Het is voor niemand een geheim dat deze controle door NAVO-schepen zeer selectief is en dat de instroom van wapens naar Bosnië nooit heeft opgehouden, anders kan men moeilijk de grote hoeveelheid wapens op het strijdtoneel verklaren.

Ook moet men niet te zwaar tillen aan de verklaring van Clinton dat de V.S. (voorlopig) geen wapens zullen leveren aan de moslims in Bosnië.

Wapenembargo

De recente beslissing van Clinton is ingegeven door interne politieke belangen in de V.S., en door de belangrijkheid van de afzetmarkt voor VS-wapentuig in het Midden-Oosten en de Golfstaten. Hebben de V.S. geen spectaculaire zakencijfers gerealiseerd met wapenverkoop dank zij de demonstratie "Desert Storm"? Men kan toch zulke goede klanten niet ergeren en de toekomstige wapenverkoop op het spel zetten. Men moet toch ook rekening houden met de petroleum uit deze regio die voor de V.S. en West-Europa van vitaal belang is. Wat de wapenverkoop betreft, de moslimstaten hebben zich bereid verklaard hun moslimbroeders te willen helpen met wapenzendingen.

Je mag 's raden wie het gewenste wapentuig zal verkopen. Juist. De V.S., Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië.

De verkoopvooruitzichten zijn gunstig voor hen, en bij de uitholling van het embargo kan deze wapenhandel er alleen maar wel bij varen.

Aan de nieuwbakken muzikale NAVO-secretaris kunnen we alleen maar zeggen: men kan niet gelijktijdig pyromaan en brandweerman zijn.

Antoine Uytterhaeghe

Haiti

De fluwelen militaire interventie van de Verenigde Staten in Haïti is al weggezakt uit het nieuws. De democratie is hersteld, de vroegere president zit terug op z'n stoel, en er gaan verkiezingen komen. Geen vuiltje aan de lucht dus. Entraïde et Fraternité liet M. Maesschalck aan het woord, professor aan de universitaire instelling St.-Louis in Brussel, die ons een ander beeld geeft. Een aantal uittreksels.

Waar het om gaat

De Verenigde Staten baseren hun concept van nationale veiligheid voor Haïti op de sociale stabiliteit in de verschillende staten. Nu is de staat Florida, en de stad Miami in het bijzonder, rechtstreeks betrokken partij bij de toestand in Haïti. Dit is niet alleen omwille van het numeriek belang van de Haïtiaanse kolonie in Miami, en de druk vanwege de bootvluchtelingen. Maar hier speelt eveneens het belang van de officiële en 'parallele' economische betrekkingen tussen Florida en Haïti. Tijdens de periode van het handels-embargo zijn de Amerikaanse in- en uitvoer van en naar Haïti gestegen! Bovendien is Haïti een niet weg te cijferen pion in de controle van de drugtrafiek. De betrokkenheid van de CIA in deze trafiek, met het oog op het vergrendelen van de aanvoerwegen over land, is een publiek geheim in de Verenigde Staten. Haïti oefent ook z'n aantrekkingskracht uit op Amerikaanse investeerders op zoek naar delocalisaties voor goedkope arbeid zonder sociale controle vlak naast de States. Voor anderen is het storten van giftig afval, of het leegroeven van de territoriale wateren wat hen aantrekt, of nog afzet voor voedseloverschotten, monocultuur (koffie of exotisch fruit), en vrouwenhandel. Haïti heeft bovendien een strategische ligging in het gebied.

Democratie

De VS-troepen zouden blijven tot maart

1995 en nadien vervangen worden door VN-troepen tot aan de verkiezingen. Dit houdt niks minder in dan het onder voogdij plaatsen van Aristide. De actie van de VS heeft zo lang op zich laten wachten omdat er op die manier in Haïti zelf grondig kon worden huisgehouden in de volksorganisaties. De huidige bezetting nu moet echter beletten dat de para-militaire groepen teveel macht zouden krijgen en gewoon naar een nieuw Duvalierisme zouden overgaan. Hierbij hopen sommigen op een politieke normalisering van de para-militaire groepen door hun leiders (Chamblain en Constant) in het electoraal spel te integreren.

Wijzen we tussen haakjes nog op de 'zachte' houding van de VS in gans het dossier Haïti, als we ze vergelijken met posities van Frankrijk en het Vaticaan.

(...)
Gans deze operatie 'om de democratie te redden' is in feite een steunoperatie voor het leger, de oude VS-bondgenoot, om een betere controle te kunnen uitoefenen op de volksorganisaties, en door de legerleiding strafeloosheid te verzekeren voor bewezen diensten.

In dit kader zijn er vele Haïtiaanse democraten die zich laten vangen aan de strategie van verkiezingen zonder zich uit te spreken over de ware inzet van de interventie: het recht installeren in Haïti. Ze gaan met name voorbij aan de verantwoordelijkheid van de militairen door de strafeloosheid te aanvaarden, maar vooral laat men de ware verantwoordelijken van de putsch buiten schot,

d.w.z. de hoge duvalieristische bourgeoisie wiens macht in elk geval is versterkt. President Aristide heeft zich blijkbaar daar niet kunnen tegen verzetten zoals de VN-vertegenwoordiger, Dante Caputo, dat wel heeft gedaan.

De volksorganisaties

Uit wat voorafgaat blijkt dat de States hun traditionele bondgenoten zijn blijven steunen uit angst voor de volksbeweging onder Aristide. Generaal Raoul Cédras heeft meegeholpen aan de troepenontploffing zodat z'n aanhangers juichen. Het volk werd uit het normaliseringsproces gesloten, en de opportunisten wachten ongeduldig op de verkiezingen. Maar men kan er van op aan dat bij de eerste gelegenheid er volksmobilisaties zullen komen. Zonder scherpe repressie zal de Amerikaanse weg van consensus onder de elites onuitvoerbaar zijn. De wil van de bevolking om actief aan het openbaar beleid mee te werken is nog altijd intact. Er ontbreekt nog wel heel wat structuur vooraleer een sociale beweging in Haïti in staat zal zijn om de volkseisen te transformeren in een werkelijk politiek debat. Maar toch hebben de basisorganisaties getoond werkelijk als maatschappelijke factor op te kunnen treden en de Amerikaanse projecten te dwarsbomen.

Cubanen achter Castro

De Amerikaanse krant "Miami Herald" en C.I.D. Gallup, een filiaal van het Amerikaanse Gallup instituut, hielden in Cuba een opiniepeiling.

Hieruit blijkt dat de meerderheid van de Cubanen steeds hun steun verlenen aan de Cubaanse revolutie. De meesten (58%) oordelen, ondanks de huidige economische moeilijkheden, dat de successen van de revolutie sinds 1969 de gebreken in de schaduw stellen.

Door 31% zou dit in vraag worden gesteld. De absolute meerderheid noemt het Amerikaans economisch embargo het hoofdp probleem van hun land.

Het is te hopen dat het resultaat van deze door Amerikaanse kringen georganiseerde opiniepeiling, die uiteraard niet onafhankelijk kan genoemd worden, maar die niettemin meer dan duidelijk is, de regering van de VS tot nadenken zal stemmen en deze er zal van overtuigen een einde te stellen aan haar misdadig embargo.

De gebroken levens van Bhopal

Tien jaar geleden, op 3 december 1984 maakte een gaslek in het chemisch bedrijf, Union Carbide, duizenden slachtoffers. Het was de grootste industriële ramp die ooit plaatsvond. Liefst 40 ton uiterst giftig methyl-isocyanate doodde onmiddellijk ruim 4000 mensen en verwondde er tienduizenden. Dagelijks sterven nu nog mensen en worden er mismaakte kinderen geboren. Zowel Union Carbide, dat de pesticiden produceert, als de Indische regering, blijven na 10 jaar nog steeds zwaar in gebreke.

"Killer Carbide" heeft vooral de minstbedeelden het zwaarste getroffen. Want de giftige wolk dreef naar het noordelijk stadsdeel, dat overbevolkt is. De residentiële zuidelijke wijk werd relatief gespaard.

Nu tien jaar later, hebben slechts 100.000 slachtoffers van de 600.000 personen die familieleden verloren of zelf nog iets hebben overgehouden aan de gasramp, smartgeld ontvangen. Corruptie en administratieve rompslomp, met daar bovenop gerechtelijke vertragingsschakels, zijn er de oorzaak van.

De Indische regering wekt de woede op van de nabestaanden, die immers zelf nog dagelijks last hebben van brandende ogen, slaapstoornissen en pijnlijke luchtwegen. De laksheid van de Indische regering bij de afhandeling van de schadeclaims is onvoorstelbaar. Deze afhandeling staat nu nog steeds, na tien jaar dus, als vast agendapunt bij vergaderingen die worden ingericht door een van de belangrijkste slachtofferorganisaties in Bhopal.

Union Carbide heeft tot op heden nog steeds niet de echte oorzaak van de gaslek medegedeeld. Wel deden verschillende versies de ronde, waaronder sabotage. Welke giftige stoffen deze dodelijk gaswolk bevatte werd ook geheim gehouden! Maar wat nog erger was, deze Amerikaanse chemie-gigant liet, toen de gaslek zich voordeed, pas na anderhalf uur groot alarm slaan!!! Over de slapende stad met haar krottenwijken was het moordende gas dan al lang neergedaald. Het lijkt er wel op dat mensen van de Derde Wereld voor deze Amerikaanse industriebonzen slechts wegwerpmensen zijn, die men opgebruikt om winst te maken.

Dodental

In 1994 was het dodental opgelopen tot zestenduizend. Meer dan zeshonderdduizend personen hebben blijvende schade aan hun gezondheid opgelopen. Slechts drie kwart van de claims van de nabestaanden en slechts 10% van het aantal gewonden werden door speciale rechtbanken onderzocht op hun geldigheid.

Hoe kon het zo ver komen?

Het juridisch steekspel na de ramp was een echt circus, dat uiteraard verdragend werkte. Alle claims van de slachtoffers bedroegen samen zo'n 18 miljard gulden of circa 324 miljard frank. De Indische staat ondertekende in maart 1985 de "Bhopal Act", waardoor zij het exclusieve recht kreeg de slachtoffers te vertegenwoordigen in de rechtszaal. Enkele tijd later legde de Indische staat een schadeclaim neer van amper 6 miljard gulden of slechts 108 miljard frank bij een rechtbank in New York. Maar niettegenstaande dat veel te lage bedrag werd de eis toch nog afgewezen, onder het voorwendsel dat de ramp niet in de V.S. plaats had gevonden. Gevolg: de ganse rechtszaak verhuisde naar Delhi. Het Hooggerechtshof daar, ging nog een stap verder en bepaalde dat Union Carbide slechts 850 miljoen ofte 15,3 miljard frank schadevergoeding diende te betalen in plaats van de 108 miljard frank ingediend in New York. Terwijl de werkelijke schadevergoeding geëist door de slachtoffers opliep tot 324 miljard frank! Zijn Indische mensenlevens dan spotgoedkoop?

Pas in 1991 werd door het Hooggerechtshof een verzoek tot uitlevering ingediend van Warren Anderson, de ex-directeur van Union Carbide India. Werd toen onmiddellijk de hoofdverantwoordelijke van de slachting uitgeleverd? Vergeet het maar. Die rechtszaak loopt nog altijd en het einde ervan is nog niet in zicht.

Meer nog de pesticide-fabriek van Union Carbide in de V.S. laat geen onderzoekers toe in hun bedrijf om na te gaan welke veiligheidsvoorschriften en -procedures daar in voege zijn. De uitslag van zo'n onderzoek zou het bewijs kunnen leveren van verregaande nalatigheid. Amerikaanse levens schijnen wel heel wat duurder te zijn dan Indische. Eigenlijk stoelt de uitbuiting van de Derde Wereld op dit racistisch principe.

Stand van zaken

De goedgekeurde schadeclaims en de uitbetaling ervan gebeurt met mondjesmaat. 130 rupees of 135 F per maand. Zo blijft er een massa geld op de bankrekening van de Indische staat staan en brengt flink wat intresten op

voor de schatkist. Als we weten dat voor elk dodelijk slachtoffer circa 97.200 BF zou moeten uitbetaald worden en voor een gewonde circa 25.200 BF, dan is die maandelijkse uitbetaling gewoon wraakroepend. Kortom, laksheid en corruptie zijn schering en inslag. Sinds 1992 beoordelen speciale rechtbanken de claims op hun geldigheid. Slechts 44% van de claims voor de dodelijke slachtoffers werden toegewezen! Voor de gewonden is dit slechts 10%, alhoewel er soms fors smeergeld voor neergeteld werd. Erger nog, diezelfde rechtbanken hebben beslist dat alleen het gezinshoofd in aanmerking komt voor schadevergoeding, de kinderen niet! Als we weten dat ruim driekwart van de slachtoffers behoort tot de laagste inkomensklasse, dan is dit alles des te dramatischer. Wat de medische verzorging betreft, 10 jaar na de ramp, is die ook heel bescheiden. Er worden slechts pillen voorgeschreven, soms met schadelijke bijwerkingen. De mensen slikken ze per kilo's. Union Carbide moest volgens gerechtelijke uitspraak een ziekenhuis bekostigen van 500 bedden. Heden moet de eerste spade nog in de grond gestoken worden. De mensen zijn gemiddeld een derde van hun al mager inkomen kwijt aan medicijnen en verzorging. Kortom, de Bhopal gasramp is een steeds voortsluipende killer, maar de overheid wil de zaak liever vandaag dan morgen als afgedaan klasseren... In 1991 werd het grondwater onderzocht. Het bevat ontoelaatbare hoge concentraties van zeven gevaarlijke stoffen, die kankerverwekkend zijn. En dan te weten dat er in India en andere Derdewereldlanden nog vele potentiële Bhopals gevestigd zijn.

Nochtans luidt het eerste artikel van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens: "Alle mensen worden vrij en gelijk in waardigheid en rechten geboren. Zij zijn begiftigd met verstand en geweten, en behoren zich jegens elkander in een geest van broederschap te gedragen".

René Van Nerum

Bronnen:
Internationale samenwerking -
Nederland
Le Monde

De zondebokken

Toen de Duitse nazi's hun "eigen volk eerst"-theorie verbreidden stelden zij deze voor als iets nieuw en modern. Om zich een aanhang te verzekeren verkondigden ze dat met een "zuivere" Duitse natie er ook een einde zou komen aan werkloosheid en economische neergang. Zij plakten zelfs op hun racistische theorie het etiket "socialisme", een "nationaal socialisme" wel te verstaan.

Het fascisme is niet in staat iets nieuw en modern te bedenken daar het een gewoon reactionair produkt is. Het greep dan maar terug naar het ideeëngoed uit de donkere Middeleeuwen.

De anti-joodse theorie, het anti-semitisme werd niet door de nazi's bedacht. Dat begon al heel vroeg. Het begon al voor dat de zeer katholieke koningen van Spanje in 1492 zowat 200.000 joden vervolgd en het land uitwezen.

Honderd jaar vroeger, in 1395 vaardigde de Franse koning, Charles VI, een decreet uit waarbij **"de joden het koninkrijk moesten verlaten voor Kerstmis op straffe van lichamelijke gevolgen en verbeurdverklaring van hun bezittingen"**.

Het Franse koninkrijk had toen nog niet de afmetingen van het huidige Frankrijk. Toen in 1481 de Provence bij het Franse rijk werd gevoegd kwam daar eveneens het decreet in toepassing. Bij het koninklijk decreet kwam een voetnota die vermeldde dat joden die zich tot het christendom bekeerden mochten blijven. De anti-joodse maatregel had nog niet de racistische inhoud die het later zou krijgen. Het was meer ingegeven door religieus fanatisme.

Voor het decreet van uitdrijving van de joden het licht zag was er al in 1276 een besluit uitgevaardigd waarbij het de joden verboden was de steden te verlaten en omgang met christenen te hebben.

In 1243 werden de joden-ghetto's ingesteld in de streek van Perpignan. De joden werden verplicht in een aangewezen verblijfplaats hun intrek te nemen. De ghetto's werden geboren, en vonden weldra navolging in landen als Duitsland en Italië. De maatregel vond zijn inspiratie

in het concilie van Lateranen dat besloot dat de joden moesten "getekend" worden. Philips de Schone bracht in 1285 dit besluit in de praktijk. Nu moesten de joden drager zijn van een "ronde schijf" uit stof. "La rouelle" werd dit genoemd (Hitler heeft dus met zijn jodenster niet veel nieuws bedacht).

In 1393 werden de in Parijs verblijvende joden er van beschuldigd een zekere Denis de Marchant tot het jodendom te hebben "verleid". De provoost van Parijs sprak daarvoor de doodstraf op de brandstapel uit. Die uitspraak bleek een vorm van afpersing te zijn, want de "conseil de Paris" herleidde de straf tot een boetedoening van de joden. Deze moesten twee zondagen na mekaar naakt op karren door Parijs gevoerd worden plus daar bovenop een geldboete van 18.000 goudfranken betalen. De joden die in Frankrijk verbleven waren vooral met de volksverhuizingen uit de Middellandse-zeegebieden in het land terecht gekomen waar ze aanvankelijk vooral van de landbouw leefden. Men noemde ze "Civis romani judari religione". Romeinse burgers van joodse religie.

Hoe kwam het dat deze Romeinse burgers tot vijand werden verklaard en zelfs uitgeroeid moesten worden?

Men heeft dat toegeschreven aan het feit dat het geld een toenemende rol ging spelen in het middeleeuwse leven van de joden. Het kapitalisme kwam tot ontwikkeling. De joden werden daarin meegesleurd doordat zij als vreemde burgers onderworpen werden aan allerlei taksen en confiscaties. Om daaraan te kunnen voldoen moesten ze zich wel inspannen om aan geld te geraken. Maar hun rol in de geldhandel bleef nog ver

onder deze van de Lombardische bankiers en die werden niet tot vijanden uitgeroepen. Er was dus nog wel een andere oorzaak.

Het was de periode waarin het christendom een ideologische crisis beleefde. De Kerk was getraumatiseerd door het pauselijk schisma. Het was de tijd van de confrontatie tussen Rome en Avignon. De Kerk voelde zich belegerd door satan en zijn helpers en dat waren zij die de joodse godsdienst beleden.

Zij werden de zondebokken.

De gedestabiliseerde Kerk werd nog meer geteisterd door het uitbreken van de zwarte pest. "Dat was de schuld van de joden! Zij vergiftigden de drinkwaterputten!" De passies leefden op. Doodslag en pogroms tegen joden tierden welig.

Het is waar dat Paus Clementius VI die waanzin trachtte tegen te houden. Maar zelfs de paus kon de dolle paniek niet keren. In Straatsburg werden rond de 2000 joden levend verbrand op het stedelijk kerkhof.

Het is pas met de Franse revolutie van 1789 dat de joden stapsgewijs in de kring van de Franse natie werden heropgenomen. Het anti-semitisme zal telkens herrijzen wanneer de reactionaire middens in moeilijkheden geraken, en er zondebokken moeten gevonden worden.

Sedert de holocaust van de Tweede Wereldoorlog lijkt het voor reactionaire en fasciserende milieus niet meer rendabel zich op joden te concentreren, nu zijn het meer Noordafrikanen die zondebok zijn.

Albert De Coninck.

Boeken

BEDORVEN

Georgina Hammick

Het is een keuze van de beste verhalen van Georgina Hammicks veel geprezen bundel *People for lunch* en spoilt. Het belicht de essentie van het leven in een serie verhalen die zowel grimmig als geruststellend zijn.

Atlas: 660fr

NACHTMERRIES IN HET ZUIDEN

Eddy L. Harris

Het is een provocerend boek. Harris legt de vinger op de wonde: er schuilt schrikbarend veel waarheid in de naargeestige clichés over Afrika. Het is een reisverslag over de ongelijke behandeling van de zwarte bevolking door de blanken.

Contact: 700fr

MAAIKE EN DE ANDALUSISCHE HENGST

Christiane Gohl

Het is een paardenverhaal in een dressuurschool, waar een nieuw paard voor de nodige opwinding zorgt, deze Andalusische hengst past niet zo goed in het lessysteem.

Piramide: 460fr

De bewustwording

In "De Nieuwe" van 12 december 1969 kon men lezen, dat de contraspionage van het Belgisch leger zich zorgen maakt over het succes van de door Paul Goossens opgerichte Soldatenvakbond en dat men zich in diezelfde kringen "vooral ongerust maakt over het feit dat meer dan dertig procent van de miliciens die hogeschool hebben gelopen, hebben bedankt voor de eer om kandidaat-reserveofficier te worden en slechts piot willen zijn. Hierdoor, zo wordt gevreesd, komen de gewone soldaten te veel in contact met jonge intellektuelen, hetgeen niet de bedoeling van de dienstplicht was."

Je zou zo zeggen dat er iets begint te veranderen, dat er een hoopgevende bewustwording plaats heeft onder de jonge intelligentsia. In 1951, toen ik onder

dienst was, bleek ik van al degenen die hiervoor in aanmerking kwamen, de enige te zijn die om redenen van levensbeschouwelijke aard weigerde toe te treden tot de kaderschool. Natuurlijk werd ik door de (Franssprekende) compagniecommandant op het matje geroepen. "Ah oui, le poète" smaalde hij, want ik had toen pas mijn allereerste dichtbundel gepubliceerd en op de een of andere manier was hij daar achter gekomen. Het was duidelijk dat hij in mijn dichterschap een bevreemdende verklaring meende te hebben gevonden voor de geestelijke afwijking die aan de basis van mijn weigering lag. Toen in de loop van mijn verdere opleiding bleek dat ik bij de schietproeven herhaaldelijk scherpschuttersresultaten behaalde, probeerde de commandant me, op

grond van wat hij mijn schitterende kwaliteiten noemde, opnieuw over te halen om toe te treden tot de KRO. Ik weigerde andermaal. Tot mijn verbazing werd ik drie dagen later overgeplaatst naar de muziekkapel als xylofoonist. Ik was onschadelijk gemaakt, want met een xylofoon kun je nu eenmaal niet raak schieten.

Zou het eigenlijk ook geen oplossing zijn voor de "meer dan dertig procent" universiteiten, die vandaag weigeren toe te treden tot het kader? Allemaal de muziekkapel in! Heerlijk, zeg; allemaal naar het slagveld met de xylofoon. Geen marsmuziek natuurlijk, maar "alle Menschen werden Brüder"...

W Ruyslinck
januari 1970

Steun oktober - november 1994

W.D.R. 's Gravenwezel 400.-; Th. H. Antwerpen 400.-; R.H. Ronse 400.-; M.V. Buggenhout 400.-; L.M. Ekeren 400.-; L.-G. Deurne 400.-; K.M. St.-Niklaas 400.-; D.G. St.-M.-Latem 400.-; L.S. Vilvoorde 400.-; R.V.H. Gent 400.-; H.M. Brussel 400.-; R.V. Leuven 400.-; B.D.G. St.-Niklaas 400.-; A.D. Oostende 400.-; J.K. Mortsel 400.-; W.D. Zellik 400.-; A.D.M. St.-Kruis 400.-; A.-M. D.V. Destelbergen 400.-; A.W. Antwerpen 400.-; D.D. Brussel 400.-; P.H. Leuven 400.-; A.P. Deurne 400.-; E.V.D. Wetteren 400.-; A.W. Izegem 400.-; J.S. Deurne 400.-; J.V. Brasschaat 400.-; U.V.D. Gent 1.000.-; L.B. St.-Eloois-Vijve 400.-; F.S. Vilvoorde 400.-; T.D. Genk 400.-; B.R. Ixelles 400.-; L.H. Wezemaal 400.-; G.G. Oudenaarde 400.-; C.H. Oudenaarde 400.-; E.G. Wondelgem 400.-; F.N. Antwerpen 1.400.-; A.P. Zwijndrecht 400.-; D.V. Asse 400.-; K.B. Brussel 400.-; L.V.G. Brussel 400.-; E.B. Brussel 400.-; A.M. Gent 400.-; J.B. Hoeilaart 400.-; E.V. Hoboken 400.-; L.D. Harelbeke 400.-; G.T. Gent 100.-; J.W. Antwerpen 400.-; V.D.B. Brussel 400.-; R.L. Brasschaat 400.-; M.Th. D. De Pinte 400.-; E.M. Gent 400.-; L.V. Gent 500.-; W.C. Brussel 400.-; J.V.H. Zomergem 400.-; J.V.C. Antwerpen 650.-; E.D. Brugge 400.-; K.S. Gent 400.-; J.P. Oostende 400.-; G.S. Ekeren 400.-; I.D. Oostende 1.400.-; A.B. Brussel 400.-; J.M. Brussel 400.-; A.C. Brugge 400.-; V.D.V. Antwerpen 1.000.-; H.J. Oostende 50.-; L.L. Antwerpen 400.-; P.C. Brugge 400.-; F.H. Schilde 400.-; L.S. Gentbrugge 400.-; J.D. Oostende 400.-; J.D.L. Aalst 400.-; H.V. Oostende 100.-; F.B. Asse 400.-; G.R. Kontich 400.-; Volksuniejongeren Brussel 400.-; M.B. Kapellen 400.-; J.A. Bredene 400.-; A.V.

Westerlo 400.-; E.R. St.-Niklaas 400.-; J.V. Borsbeek 400.-; L.B. Oudenaarde 400.-; A.C.O.D. Gent 400.-; J.J. Wolvenstem 400.-; G.C. Brugge 400.-; J.E. Gent 400.-; U.L. Machelen 400.-; J.L. Izegem 400.-; D.D.R. Harelbeke 400.-; W.C. Brussel 1.400.-; G.L. Gent 400.-; M.S. Willebroek 400.-; L.M. Antwerpen 400.-; V.B. Gent 1.400.-; L.V. Gent 400.-; M.V. Pollare 400.-; P.V. Maldegem 400.-; L.V. Gent 1.000.-; A.D.S. Oostende 200.-; F.D. Zedelgem 200.-; W.D. Brugge 500.-; E.L. Oostende 200.-; V.S. Leuven 400.-; W.D.R. 's Gravenwezel 500.-; C.D.S. Aalst 200.-; R.V. Ranst 200.-; L.V. Asse 200.-; C.V. St.-Niklaas 200.-; G.R. Kontich 400.-; E.D. Veldegem 200.-; T.-H. Antwerpen 600.-; A.D.B. Oostende 100.-; M.L. Drongen 1.000.-; M.C. Bredene 200.-; De Ronde Westende 500.-; J.V.C. Antwerpen 200.-; R.N. Keerbergen 500.-; L.E. Mechelen 200.-; J.D.L. Aalst 200.-; M. Th. D. De Pinte 400.-; U.C. Torhout 200.-; L.B. St.-Eloois-Vijve 400.-; E.M. Gent 200.-; W.W. Kortrijk 200.-; C.D.S. Gent 200.-; M.V. Gent 200.-; M. Th. Brussel 400.-; J.E. Gent 100.-; E.D.B. Brugge 200.-; A.C. Mariakerke 400.-; V.V. Antwerpen 400.-; H.D.S. Brugge 300.-; M.T. Zwalm 1.000.-; K.D. Asse 1.000.-; Y.G. Hoevenen 200.-; B.P. Oostende 400.-; A.L. Gent 200.-; K.L. Gent 200.-; B. St.-Amandsberg 400.-; D.G.-D.C. St.-Martens-Latem 400.-; F.V.V. Gent 100.-; F.D.C. Oostduinkerke 200.-; M.D. Gentbrugge 200.-; A.M. Brussel 400.-; R.B. Gent 400.-; W.W. Tielt 1.000.-; J.C. Zoersel 200.-; V.V.Z. Bornem 200.-; H.V.S. Oostende 200.-; G.V.H. Berchem 1.000.-; R.M. Oostende 300.-; L.B. Wilrijk 200.-; J.G. Nieuwerkerken 200.-; J.D.S. Luik 200.-; G.D.B. Oostende 200.-; -

Totaal F. 60.500.-.

■ **ANTI-PERSONSMIJNEN:** Belangrijkste EU-leverancier van landmijnen in conflictgebieden.

Leverancier: conflictzone.

België Angola, Irak, Koerdistan, Mozambique, Somalië.

Frankrijk Irak (Koerdistan), Mozambique.

Duitsland Angola, Cambodja, Mozambique, Somalië.

Italië Angola, Irak, Mozambique, Somalië, Rwanda.

Engeland Afghanistan, Mozambique, Somalië.

■ **LANDMIJNEN IN RWANDA:** Volgens een bericht van Reuter van 11 november hebben VN-verantwoordelijken in Kigali het aantal landmijnen in Rwanda recent geschat op 1 miljoen. "We ontdekken steeds maar nieuwe mijnen" zei een VN-woordvoerder. "Grote stukken van het land kunnen we niet betreden omwille van de mijnen. Dit is een nieuwe hindernis voor repatriëring in een land waar er al geen ruimte teveel is". Oorspronkelijk hield men de schattingen op "slechts" 40.000. Maar nu variëren ze tussen de 300.000 en het 1 miljoen.

Men neemt aan dat de meeste landmijnen -waarvan vele van Italiaanse en sovjetmakelij- gelegd werden door het voormalige Rwandese leger om het oprukkende Patriottisch Front te vertragen.

EEN PAARDENVRIENDIN VOOR KOOSJE

Yvonne Kroonenberg

Het is een verhaal dat zich afspeelt op een manege en de vreugde die de beide hoofdpersonages in het boek beleven wanneer ze bij hun geliefde paarden zijn.

Piramide: 700fr

ATLAS OF DE REIS ROND DE WERELD

Mark Schaevers

De reis rond de wereld in deze Atlas wordt gemaakt aan de hand van de Vlaamse reisliteratuur. Die Vlaamse

reisliteratuur bestaat grotendeels uit frigide teksten. Aan het eind van de reis brengt de Atlas die zo ontstaat meteen ook de cultuur in kaart.
Atlas: 660fr

Boeken

Afscheid van Jan Verwest

Het was alsof er een bom insloeg in het secretariaat van VREDE toen op dinsdag 20 december het nieuws ons bereikte dat onze goede, trouwe vriend en kameraad Jan VERWEST overleden was.

Jantje, zoals wij hem noemden, een kleine bescheiden maar dynamische man, die steeds naast ons stond voor vrede en sociale rechtvaardigheid was niet meer.

Jan op wie we voor om het even wat in alle omstandigheden nooit vruchteloos een beroep hebben gedaan, zullen we voortaan voor altijd moeten missen.

Het was in het begin van de jaren zestig toen de BUVV (later Vrede) van Brussel naar Gent verhuisde dat ik Jan beter leerde kennen.

Jan VERWEST, die jarenlang voorzitter was van Vrede Regio Gent zou altijd een trouw medewerker blijven op wie we altijd een beroep mochten doen.

Door zijn vanaf jeugdige leeftijd gekend sociaal en progressief politiek engagement en zijn vele kontakten, zou hij voor VREDE heel wat deuren openen. Voor alles en nog was hij present. Bij de installatie van ons secretariaat in de Bagattenstraat, de verhuis naar

Onderbergen of de overplaatsing naar de Knokkestraat was Jan de spil van het gebeuren.

Naast dit alles zou hij mede vooraan staan in alle vredesakties die op touw werden gezet: voor de vrede in Vietnam, Angola, Mozambique e.a. landen. In de solidariteit met Nicaragua, El Salvador, Cuba e.a. volkeren en tegen het apartheidsregime in Zuid-Afrika.

In de jarenlange strijd tegen de plaatsing van de kernraketten en voor de organisatie van de grote vredesbetogingen stond hij eveneens in de eerste rij en het was onder zijn impuls dat de regio Merelbeke een van de actiefste gewesten was in Vlaanderen.

Als geëngageerd kunstenaar zou Jan VERWEST tevens aan de basis liggen bij de oprichting van een werkgroep "Kunstenaars voor de Vrede" waarvan hij voorzitter was en die in de tachtiger jaren een belangrijke rol speelde.

Het was weer Jan die borg stond voor het ontwerpen van affiches, wenskaarten en tekeningen voor het blad VREDE en het aantal spandoeken dat hij schilderde voor vredes- en andere organisaties zijn ontelbaar.

Nog in november jl. toen hij reeds ziek was, was Jan opnieuw de eerste die ons een volle lijst handtekeningen onder de petitie voor het verbod van de landmijnen, die in VREDE verschenen was, terugstuurde.

Ondanks de meedogenloze ziekte die hem getroffen had bleef Jan dus present en leverde hij het getuigenis van zijn onvoorwaardelijke solidariteit met al de verdrukten in onze wereld.

Vandaag nemen we, met veel droefheid in het hart, afscheid van deze goede en trouwe vredesmilitant Jan VERWEST. Namens alle medewerkers en vrienden van de v.z.w. VREDE, namens alle vredesmilitanten houd ik er aan, aan zijn lieve echtgenote Joske, zijn kinderen en kleinkinderen, zijn zuster Lotty en de ganse familie ons innig medeleven te betuigen in dit zwaar en onvervangbaar verlies dat hen treft.

Steeds zullen we van Jan VERWEST, de beste herinnering bewaren, deze van een trouwe vriend en kameraad.

Toespraak van André De Smet namens "VREDE" bij de begrafenis van Jan Verwest te Gent.

Rudi Van Vlaanderen

Eind oktober overleed de bekende Vlaamse acteur Rudi Van Vlaanderen.

Rudi was een van de baanbrekers van het modern links sociaal engagement in het toneel in Vlaanderen, waar hij vurig verdediger was van het teater van Bertold Brecht.

Zestien jaar lang was hij directeur van het Brussels Kamertoneel.

Rudi Van Vlaanderen was ook een geëngageerd vredesmilitant.

Hij was lid van het beschermkomitee van de vzw Vrede en verleende zijn medewerking, als voordrachtkunstenaar, bij belangrijke activiteiten van de vzw Vrede, o.m. de viering van het 25-jarig bestaan van het tijdschrift VREDE, het veertigjarig bestaan van de vzw Vrede en tijdens de academische zitting bij de uitgave van het 300ste nummer van Vrede.

Rudi was tevens steeds present op alle vredesbetogingen.

Rudi Van Vlaanderen was amper 64 jaar.

Met hem verliezen we een trouwe vriend, een goede kameraad.

Aan de familie bieden we onze innige deelneming in het zwaar verlies dat hun treft.

Dialogavonden

Aalst

Donderdag 26 januari 1994 om 20.15 u.
Palestina
Hoe ver staat het met het vredesakkoord?
 door **Steven Vromman en Lut De Boel**, bezochten in het najaar 1994 Gaza en West Bank.
 Org.: Vredeshuis met ondersteuning van Vrede vzw Gent, Zonnestraat 23, 9300 Aalst

Donderdag 16 februari 1995 om 20.15 u.
Met de fiets door Cuba.
 door **Machteld Dhondt en Francis Van Herreweghe** met dia's.
 Ze reden in de zomer '94 1500 km op dit Caraïbisch eiland.
 Org.: Vredeshuis met ondersteuning van Vrede vzw Gent, Zonnestraat 23, 9300 Aalst

Antwerpen

Dinsdag 14 februari 1995, om 20 u.
De verrechtsing in Antwerpen en in ons land. Oorzaken, gevolgen en remedies.
 Inleider: **Tuur Van Wallendael** (gevraagd).
 Ombudsman stad Antwerpen.
 Vredescentrum, Unolaan 1 te Deurne.
 Org.: Vrede Regio Antwerpen met ondersteuning van Vrede vzw Gent.

Gent

Dinsdag 28 februari 1995 om 20 u.
Wij produceren ons kapot door **William Denayer** (gevraagd).
 Doctor in de politieke wetenschappen.
 Co-auteur samen met Patsy Sørensen van gelijknamige boek (co-uitgave Imavo, Vrede).
 Galgenberg 29 te 9000 Gent.

Oostende

Vrijdag 10 februari 1995 om 20 u.
 in trefcentrum 'Het Baken'
Welke toekomst voor Angola en Mozambique?
 Inleiding: **Guido Van Hecken**.
 Lic. Portugees, Europees ambtenaar, Coördinator van de Parlementaire werkgroep Zuidelijk Afrika.
 Hij was waarnemer bij de recente verkiezingen in Angola, Malawi, Zuid-Afrika en Mozambique
 Org.: Vrede regio Oostende met ondersteuning van Vrede vzw Gent.

Zaterdag 4 maart 1995 om 19.30 u.
Tentoonstelling "Kunst uit Cuba".
 Gelegenheidstoespraken door:
Jean Van de Castele, Eerste Schepenen van de stad Oostende;
Carlos Azugaray Trento, Ambassadeur van Cuba in België.
 Ingericht door Vrede Regio Oostende, de Vrienden van Cuba en Pegasus, om 20 u. Latijnsamerikaans avondmaal: 300 fr. - inschrijving vooraf in het Baken

Vrijdag 10 maart 1995 om 20 u.
Zaire, de mislukking van de democratie op z'n westers
 Inleider: **Walter Zinzen** (BRTN-journalist).
 Org.: Vrede regio Oostende met ondersteuning van Vrede vzw Gent.

Vilvoorde

Extreem-rechts vijftig na de overwinning op het nazisme.
 Twee avonden: (exacte data moeten nog bevestigd worden).

8 maart 1995

Freddy De Pauw (journalist van De Standaard) over de *situatie in Italië* in het cultureel centrum, Bergstraat 1 te Vilvoorde.
 Org.: Masereelfonds en Vrede Vilvoorde met ondersteuning van Vrede vzw Gent.

26 april

Extreem-rechts in Europa.
Walter De Bock (journalist bij De Morgen), cultureel centrum, Bergstraat 1 te Vilvoorde.
 Org.: Masereelfonds en Vrede Vilvoorde met ondersteuning van Vrede vzw Gent.

18 februari 1995

Midden-Amerika-dag:
Viva la democratie??
 10 tot 12 u. **Nicaragua**
Victor Hugo Tinoco (FSLN en ex-vice-minister van buitenlandse zaken) wordt ondervraagd door *Francis Vandenberghe*, journalist bij De Standaard.
 13.30 tot 17 u. **Centraal Amerika en de Caraïben. Welke politiek staat links voor tegenover het neo-liberalisme** met *Victor Hugo Tinoco* (Nicaragua), *Juan Antonio Blanco* (Cuba), *Jorge Rosal* (Guatemala) en *René Rodríguez* (El Salvador).
 Er is simultaanvertaling voorzien. Huis van de Solidariteit. St.-Jansstraat 32-38 te 1000 Brussel.
 (op 5 min van het centraal station, uitgang Cantersteen)

25 februari 1995

200 jaar Kristenen voor het Socialisme
 Cultureel Centrum Berchem viering, debatten, gesprekken, feest.
 Inlichtingen:
 KVS, K. Albertlaan 2, 3010 Kessel-Lo, tel. (016) 35 05 77.

Landmijnen de wereld uit!

We verheugen ons in de positieve reactie van meerdere lezers van VREDE die gunstig reageerden op onze vraag in het vorige nummer van ons tijdschrift om handtekeningen te verzamelen onder de petitie lijst die in het blad verscheen, en ons deze lijst, volledig ingevuld, terugstuurden.
 VREDE Regio Oostende die voor dit initiatief eveneens een beroep deed op enkele sociale en culturele organisaties, bracht eveneens ruim tweehonderd handtekeningen binnen. Onze oprechte

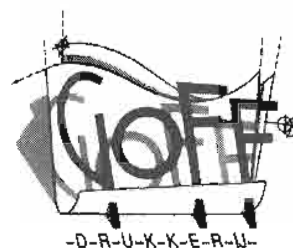
dank voor deze medewerking. De actie gaat verder. We doen een beroep op alle lezers om hier een handje toe te steken.

Bravo Nelly

Om onze financies wat te spijzen heeft de v.z.w. VREDE, zoals ieder jaar, voor 1995 een wenskaart uitgegeven. Onze vriendin Nelly Provost uit Bosvoorde plaatste er zo maar effentjes 150 voor haar rekening.
 Een bewijs te meer dat er, met een beetje goede wil, heel wat te bereiken is

*wij nemen
uw drukwerk
au sérieux*

-D-R-U-K-K-E-R-U-
DRUKKERIJ GOFF N.V.
PIJNDEERSSTRAAT 28 9000 GENT
TEL. 091/25.02.59 (4 lines)
FAX. 091/25.10.72

DE ZILVEREN HORDE *Michael Tod*

Het is het verhaal van een groep vredelievende rode eekhoorns met eeuwenoude tradities, vastgelegd in spreuken. Hun kalme bestaan wordt verstoord door het oprukken van de Zilveren Horde, de grijze eekhoorns. Eiks, de aanvoerder van de Rode, moet vluchten en leeft in ballingschap. De dochter van Eiks, Margriet leert de kracht van de mysterieuze woudstok gebruiken.
Piramide: 600fr

WILLA, DANSEND IN HET LICHT *Ruth White*

In dit boek beschrijft de auteur hoe haar hoofdpersonage haar problemen de baas wordt en hoe vriendschap en liefde haar hierbij helpen.
Piramide: 600fr

DE RODE KONINGIN *Dirk Draulans*

Dit boek is gebaseerd op de recentste wetenschappelijke inzichten inzake evolutie, parasieten, seks en het verband tussen deze drie. De meeste wetenschappelijke elementen in het boek bestaan dus echt. De auteur schetst een wereld waarin de man overbodig is geworden. Tot de natuur in opstand komt.
Atlas: 700fr

*NOG STEEDS DE BOEKHANDEL DIE HEEFT
WAT U ELDERS NIET VINDT!*

BOEKHANDEL MARNIX

**NEDERKOUTER 109
9000 GENT
TEL. 225 10 92
FAX 223 55 56**

Elke dag van 9 tot 18 uur.

's Zaterdags van 10 tot 12.30 uur en van
13.30 tot 18 uur.

ICED-DAGBOEK VAN EEN CRACKVERSLAAFDE

Ray Shell

Het boek geeft een opmerkelijk realistisch beeld van de belevingswereld van een verslaafde. Een wereld vol criminaliteit, schuldgevoelens, zelfverwijt, pijn, hunkering, angst, wreedheid, geweld en radeloosheid. Het is het verhaal van een drugsverslaafde opgenomen in een psychiatrische inrichting van een Amerikaanse gevangenis. Daar schrijft hij zijn dagboek.
Luitingh-Sijthoff: 600fr

DE ROEP VAN DE FAZANT

Mieke Julien

Deze kinderroman handelt over een dorp aan zee dat in rep en roer geraakt en waar allerlei mysterieuze dingen gebeuren.
Piramide: 495fr

EEN STERKE MAN

Renate Dorrestein

Het boek handelt over een bijeenkomst van een groep kunstenaars waarop de Nederlandse beeldhouwster Barbara Vrijman uitgenodigd wordt om zes weken naar Kerrimagannagh te komen. Het lijkt erop dat zij vooral is geïnviteerd om een vitale rol te spelen in de natuurlijke processen van Kerrinagh die tot doel hebben de gasten hun eigen identiteit te laten opgeven.
Contact: 700fr

Wapenhandel en mensenrechten

Lange tijd ging de aandacht van de internationale gemeenschap omtrent wapenhandel vooral naar de beheersing van de grotere systemen, zoals kernwapens, omdat ze de eigen veiligheid in het gedrang brachten. De kleinere, conventionele wapens werden - ook in het vredeswerk - meestal over het hoofd gezien. Schenders van de mensenrechten maken echter vooral van dit kleinere materiaal gebruik om hun misdaden te plegen. Amnesty wil daarom dat er wetten komen om de verkoop van deze wapens aan banden te leggen.

Rwandese hel

Welke hel er kan losbarsten als dit niet gebeurt, heeft de Rwandese tragedie bewezen. In de Rwandese burgeroorlog bedienden heel wat schenders van de mensenrechten zich van eenvoudige tuigen, zoals de machete. Maar de moordenaars waren ook tot de tanden gewapend met tonnen vuurkracht en munitie. Een klein arm land als Rwanda kan zoveel slagkracht onmogelijk zelf financieren. Hoe komt Rwanda dan aan al die wapens? Daarop willen de landen die leveren blijkbaar niet antwoorden. Er is natuurlijk ook de bloeiende tweedehandsmarkt. Een hoop afgedankte, maar perfecte wapens vindt vlot zijn weg van het Westen naar de Derde Wereld.

Fransen

Frankrijk dat om 'humanitaire redenen' in Rwanda de Opération Turquoise opzette leverde ook zelf wapens aan het Afrikaanse land. Het Franse Détachement d'Assistance Militaire d'Instruction, een detachement voor militaire bijstand, stond bovendien tot eind 1993 in voor de training van leden van de Rwandese krijgsmacht. Deze leden zouden volgens sommige bronnen betrokken zijn bij doodseskaders van de voormalige Rwandese presi-

dent. Zij hebben mogelijk deelgenomen aan buitengerechtelijke executies, 'verdwijningen' en folterpraktijken sedert oktober 1990.

Amnesty heeft meer dan 2300 gevallen van buitengerechtelijke executies door leden van de veiligheidsdiensten en Rwandese milities verzameld die al dateren van voor de burgeroorlog. Amnesty heeft

Frankrijk om opheldering gevraagd. De details van de militaire overeenkomst tussen Frankrijk en Rwanda, afgesloten in 1975, worden nog altijd geheim gehouden.

Internationaal

Frankrijk is maar één van de landen dat betrokken is bij wapenleveringen aan schenders van de mensenrechten. Amnesty beschikt over voldoende bewijzen om ook in de richting van andere landen te wijzen. Veel in deze business mag het daglicht niet zien en onderzoek naar transacties is niet altijd eenvoudig. Amnesty dringt bij alle regeringen aan op meer openheid, meer controle en een striktere wetgeving die respect voor de mensenrechten als factor ziet die bij de export van wapens moet in aanmerking genomen worden. De Europese overheden zouden in dit verband een grote rol kunnen spelen.

Met dank aan
Amnesty Nieuws

Liedje voor de eenzaam

*Door de stille straten
door de donkere nacht
stapt hij nu verlaten
door niemand thuis verwacht.
Hij woont alleen
de oude man.
Zonder geweest
trekt hij zijn plan.
Niemand kijkt er nog naar hem om.
Zolang hij zich verzorgen kan -
krom en stijf van de ouderdom -
laten ze hem zo maar in plan.
Maar komt dan eindelijk de dag
dat hij voorgoed de ogen sluit
dan is het feest, dan klinkt gelach,
want hij bezat menige duit.
Zo is het in deze wereld
toch al vele keren vergaan.
Eenzaam verliet hij de wereld,
velen zijn naar 't kerkhof gegaan,
want in de laatste jaren
van zijn vereenzaamd bestaan
kon hij veel geld vergaren:
zo heeft hij zijn best gedaan!*

*Je moet in heel je leven
goed zijn voor de anderen
en 't beste van je geven
zonder te veranderen,
maar bij het ouder worden
ondervinden we het meest
wie zonder vals te worden
voor ons echt goed is geweest!*

Jozef Vandromme

Volgens officiële Amerikaanse gegevens is het aantal verkrachtingen in dit land tussen 1990 en 1991 opgelopen tot 207.610 gevallen of een verhoging van 59 %. Het "Onafhankelijk Nationaal Centrum van slachtoffers" betwist deze gegevens en wijst er op dat de cijfers heel wat hoger liggen. Over het ganse Amerikaanse grondgebied zou dit per jaar oplopen tot 683.000 en wordt iedere minuut een vrouw slachtoffer van verkrachting. Om van te huiveren!

Voor de eerste maal sinds de Falkland oorlog in 1982 bracht een lid van de Britse monarchie, prins Andrew, half november een bezoek aan Argentinië. De Prins nam twaalf jaar geleden, als helikopter-piloot, deel aan de oorlog tegen Argentinië. Prins Andrew, die in zijn wit uniform van de Royal Navy, verschillende militaire bases bezocht bracht op 17 november eveneens hulde aan de driehonderd slachtoffers van de Argentijnse kruiser Generaal Belgrano die in 1982 door de Britten in de grond werd geboord. Over cynisme gesproken. Wordt in de volksmond niet gezegd dat misdadigers steeds terugkeren naar de plaats van de misdaad?

Het Roemeense parlement heeft een wet goedgekeurd waarbij het verboden is "vlaggen van andere landen uit te hangen of hymnen van andere staten te zingen" op het Roemeens grondgebied zonder toelating van de regering. Straffen van een maand tot drie jaar zijn voorzien voor wie deze wet zou overtreden.

De Amerikaanse miljardair Bill Gates van de firma Microsoft kocht op een veiling te New York een manuscript van Leonardo da Vinci voor 30 miljoen dollar. (± 960 miljoen frank) Dit is de hoogste prijs die ooit voor een manuscript betaald werd. Dit manuscript geschreven door Leonardo da Vinci tussen 1508 en 1510 (72 bladzijden) werd in 1980 gekocht door de petroleummagnaat Armand Hammer voor amper 5,6 miljoen dollar (155 miljoen frank) voor zijn museum in Los Angeles. Hieruit kan men twee conclusies trekken:

- 1) dat zij die centen hebben al slapende geld verdienen,
- 2) dat zij die geld verdienen op de rug van de werkende bevolking er de grote jan mee uithangen.

Thierry de Montbrial, een Frans expert in internationale relaties, verklaarde met betrekking tot de ex-Sovjetunie: "de evolutie naar een

nieuwe orde zal twintig tot dertig jaar duren. Tijdens die periode zal een klein deel van de Russische bevolking fortuin maken en het andere deel in de miserie leven. Dit is onvermijdelijk". En dat ... noemen ze dan democratie.

CENSUUR

In een parlementaire democratie is het de traditie dat bij de opening van het nieuw verkozen parlement, de gelegenheidstoespraak wordt gehouden door het oudste lid van de vergadering.

Op 10 november 1994, na de recente Duitse Parlementsverkiezingen, viel deze eer te beurt aan de ééntonachtigjarige schrijver Stefan Heym, op 16 oktober verkozen te Berlijn met meer dan 40 % van de stemmen voor de Partij v.e. Democratisch Socialisme (P.D.S.).

De woordvoerder van de regering te Bonn, Dieter Vogel, heeft nu bekend gemaakt dat de openings-toespraak van Stefan Heym niet in het officieel bulletin van de Duitse regering zal opgenomen worden gezien de politieke familie van de betrokkene...

Deze betwiste beslissing is uniek in de geschiedenis van de Duitse Republiek.

Wat de regering zwaar op de maag blijkt te liggen was o.m. de vraag van Stefan Heym tijdens zijn toespraak "of het niet wenselijk zou zijn dat zekere sociale verworvenheden van de gewezen DDR zouden kunnen overgenomen worden om een gemeenschappelijke toekomst voor Duitsland op te bouwen?"

Kanselier Kohl en zijn CDU-vrienden zijn echter allergisch aan dergelijke voorstellen.

Dus grijpen ze naar de oude ondemokratische Duitse tradities: censuur.

De Duitse kristelijke kerken publiceerden een rapport met betrekking tot de bedreiging van de sociale cohesie. In het verslag wordt de aandacht gevestigd op het feit dat er vandaag in Duitsland 150.000 daklozen leven en 850.000 personen (onder wie 50.000 kinderen) in krotten of inrichtingen verblijven. Andere

instellingen hebben het bovendien over 4 miljoen werklozen en 5 miljoen mensen die van een inkomen leven dat onder dat van het levensminimum ligt.

Terwijl de meeste van zijn landgenoten met moeite de eindjes aan elkaar knopen leeft Hassan II, koning van Marokko, die in zijn land over elf paleizen beschikt, ook in het buitenland graag op grote voet. Voor het bijwonen van de Frans-Afrikaanse top te Biarritz huurde hij niet minder dan het ganse vier sterren hotel Regina.

De Japanse regering heeft eindelijk besloten de familieleden van de slachtoffers, van de op 6 en 8 augustus 1945 te Hiroshima en Nagasaki door de Amerikanen uitgeworpen atoombommen, te vergoeden. Deze mensen moeten echter het bewijs leveren persoonlijk te hebben blootgestaan aan atoomstralen. De "formidabele" hulp die hen 50 jaar later zal worden toegekend bedraagt echter slechts 100.000 yens (± 30.000 fr.). Tussen de 230 tot 280.000 mensen zouden hier aanspraak kunnen op maken.

Het aantal zelfmoorden van jongeren van vijftien tot negentien jaar is in de V.S. tussen 1985 en 1991 gestegen met niet minder dan 154 %. Uit de officiële gegevens, waarin deze onrustwekkende cijfers werden bekend gemaakt, blijkt dat het gebruik van wapens bij 88 % van de overlijdens de oorzaak is!

Het kort geleden geprivatiseerde British Gas heeft de prijs voor de verbruikers verhoogd met 6 %. Op hetzelfde ogenblik verhoogde de voorzitter van deze onderneming zijn wedde met 70 %. Of een stijging van 205.000 naar 475.000 Pond. (± 24 miljoen) Zijn collega van het British Telecom doet het nog beter, die raapt 650.000 pond (± 33 miljoen frank) per jaar op. Ondertussen schaft Premier Major de minimumlonen af en verzet hij zich tegen alle loonaanpassingen.

De Wereldbank heeft in een rapport bekend gemaakt dat sinds de jaren 80 het aantal armen in Latijns-Amerika is toegenomen van 91 tot 130 miljoen. De armste 20 % krijgt maar 4 % van het regionaal inkomen tegenover 52 % voor de rijkste 20 %. Ondanks de economische groei zijn de rijken dus rijker en de armen armer geworden. Democratieën noemen ze dat.

Wij verhuizen !

We hebben met VREDE de knoop doorgehakt. Na 17 jaar verlaten we het pand in de Knokkestraat 44. Alhoewel de eigenaar niets van onderhoudswerken aan het huis uitvoerde werd van ons, voor de tweede maal in zes jaar tijd, opnieuw een verhoging van 50 % voor de huishuur (plus grond- e.a. belastingen) geëist.

Te veel is te veel. Vandaar onze zoektocht naar een alternatief.

Vanaf 1 februari 1995 betrekken we een nieuw pand. Het mooie gelijkvloers van een huis aan de Galgenberg 29 te Gent (dichtbij de Rozemarijnbrug en het Casinoplein).

Maar verhuizen kost geld, veel geld.

Ook al zijn een aantal vrienden bereid belangeloos hun medewerking te verlenen, toch komt er nog heel wat bij kijken.

We veroorloven ons dan ook eveneens op uw medewerking een beroep te doen. U kunt ons helpen door een bijdrage te storten in ons Vredesfonds met vermelding "verhuis" op PRK 000-0956015-80 van Vrede vzw, Gent.

Vrienden die zich een paar uur vrij kunnen maken zijn uiteraard welkom om de fysische verhuis te helpen realiseren. Deze zal plaats hebben op zaterdag 21 januari vanaf 9 uur in de Knokkestraat 44. Maar ook op andere dagen bent u welkom. Tot dan zijn we zeker bereikbaar op het oude nummer (09) 221 18 39.

Neem ook reeds nota van het nieuw adres:

Vrede vzw, Galgenberg 29 te 9000 Gent

Telefoon (09) 233 46 88

Fax (09) 233 56 78

Galgenberg bereik je met tram 21 en 22 van aan het station (10 minuutjes) tot halte Galgenberg, d.i. de eerste halte voorbij de Rozemarijnbrug over de Coupure.

We rekenen op uw hulp en danken u bij voorbaat voor de bereidwillige medewerking.

Vrede

